IURII USÂCENCO

Frontul nevăzut

IURII USÂCENCO

FRONTUL NEVĂZUT

1953

CAPITOLUL I

DRUMUL TRĂDĂTORULUI

Altimetrul indica trei mii de metri, iar avionul continua să urce. Motorul huruia surd și regulat. Dedesubtul aparatului, în bezna nopții, mai mult se ghiceau decât se vedeau contururile neclare ale câtorva nori ce se resfirau pe cer. In cabină era din ce în ce mai frig.

Unul dintre pasageri, de statură mijlocie, slab, cu o față prelungă și colțuroasă, brăzdată de zbârcituri adânci, cioplite parcă din topor, cu ochi spălăciți și turburi, lipsiți de expresie, spuse înfundându-și mai adânc mâinile înghețate în buzunarele mantăii sale de SS-ist:

— Acum urmează cea mai periculoasă porțiune a drumului. Timp de douăzeci de minute va trebui să sburăm pe deasupra teritoriului ocupat de americani.

— Pericolul nu mă înspăimântă — îi răspunse cel căruia i se adresase SS-istul. — In general socotesc această călătorie drept o acțiune cât se poate de prostească. Sunt rupt dela treburile mele importante din Clenov și trimis la câteva mii de kilometri depărtare, să aleg nu știu ce indivizi dintre ofițerii generalului Anders luați prizonieri, care oricum nu vor fi în stare să ne aducă vreun serviciu real.

Nedorind să continue discuţia, SS-istul făcu o mutră care nu exprima nimic; după câteva clipe de tăcere spuse:

— Priveşte. Iată linia frontului.

Norii se împrăştiaseră şi jos se putea zări pământul. Din cauza întunericului nu se desluşea ce anume se afla dedesubt: câmpie, pădure sau vreun oraş pustiu, distrus de război. Din când în când izbucneau ici-colo văpăi de lumină din ţevile tunurilor sau aruncătoarelor.

Din spre pământ se înălţă o rază de reflector palidă şi transparentă, ţeapănă şi nemişcată ca un jet de apă ţâşnit dintr'un furtun uriaş. După ce se mişcă de câteva ori până la orizont, raza începu să se îndrepte încet şi cu băgare de seamă spre avion. După primul reflector se mai aprinseră încă trei. Razele lor se uneau, se încrucişau, se depărtau, apoi din nou se contopeau într'un mănunchi gros, argintiu, ce părea că-şi sprijină capătul pe stelele care sclipeau în depărtare.

— La dracu! — spuse SS-istul, scoţându-şi mâinile din buzunare. I se făcuse deodată cald. — Unde au dispărut blestemaţii ăştia de nori? Cerul e limpede şi nimic nu-i mai uşor decât să ne dea de urmă.

Ca şi cum ar fi răspuns cuvintelor sale, o rază se opri chiar pe fuselajul avionului. Aparatul se clătină brusc: pilotul încercă o manevră, pentru a scăpa de reflector. In aceeaşi clipă începură să explodeze sub corpul avionului globuleţe de foc de toate culorile. Erau proiectilele trasoare ale tunurilor antiaeriene cu tragere repede.

Câteva clipe raza argintie rămase undeva în urmă, dar avionul fu prins de cea de-a doua şi apoi de cea de-a treia rază. Pilotul încerca prin tot felul de manevre — întoarceri brusce, picaje — să iasă din încrucişarea orbitoare; reflectoarele însă îl prinseseră bine de tot. Apoi intră în acţiune artileria antiaeriană. Spre avion începură să năvălească din toate părţile salve de diferite culori — portocalii, roşietice — ale tunurilor de mare calibru; subţirele, punctate, asemenea unui evantai — ale tunu-

rilor cu tragere repede; aproape neîntrerupte, în şuvoaie ce se încovoiau spre pământ — ale mitralierelor.

In avion răsună un trosnet sguduitor. Nu departe de locul unde se aflau pasagerii, înapoia lor, apăru o spărtură lungă şi îngustă, cu marginile sdrenţuite. O schijă ascuţită, îndoită în formă de seceră, se înfipsese în fuselaj. Prin spărtură se auzea cum şuieră vântul de noapte, umed şi pătrunzător.

SS-istul sări speriat în picioare.

— Suntem pierduţi! — strigă el. — Vom fi doborîţi.

Tovarăşul lui de drum se îngălbeni şi se ridică de pe locul său. Era un om de statură mijlocie, lat în spate şi cu mâinile lungi. Cu mişcări nesigure, tremurânde, se străduia să-şi îndrepte paraşuta, ce-i alunecase într'o parte; apoi amintindu-şi ceva, îl întrebă pe SS-ist:

— Pilotul şi navigatorul ştiu cine sunt eu?

— Da. Le-am spus că merge cu noi un ofiţer de seamă al gestapo-ului.

— Dece ai făcut asta?

— Ca să ne transporte cu deosebită băgare de seamă şi atenţie.

— Prostii! Acum trebue lichidaţi amândoi. In captivitate o să mă trădeze.

Clătinându-se din cauza manevrelor neaşteptate ale avionului, cei doi vorbeau repede, străduindu-se să acopere prin strigătele lor urletul turbat al motorului.

— Nu trebue să-i lichidăm — răspunse SS-istul. — Fără conducere avionul o să înceapă să se prăbuşească şi n'o să putem sări. Poate că pilotul o să reuşească să aterizeze. Asta ar fi cel mai puţin primejdios...

Uşa cabinei pilotului se smuci într'o parte. In prag apăru navigatorul.

— Avionul a luat foc! — strigă el din toate puterile. — Salvaţi-vă!

In loc de răspuns, omul cu mâinile lungi scoase pistolul şi

trase în navigator. Acesta se prăbuşi încet, cu faţa în jos, pe podeaua tare a cabinei. Avionul se aplecă pe o parte şi trupul celui ucis se rostogoli spre scaune.

Aproape fără să-și schimbe poziţia, omul cu mâinile lungi îndreptă pistolul spre dreapta şi trase în SS-ist. Acesta icni, iar pe faţa prelungă şi colţuroasă, brăzdată de sbârcituri adânci, cioplite parcă din topor, se întipări o expresie de nedumerire. Ochii săi turburi, spălăciţi și lipsiţi de expresie se închiseră.

— E mai bine așa — bombăni omul cu mâinile lungi. — Păcat că n'am timp să mă răfuesc şi cu pilotul.

După ce-şi potrivi încă odată paraşuta, omul cu mâinile lungi smuci uşa cabinei pasagerilor şi sări în întunericul rece şi umed, săgetat de vânt...

Soldatul Bobb Dary, din plutonul trei al companiei „Coiot", a fost primul care s'a apropiat în fugă de paraşutistul ce se aruncase din avionul nemţesc doborît.

— Predă-te! — strigă Bobb de îndată ce paraşutistul puse piciorul pe pământ. — Ești încercuit!

Ultima ameninţare, cu încercuirea, Dary o adăugase pentru a-l speria pe neamţ şi pentru a se îmbărbăta pe sine însuși. Afară de Dary, nu mai era nimeni care l-ar fi putut încercui pe paraşutist. Dar neamţului nici nu-i trecea prin cap să se împotrivească.

— Sunt maiorul Heinrich Staff din armata germană — îi răspunse acesta într'o englezească stricată. — Mă predau. Nu trage.

— Aruncă arma! — ordonă Bobb şi încetişor, fără a-l slăbi din bătaia automatului, începu să se apropie de maior.

Staff stătea în picioare, cu mâinile ridicate sus, deasupra capului.

In măsura în care era cu putinţă pe întuneric, el se străduia să pară un om paşnic şi lipsit de apărare, atât prin poziţia sa, cât şi prin expresia feţei.

După ce ridică „parabellum"-ul maiorului, Dary își conduse vânatul spre statul major.

Chiar la marginea satului în care se afla cantonată compania „Coiot" se petrecu o întâmplare neașteptată, despre care Bobb și-a amintit de multe ori după aceea.

Dary pășea încet în urma maiorului, continuând să-l țină în bătaia automatului. Deodată din spate răsună un glas bine cunoscut. Il striga Tom Bounty, un prieten din același pluton.

— Așteaptă-mă, Bobb — îl rugă Bounty. — Aduc și eu o pasăre de noapte. E un pilot neamț. L-au prins cei dela antiaeriană și caporalul mi-a ordonat să-l duc la statul major.

Bobb și maiorul își încetiniră pașii. Bounty împreună cu prizonierul său îi ajunseră din urmă. Indată ce-l zări pe maior, pilotul începu să vorbească repede și aprins, arătând spre el.

— Ce-o fi vrând ăsta, Tommy? — întrebă Dary.

— Spune că maiorul e un mare porc — îi răspunse Bounty, care înțelegea puțin nemțește. — In timp ce coborau cu parașutele, maiorul a tras în el cu pistolul. Pilotul zice că mai înainte, în avion, maiorul i-a ucis, pesemne, pe celălalt ofițer și pe navigator, pentrucă au fost patru și din aparat au sărit numai doi.

— Ce animal! — bombăni Bobb cu ciudă și-l înghionti pe maior cu automatul în spinare.

Fie că a socotit gestul lui Bobb drept o compătimire, fie că nu și-a mai putut stăpâni indignarea, pilotul neamț izbucni în plâns, se năpusti înainte și începu să-i care la pumni maiorului, din toate puterile.

— Dar asta ce-o mai fi? — exclamă Tom și vru să dea pilotul la o parte, însă Dary, apucându-l de cot, îl opri.

— Ascultă, Tom — spuse Bobb. — Dece să te amesteci în încăierarea altora? E vreo pagubă dacă doi naziști se ciomăgesc puțin unul pe altul? De omorît, n'o să-i lăsăm să se omoare.

— Judecata ta nu e lipsită de temei — îi răspunse Bounty, liniștindu-se. — Pun rămășag că mâine, când maiorul o să se

uite în oglindă, o să vadă ceva foarte asemănător cu un beefteak proaspăt şi gustos.

Fără să-şi lase automatele, soldaţii priveau la cei doi, care se rostogoleau pe asfaltul şoselei şi se pălmuiau unul pe altul din belşug.

— Totuşi, n'ai dreptate, Tom — spuse Dary după ce se uită atent la ei. — Şi pilotul încasează destul. Maiorul e mai în vârstă, dar e mai greu şi are nişte mâini lungi ca de gorilă. In orice caz, niciunul din ei n'are habar de box. Nu e o luptă de gentlemeni.

— Nici vorbă — îl aprobă Bounty.

— Ce se petrece aici ?

Amândoi soldaţii tresăriră. Erau atât de absorbiţi de acest spectacol atractiv, încât nici nu auziseră când se apropiase de ei un ofiţer, locotenentul Middleford.

Primul îşi veni în fire Dary.

— Escortăm prizonierii ce s'au aruncat cu paraşuta dintr'un avion nemţesc — raportă el. — Pe drum le-a venit pofta să se bată puţin şi... şi noi am hotărît să le satisfacem această plăcere.

Locotenentul lumină cu lanterna pe cei doi prizonieri, pe care Bounty reuşise între timp să-i descaiere şi să-i ridice în picioare.

— Sunteţi amândoi nişte idioţi — spuse furios locotenentul. — Cum se poate admite ca un oberfeldwebel [1]) să bată un maior ?

— Dar ăştia sunt un oberfeldwebel nazist şi un maior nazist — nu se lăsă Bobb.

— N'are importanţă ! In felul ăsta cine ştie unde putem ajunge. Voi trebue să respectaţi toţi ofiţerii. Inţelegeţi ? Pe toţi.

Dary ar fi vrut să-i mai răspundă ceva, dar Middleford strigă :

— Conduceţi prizonierii ! Ajunge cu flecăreala !

---

1) Oberfeldwebel — plutonier în armata germană. (N. R.)

— ...Inţelegeţi — spunea locotenentul Middleford prietenilor săi, în timp ce le povestea această întâmplare. — Astăzi soldatul permite unui oberfeldwebel nazist să bată un maior, iar mâine începe să-mi răspundă şi mie. Pe drumul spre liberalism e important doar primul pas. Inainte de război am avut ocazia să călătoresc prin Germania, în legătură cu afacerile firmei noastre, şi pot spune că în general printre nazişti există şi oameni cumsecade...

— ...Cu niciun chip nu pot pricepe cum vine asta — se frământa Bobb Dary, în timp ce stătea la carceră din ordinul lui Middleford. — Doar naziştii, orice grad ar avea ei, sunt duşmanii noştri. Ce, nu cumva ar fi trebuit să mă închin în faţa acestui maior?

...In aceeaşi noapte în care fusese doborît avionul hitlerist, ofiţerul care se dădea drept maior al Wermachtului şi-şi zicea Heinrich Staff a fost trimis la serviciul de contraspionaj al armatei.

Timp de o săptămână nu l-a turburat nimeni: o cameră fără ferestre, într'o casă liniştită dela marginea oraşului, santinele tăcute schimbate cu regularitate, plimbări scurte prin curtea mică, asfaltată, împrejmuită cu gard înalt. In suflet i se năştea speranţa. Poate că uitaseră de el? Poate că aşa va fi până la sfârşitul războiului?

In a opta zi, împreună cu santinela intră în cameră un sergent, care-i ordonă printr'un semn să-l urmeze.

Coborîră o scară largă de stejar şi trecură printr'un coridor. In dreptul uşii însemnată cu cifra 2 sergentul se opri, bătu, apoi prin acelaşi gest îi arătă lui Staff să intre.

Un om chel, buhav, îmbrăcat în haine civile, stătea la un birou mic, lustruit. Fără să arunce vreo privire arestatului, omul scoase cu mişcări încete o ţigară de foi dintr'o cutie, îi reteză vârful cu briceagul şi-o aprinse la flacăra brichetei. După ce făcu toate acestea, se întinse leneş şi începu să vorbească de parcă ar fi continuat o discuţie:

— V'a pierdut neîndemânarea de a mânui pistolul. Pilotul, pe care n'aţi reuşit să-l împuşcaţi, ne-a informat că aţi lucrat la gestapo. Deşi cu destule greutăţi, am reuşit să aflăm şi restul. Citiţi. Aceasta ne va uşura discuţia noastră ulterioară.

Cu un gest neglijent aruncă pe masă un dosar legat în piele galbenă.

Heinrich Staff luă dosarul. Omul îmbrăcat în haine civile îl urmărea cu atenţie. După ce deschise prima pagină, nazistul tresări din tot trupul. Privirea îi deveni lipsită de expresie, absentă... Era vădit că se străduia să-şi recapete în grabă stăpânirea de sine, să găsească o portiţă de salvare.

De pe prima pagină a dosarului îl privea propria sa fotografie, făcută cu treizeci de ani în urmă ; dedesubtul ei se afla fotocopia declaraţiei prin care studentul Curepa, dela universitatea din Clenov, se obliga să devină informator secret al serviciului de contraspionaj al imperiului austro-ungar.

Amintirile începură să alerge ca viforul prin mintea lui Staff. Fapte care altădată duraseră săptămâni şi luni îi treceau acum prin cap doar în câteva secunde.

...In toamna anului 1913, la universitatea din Clenov se înscrisese un nou student : Curepa. Tatăl său era un bogătaş dintr'un sat de lângă Clenov şi avea prăvălie. El mituise pe funcţionarul ministerului învăţământului din Austria care se ocupa cu admiterile în universităţi şi astfel Curepa reuşise să intre în universitate destul de uşor, cu toate că pentru ucraineni exista un plafon fix de doi la sută.

In universitate Curepa încercă să intre în cercul „tineretului aristocrat". Pentru odrasla băcanului situaţia de a se tutui cu feciorii de conţi şi baroni era măgulitoare şi el nu economisea banii tatălui său la chefurile din „societatea aleasă". Prietenii de neam primeau cu plăcere invitaţiile lui Curepa, îl băteau pe umăr şi-i spuneau că are un caracter de adevărat nobil. Nici tatăl lui Curepa nu avea ceva împotriva felului cum îşi petrecea

timpul fiul său. Inţelegea că relaţiile cu lumea mare îi pot fi cândva de mare folos băiatului.

Intr'un cuvânt, totul a mers bine, până a avut loc o întâmplare:

Trecând odată pe coridorul universităţii, Curepa auzi nişte voci cunoscute. Contele Cazimir Dzenduşevici şi Stas Clonschi, fiul unui general, discutau în spatele unui paravan subţire de scânduri, ce despărţea coridorul de sala de fumat a studenţilor.

— Inţelegi, n'am bani — i se plângea Dzenduşevici prietenului său. — Mâine e ziua de naştere a Iadvigei şi trebue cu orice preţ să-i duc măcar un buchet de flori.

Vocea contelui era subţire, stridentă. Cineva din afară ar fi putut crede că vorbeşte o femeie bătrână.

— Proastă afacere — îi răspunse Clonschi cu o voce de bas. — Fără cadou nu merge.

— Tocmai asta e. Toţi banii de cheltuială i-am luat deacum dela tata; bătrânul nu-mi mai dă alţii. De unde să fac rost, nu ştiu. Doar să-i fur de undeva.

— Stai — se lovi Clonschi peste frunte. — Dece să furi? Furtul e un păcat, Excelenţă. Am găsit o altă ieşire.

— Care?

— Imprumută dela ţăranoiul ăla, dela Curepa. O să fie chiar bucuros. Pentru el e o cinste să împrumute bani contelui Dzenduşevici şi să nu-i mai ceară înapoi.

— Ai dreptate — se bucură Dzenduşevici. — Cum de nu mi-a trecut prin minte dela început!

Fiul băcanului se desprinse de lângă paravan roşu de mânie şi cu mâinile tremurânde. Discuţia auzită îi deschisese ochii asupra multor lucruri. Atunci pricepu el sensul ochiadelor şi ironiilor cu care studenţii din cercul aristocratic întâmpinau invitaţiile sale „de a petrece o seară împreună". Işi aminti şi de faptul că nu intrase niciodată în casă la vreunul din ei, cu toate că uneori îşi exprimase în mod direct această dorinţă. Işi aduse aminte şi de privirea rece, dispreţuitoare, cu care îl întâmpinase sora lui Dzen-

duşevici, când contele îl prezentase cu prilejul unei întâlniri întâmplătoare la teatru.

Visurile feciorului de băcan de a se strecura în „cercurile înalte" se spulberară.

In vinele lui Curepa curgea sângele multor generaţii de exploatatori rurali sângeroşi: chiaburi, comercianţi, cârciumari. Neamul lui Curepa, renumit prin cruzimea, necinstea şi nepotolita sete de bogăţie, ţinea demult în ghiarele sale întreg satul. La fel era şi Curepa. Cu toate acestea, mânia care-l înnăbuşea nu-i întunecă judecata. Inţelese că trebue să găsească o altă cale „pentru a se introduce în lume".

...Şi iată că, după treizeci de ani, dosarul legat în piele îi readucea în minte acele evenimente îndepărtate.

Guvernul împăratului Frantz-Iosef urmărea cu stricteţe ca în institutele de învăţământ să nu se strecoare oameni „cu intenţii subversive" şi în primul rând „oameni de jos". Una din metodele realizării acestei politici era plafonul fix pentru ucraineni, al cărui ascuţiş era îndreptat împotriva reprezentanţilor „claselor neavute". Fii de bogătaşi, cum era de exemplu Curepa, găseau întotdeauna o portiţă pentru a putea ocoli legea. Bineînţeles, în universităţi sau în institute puteau pătrunde copiii unor oameni avuţi, care dovediseră devotament faţă de monarhia habsburgică.

Aceasta era, aproape în întregime, compoziţia socială a universităţii din Clenov. Foarte rar nimereau printre studenţi şi copiii unor oameni fără avere. Printre aceştia se număra şi Les Craveţ, coleg de an cu studentul Curepa.

Tatăl lui Les, funcţionar la poştă, slujise Austro-Ungaria cu devotament şi cinste timp de cincizeci de ani. Dosarul nepătat al tatălui i-a înlesnit fiului să devină student al universităţii.

Dar Les n'a corespuns speranţelor. In universitate şi-a creat curând reputaţia unui om care nutreşte ideea unirii Galiţiei cu „Ucraina Mare" şi cu Rusia.

Dacă în universitate, printre feciorii de moşieri şi chiaburi şi

printre profesorii reacţionari — slugi credincioase ale regimului habsburgic — Les Craveţ era singur, în schimb în cercurile intelectualităţii progresiste din oraş numele său se bucura de o popularitate mereu crescândă.

In massele populaţiei ucrainene a oraşului, ideea unirii cu Moscova, cu Chievul nu s'a stins niciodată. Pe Strada Rusă — denumită astfel încă din cele mai vechi timpuri — în anumite cercuri particulare se studia limba și literatura rusă, se ţineau discursuri înflăcărate despre Rusia. Această stare de spirit era aprobată şi sincer susţinută de proletariatul oraşului şi de ţărănimea muncitoare, care-şi încovoiau spinarea sub jugul „închisorii popoarelor" — Austro-Ungaria. Acest fapt s'a manifestat mai cu seamă după revoluţia din 1905 din Rusia, când oamenii progresişti din oraşele şi satele Ucrainei de Vest au înţeles că unirea cu poporul rus — poporul cel mai revoluţionar — îi va ajuta să scuture jugul naţional şi social.

In acelaşi timp însă, această mişcare nu era nici pe departe omogenă. Alături de oamenii cu adevărat cinstiţi şi progresişti, la mişcare aderau şi diferiţi burghezi liberali, care doreau să fie „la modă" și care deseori dovedeau făţiş că fac parte din mişcare în mod vremelnic. Vreun avocat oarecare, ce n'avusese succes în încercările sale de a ocupa postul de procuror, începea deîndată să ţipe în gura mare că se află „în opoziţie" faţă de guvernul austro-ungar, că este pentru „prietenia" cu Rusia şi începea să se ocupe numai de procesele ucrainenilor, socotind că în felul acesta îşi va mări clientela. Negustorul afişa deasupra intrării în prăvălie „lozinca": „Fiecare la ai lui" şi cerea cumpărătorilor să cumpere marfă numai dela el şi nici într'un caz — doamne fereşte! — dela concurenţii săi austriaci, polonezi sau evrei. Asemenea indivizi făceau paradă în fel şi chip de sentimentele lor „pro-ruse" şi îi ajutau pe „tovarăşii de idei" în carieră. Tocmai la această din urmă cale s'a gândit Curepa atunci când a văzut că relaţiile din lumea aristocrată nu-l vor ajuta să-şi găsească un locşor călduţ după terminarea universităţii.

Curepa n'a amânat această chestiune, ci a pornit imediat în căutarea lui Craveț. L-a găsit într'o sală goală, citind lângă fereastră. Les Craveț era un tânăr de vreo douăzeci și trei de ani, înalt, subțire, cu un aspect cam bolnăvicios.

— Bună ziua, Les — îi spuse Curepa.

Ei învățau împreună, însă prin interesele, cunoștințele și preocupările lor erau foarte departe unul de altul. Aproape niciodată nu stătuseră de vorbă. Salutul lui Curepa îl miră pe Craveț.

— Bună ziua — îi răspunse Les cu răceală.

„Ce-o fi vrând?" — se gândi Craveț. Les nu-l simpatizase niciodată pe Curepa, considerându-l un parazit și un lingău al panilor.

— Ascultă, Les. Știu că nu prea mă ai la inimă din cauza prieteniei mele cu toți acești dzendușevici și clonști — îi spuse Curepa — dar ai încercat tu măcar odată să stai de vorbă cu mine, să-mi spui ce să fac pentru ca noi, ucrainenii, să trăim mai bine?

„Ce-i drept, e drept" — gândi Craveț.

— Tu n'ai timp pentru asemenea probleme; toată vremea chefuești cu domnișorii — îi spuse el răspicat.

— Poate că tocmai de asta m'am și legat de ei. N'am pe nimeni, iar fără tovarăși ce fel de viață mai poate fi numită și asta?

„De vorbit, vorbește frumos — gândi Craveț — totuși n'am încredere în el. O să-l duc odată la cerc, o să se plictisească și are s'o lase baltă. Nu face să-l refuz. Ar începe să flecărească despre adunările noastre că sunt secrete, că primim oameni numai pe sprânceană".

— Bine — hotărî Les. — Mergem astăzi la un cunoscut. O să se citească acolo cărți primite din Rusia.

Curepa începu să ia parte cu regularitate la cercurile în care se citeau cărți din biblioteca „Convorbiri rusești" și se predau lecții despre cultura și istoria rusă. N'a putut să meargă

însă mai departe şi să primească sarcini în activitatea politică: nu se bucura de încredere. Curepa înţelegea această situaţie şi aştepta doar momentul potrivit pentru a-şi arăta „devotamentul" faţă de noile idei.

Izbucni războiul mondial.

Chiar dela început, sub învinuirea de spionaj, guvernul austriac închise în lagărul de concentrare dela Talerhoff pe toţi aceia care, sub orice formă, manifestaseră idei opoziţioniste. Datorită unei întâmplări fericite, Craveţ rămase în libertate. Tocmai atunci era plecat din Clenov la nişte rude dela ţară. Poate că nu-i venise rândul: numărul celor închişi la Talerhoff se ridica la câteva mii şi jandarmii nu prididea să aresteze deodată pe toţi nemulţumiţii regimului.

Cât despre Curepa, el a fost chemat la poliţie şi, după o morală părintească, i s'a dat drumul.

— Eşti încă tânăr — îi spuse şeful poliţiei, un om cu mustăţi cărunte şi favoriţi stufoşi, instalat într'un fotoliu adânc sub portretul lui Frantz-Iosef. — Iţi cruţăm viitorul. Incearcă să-ţi îndrepţi greşelile, altfel...

Şeful ridică până sub nasul studentului degetul său arătător, gros şi îngălbenit de tutun, şi-l mişcă semnificativ prin aer.

Curepa privea fix la arătătorul poliţaiului. Palma mâinii stătea neclintită; doar degetul se mişca dojenitor şi prevenitor.

Curepa ieşi dela poliţie cu inima grea. Destinul îi zădărnicea toate încercările de a pătrunde în lumea stăpânilor vieţii, care nu cunosc nici griji, nici trudă, nici piedici în calea poftelor lor şi-şi petrec viaţa în lux şi strălucire.

Liberalii s'au dovedit a fi un teren mult prea şubred pentru ca să-şi poată construi pe seama lor bunăstarea. Cât timp stăpânirea le permitea, ei se înfierbântau, ţineau discursuri, elaborau proiecte. A fost însă deajuns să-şi facă apariţia degetul prevenitor al poliţaiului, pentru ca planurile să se prăbuşească, discursurile să amuţească. Orice s'ar spune, ţarismul este singurul sprijin de nădejde. Poliţaiul ăsta n'a învăţat niciodată la uni-

versitate şi totuşi trăieşte şi va trăi mai bine decât el, Curepa. Este înconjurat de cinstea, respectul şi frica tuturor.

In toamna anului 1914 armatele ruseşti au ocupat Clenov-ul. După un vechi obicei din Evul Mediu, în cinstea sărbătorii balcoanele au fost împodobite cu covoare. Mulţimea ovaţiona pe ostaşii obosiţi şi prăfuiţi. In prăvălii apăreau anunţuri: „Aici se vând cele mai bune mărfuri ruseşti sosite direct dela Moscova".

Les Craveţ alerga prin oraş de dimineaţa până seara. Organiza întâlniri cu ofiţerii ruşi, mese în cinstea soldaţilor ruşi, lua cuvântul la nenumărate adunări, fiind unul din iniţiatorii întemeierii cimitirului „Colina Gloriei", unde au fost înmormântaţi ostaşii ruşi căzuţi în luptele pentru Clenov.

In vremea aceea Curepa se străduia să nu se întâlnească cu Craveţ. Din vechea sa „simpatie" pentru Rusia nu mai rămăsese nici urmă.

„Dracu ştie cum o fi cu ruşii ăştia — reflecta Curepa de unul singur. — Cum au venit, aşa vor pleca, iar la urmă poftim de răspunde pentru ei". Deaceea nu se grăbea să-şi arate deschis simpatia pentru ruşi; observa şi aştepta.

Evenimentele confirmară, după cum i se părea lui, justeţea acestei tactici.

Armatele ruse părăsiră oraşul. Pe străzi se auzi din nou limba germană, îşi făcură din nou apariţia mustăcioşii honvezi unguri, ce-şi târau zăngănind pe trotuare săbiile lor lungi, ofiţerii spilcuiţi ai lui Hindenburg, care priveau lumea cu dispreţ prin monoclul prins în orbita ochiului. Se întorsese vechea stăpânire.

Privind caii ghiftuiţi şi graşi ai cavaleriei grele nemţeşti, tunurile de mare calibru cu ţevile îndreptate spre cer, care înaintau zgomotoase spre răsărit, ascultând pârâitul armelor ce trăgeau pe deasupra acoperişurilor Clenov-ului, Curepa se hotărî să facă un pas serios în viaţă.

Din ceeace citise prin cărţi, Curepa îşi imagina serviciul

de contraspionaj ca o clădire întunecoasă şi mohorîtă, cu o mulţime de înfundături şi coridoare întortochiate, în care sălăşluesc necunoscuţi cu feţele ascunse de borurile lăsate ale pălăriilor şi de gulerele ridicate ale paltoanelor. La fiecare pas se cere permisul de trecere, iar ca să ajungi în acest loc misterios este deosebit de greu.

In realitate însă, totul se dovedi a fi mult mai simplu. Soldatul îl conduse pe Curepa într'o cameră mare, cu mobilă solidă, şi-l rugă politicos să aştepte. Când acesta ieşi, Curepa aruncă o privire cercetătoare în jurul său. Camera putea fi sala de aşteptare a unui doctor sau avocat sau, mai simplu — sufrageria unei case de oameni bogaţi. Masa mare pătrată, pe care se găseau câteva reviste ilustrate, era înconjurată cu fotolii de piele. Canapeaua, tot de piele, era îmbrăcată cu o învelitoare albă de pânză, ca în casele particulare.

După vreo cinci minute Curepa fu chemat în birou.

Un ofiţer slab, cu o figură dispreţuitoare şi plină de importanţă, cu părul pomădat, pieptănat îngrijit şi mirosind puternic a apă de colonie, răspunse plecăciunii politicoase a lui Curepa abia ridicându-se dela birou.

— Fumaţi? — îl întrebă ofiţerul. — Poftim.

Curepa deschise cutia de ţigări lustruită, fără să bănuiască măcar că pe capac fusese presărat un strat subţire de praf, pe care rămăseseră întipărite amprentele degetelor „musafirului". După plecarea lui, amprentele vor fi ridicate şi vor rămâne în arhiva serviciului de contraspionaj.

— Cu ce vă pot fi de folos? — întrebă ofiţerul.

Curepa oftă adânc, pregătindu-se pentru o tiradă lungă. Momentul hotărîtor sosise.

— Fiind un patriot sincer al Austro-Ungariei — pronunţă el cuvintele pregătite din timp — şi un supus devotat al slăvitului nostru monarh, m'am hotărît să vă dau informaţii în legătură cu un spion rus.

Curepa se aştepta ca ofiţerul să scoată o exclamaţie de

mirare, bucurie sau măcar de neîncredere — în orice caz să-şi exprime într'un fel simţămintele. Dar aceasta nu se întâmplă. Pe faţa ofiţerului nu tresări niciun muşchi. Singura mişcare a ofiţerului a fost aceea de a-şi pipăi obrazul cu dosul palmei, pentru a se convinge dacă este bine bărbierit.

Curepa nu se aşteptase la aşa ceva. Se fâstâci şi tăcu.

— Ei? — îl întrebă în sfârşit ofiţerul, după o pauză de câteva clipe.

— Ce? — rosti Curepa nedumerit.

— Numele lui, semnalmentele şi adresa.

— Les Craveţ. Inalt, blond. Locuieşte într'un cătun, nu departe de satul Mariniv.

— Craveţ? — în ochii ofiţerului licări o expresie abia vizibilă de cruzime şi răutate. Pesemne numele îi era cunoscut.

„Aha — gândi Curepa — te-am prins totuşi".

Dar privirea ofiţerului din contraspionaj îşi recăpătase vechea expresie de nepăsare şi plictiseală.

— Bine, vom controla — spuse el. — De unde aţi aflat aceasta?

— Dela fratele său, pe care l-am întâlnit în Clenov.

Ofiţerul se ridică de pe scaun, arătând prin acest gest că discuţia a luat sfârşit.

— Sentimentele dumneavoastră patriotice şi de supus credincios — faţa ofiţerului exprima clar că nu crede deloc nici în sentimentele patriotice şi nici în cele de supus credincios ale tânărului din faţa sa — vă fac cinste, domnule Curepa. Veţi primi recompensa bănească cuvenită. Sper să ne mai întâlnim.

S'a dovedit ulterior că aceste cuvinte nu fuseseră aruncate în vânt. Peste o săptămână, Curepa a fost chemat la serviciul de contraspionaj.

De data aceasta intră în cabinet cu mai mult curaj şi mai degajat, ca un vechi cunoscut. Ofiţerul însă îi strică dispoziţia încă dela primele cuvinte.

— Suntem informaţi că şi dumneata ai frecventat cercurile

în care se făcea agitaţie duşmănoasă împotriva guvernului, din care cauză ai şi fost prevenit odată de poliţie — îi spuse el. — Dumneata, desigur, înţelegi că faptele cărora nu le acordam pe atunci nicio atenţie pot fi apreciate acum cu totul altfel...

Ofiţerul făcu o mică pauză, dându-i parcă posibilitatea să aprecieze în întregime importanţa spuselor sale.

— Demascând acest criminal, ţi-ai îndreptat în mare măsură greşala — continuă ofiţerul din contraspionaj. — La drept vorbind, acest Craveţ nu este spion, dar va fi aspru pedepsit numai pentru a-i îngrozi pe ceilalţi. Dar nu despre asta e vorba. Trebue să-mi dai lista celor care veneau împreună cu dumneata şi Craveţ la adunările acelor cercuri.

Din acest moment, care-i pecetlui întreaga sa viaţă, Curepa deveni agent plătit al serviciului de contraspionaj austriac.

...Despre aceste fapte vorbea dosarul ce se afla pe genunchii „maiorului Heinrich Staff“, iar paginile lui albe păreau năclăite de sângele nenumăratelor crime învăluite atâţia ani într'o taină desăvârşită.

...Curepa se dovedi a face parte tocmai dintre acei oameni de care avea nevoie şeful „serviciului special“ al armatei austro-ungare, căpitanul Max Ronge. Fără nicio ezitare, Curepa trimise în faţa plutonului de execuţie pe Les Craveţ, trimise la moarte prin înfometare şi frig, la Talerhoff, pe toţi acei pe care îi putuse denunţa pentru chestiuni mai mult sau mai puţin întemeiate. După ce rupse relaţiile cu vechile cunoştinţe (prieteni nu avusese niciodată), Curepa deveni un om fără sentimente şi fără patrie.

La început i se dădeau misiuni neînsemnate, de provocare; i se ordona să urmărească pe câte cineva care prezenta interes pentru serviciul de contraspionaj. Curepa rătăcea prin cafenele şi restaurante, trăgea cu urechea la discuţiile celor din jur, intrând adesea şi el în vorbă pentru a-i înjura pe „blestemaţii de nemţi“ sau pentru a povesti o nouă anecdotă pornografică la adresa împăratului Wilhelm al II-lea. Dacă interlocutorul se

lăsa dus de nas şi-l susţinea pe Curepa, acesta îşi dădea toată silinţa să-i capete încrederea şi să-l cunoască mai de aproape, sperând că va găsi urmele vreunei organizaţii secrete, a cărei descoperire i-ar aduce gloria. Dar parcă era un făcut, nu dădea peste vreun „peşte mai mare". Cercuri din ce în ce mai diferite ale populaţiei începeau să nutrească tot mai mult sentimente antirăzboinice şi Curepa nu trebuia să se obosească prea mult pentru a-şi găsi victimele. Cei arestaţi în urma denunţurilor sale erau împuşcaţi sau aruncaţi în închisori. Toţi aceştia însă nu reprezentau decât „mărunţiş", iar prinderea lor nu-i aducea lui Curepa nici mult dorita popularitate printre colegi şi nici gloria în faţa şefilor.

Totuşi era bine privit. Căpitanul Binke, şeful direct al lui Curepa, îi aprecia răutatea, lipsa de scrupule şi faptul că nu cruţa pe nimeni. Acelaşi căpitan Binke îl recomandă pentru şcoala de diversionişti din Berlin.

Numele, trecutul, naţionalitatea — toate dispăreau pentru locatarii clădirii nu prea mari, cu trei etaje, situată pe una din străzile mărginaşe ale Berlinului. Până şi exteriorul viitorilor spioni se străduiau să-l facă şters, obişnuit, comun.

Erau învăţaţi să se îmbrace în costume de culoarea cea mai obişnuită şi modelul cel mai răspândit prin ţara şi oraşul în care se vor afla, să poarte mustăţi, dacă în jur se află mulţi mustăcioşi, şi să se bărbierească, dacă cei care-i înconjoară preferă să fie raşi pe faţă. „Trebue să aveţi o astfel de înfăţişare, încât să puteţi trece de douăzeci de ori într'o zi pe lângă acelaşi om, fără să-i atrageţi atenţia" — le spunea elevilor săi unul din instructorii şcolii de spionaj, Hans Rotter.

Viitorii spioni locuiau fiecare în cameră separată. Li se interzicea cu desăvârşire să vorbească sau să se împrietenească între ei. Işi petreceau tot timpul studiind radiofonia, tehnica fotografiei, cifrul, tehnica diversiunilor.

La terminarea şcolii, fostul student din Clenov, Curepa, primi un paşaport pe numele Petre Beziuc, comerciant din Mon-

treal, cetăţean al Canadei, de origină ucrainean. Din Germania a fost trecut în Suedia neutră şi apoi în Canada. De acolo plecă în Statele Unite.

In portul New-York, Curepa deveni comisionarul unei firme comerciale. Urmărea plecarea vapoarelor şi încărcăturile pe care acestea le transportau în Europa. Informaţiile adunate de el treceau prin multe mâini, dar în cele din urmă ajungeau la statul major al marinei militare germane şi de acolo la comandanţii de submarine.

Curepa avea noroc: „FBI" — Biroul Federal de Investigaţii — îi bănuia existenţa, dar nu putea afla unde şi cum lucrează.

In aceşti ani îşi formă deprinderile profesionale şi dibăcia de spion. Avea sânge rece, se orienta repede în teren şi dispreţuia din tot sufletul agenţii de urmărire. In războiul nevăzut care se desfăşura între el şi serviciul de contraspionaj, Curepa se considera într'o situaţie favorabilă. Dispunând de bani, putea găsi oricând în oraş susţinători, complici şi un refugiu. Experienţa îl învăţase să ghicească din timp acţiunile adversarilor. „Ei îşi fac treaba lor, iar eu mi-o fac pe a mea — spunea Curepa despre agenţii contraspionajului. — Aceasta nu priveşte marele public şi, la nevoie, dolarii îmi pot ajuta oricând să şterg putina".

Aflând de înfrângerea Germaniei Kaiserului, Curepa se pierdu, dar nu pentru mult timp. Insuşi „colonelul misterios", Walter Nikolai — şeful spionajului german — aflase deacum despre studentul cu studiile neterminate. Prin oameni de încredere, Nikolai îi transmise lui Curepa ordinul de a se întoarce în Germania, unde va trăi din pensia ce i se va stabili şi va aştepta noi ordine.

Imediat după venirea lui Hitler la putere, noile ordine n'au întârziat să sosească. Curepa n'a fost uitat. Călătorea prin Balcani, Cehoslovacia, Franţa, Turcia. Işi schimba numele, profesiunile pe care chipurile le avea, ţările în care locuia. Un singur lucru nu se schimba; peste tot unde ajungea Curepa, fiul băca-

nului dintr'un sat de lângă Clenov, aducea cu el trădare, crimă și moarte. Drumul trădătorului era însemnat cu sânge. Cu sângele pasagerilor din trenurile deraiate; cu sângele muncitorilor omorîți în exploziile dela uzinele militare; cu sângele piloților ale căror avioane explodau pe neașteptate la înălțimi de mii de metri deasupra pământului; cu sângele activiștilor politici progresiști omorîți de după colț.

Când Germania se năpusti asupra U.R.S.S., Curepa se întoarse în orașul care demult nu-i mai era natal. Aici deveni unul dintre cei mai importanți agenți secreți ai gestapo-ului. Puțini erau aceia care știau că se ocupă cu organizarea unei rețele de provocatori mari și mici pentru lupta împotriva partizanilor, că ține nemijlocit legătura cu ucrainenii naționaliști.

...Și iată că acum, din cauza căderii absurde a avionului și a faptului că nu reușise să omoare la timp pilotul, sosise timpul răfuelilor. Informațiile din dosar erau exacte și neîndurătoare, asemenea unui verdict de condamnare. Curepa le reciti încă odată și încă odată, în timp ce omul gras, îmbrăcat în haine civile, fumându-și liniștit țigara, îl urmărea fără să-și desprindă privirea dela el.

Treptat, Curepa se liniști și începu să reflecteze cu mult sânge rece asupra situației sale.

Dece-l chemaseră? Ce voiau dela el? Dacă ar fi avut de gând să-l judece, n'ar fi stat de vorbă cu el, iar individul acesta necunoscut n'ar fi pomenit de o „discuție ulterioară". Judecata militară e scurtă. Curepa cunoștea acest lucru din nenumărate exemple. Nu, aici se ascundea altceva. Trebuia doar să afle ce. Să afle și să nu dea greș.

— Am citit — spuse scurt Curepa, înapoindu-i dosarul.

— Atunci să stăm de vorbă. Iți dau posibilitatea să asculți radio-ul, să răsfoiești ziarele. Te vei convinge că stăpânii dumitale au pierdut partida. Nu merită să mai ai deaface cu ei. Iți propun un nou bussines, mult mai convenabil decât cel pe care l-ai avut până acum.

— Ei? — Curepa începu să-şi dea seama despre ce este vorba şi deveni impertinent.

— In ultimul timp ai avut multe relaţii în Clenov. Curând oraşul va fi ocupat de ruşi. Deîndată ce va fi cucerit, vei pleca acolo. Vei controla care din vechile dumitale cunoştinţe au rămas pe loc şi vei alege oameni pe care să ne putem baza.

Curepa zâmbi:

— Vreţi să aveţi posibilitatea de a putea face neplăceri actualilor dumneavoastră aliaţi?

— Dumneata eşti un om deştept şi înţelegi că războiul împotriva lui Hitler a fost o greşală. Dar, odată făcută, ea trebue îndreptată până nu e prea târziu. Ucraina de Vest a fost mulţi ani un pistol în pieptul Chievului şi Moscovei. De aici şi-au început drumul hatmanul Jolchevschi şi Falsul Dmitrie. De aici au pornit la atac armatele lui Hindenburg şi Pilsudschi. De aici îşi trimitea agenţii săi în Rusia Sovietică mitropolitul Şeptiţchi, care nu-ţi este necunoscut...

— După cum văd, cunoaşteţi bine istoria Rusiei — interveni Curepa.

— Desigur — omul buhav făcu un semn afirmativ cu capul, fără să-şi întrerupă vorba. — Clenov-ul a fost sovietic numai doi ani. Acolo au rămas oameni care ne pot fi de folos. Există şovăelnici, există nemulţumiţi de puterea sovietică, există compromişi, care au colaborat cu fasciştii şi care se tem acum de judecata sovietică. Ceeace n'ai să întâlneşti mai încolo, spre răsărit, găseşti în Clenov. Sarcina dumitale e să-i atragi. Iată dece, ţi-o spun pe faţă, avem nevoie de dumneata. Eşti de acord?

— Trebue să mă gândesc.

Curepa voia să-şi dea importanţă. N'avea la ce să se gândească prea mult. La urma urmei, cu ce erau mai răi noii stăpâni decât cei vechi? Ba, de plătit, o să plătească mai mult — bineînţeles dacă individul acesta nu minte. Ii vor asigura viitorul lui Curepa. Nu e deloc rău să-ţi aduni ceva bani şi să-ţi deschizi

un bar, undeva în Statele Unite. Totuşi nu e cazul să accepte chiar dela început. Trebue să-şi ridice preţul.

— Răspunsul definitiv vi-l voi da poimâine.

— N'am nimic împotrivă. Vreau să adaug doar un singur lucru. Ai destulă experienţă în astfel de chestiuni şi înţelegi că vom lua toate măsurile pentru a ne pune la adăpost împotriva oricărei încercări de trădare din partea dumitale acolo, pe teritoriul sovietic.

Curepa dădu tăcut din cap.

...Iată ce drum parcursese omul acesta scund, cu mâinile lungi, îmbrăcat într'un elegant costum maron, înainte de a debarca în toamna anului 1944 într'un port sovietic, cu acte de reprezentant al societăţii UNRRA.

Vaporul sosi dimineaţa. La prânz, uşa unuia din consulatele străine se închise în urma acestui om.

Peste patrusprezece ore — cam pe la două noaptea — în fundul grădinii consulatului apăru o siluetă întunecată. De jur împrejur era linişte. Oraşul dormea. Doar din spre port se auzea scrâşnetul neîntrerupt al macaralelor, iar de undeva din depărtare răzbătea şuierul prelung şi melancolic al unei locomotive.

Omul svârli peste gardul nu prea înalt o raniţă soldăţească, privi încă odată împrejur; sări cu o mişcare repede grilajul şi căzu greoi pe trotuar. Strada era la fel de liniştită şi pustie. Necunoscutul porni cu paşi mari, măsuraţi, spre gară. Nu era grăbit, deoarece trenul spre Clenov pleca peste o oră.

CAPITOLUL II

PRIMA INTÂLNIRE

Totul se dovedi a fi aşa cum i se spusese. Iată, dela răscruce începe strada Elijbeta — mică, strâmbă şi pustie. Casele întunecate, construite după modelul celor din Evul Mediu, împiedică

soarele s'o lumineze. Din cauză că etajele de sus sunt ieşite mai în afară, pe Elijbeta domneşte chiar şi vara un semiîntuneric umed. Strada seamănă cu o prăpastie adâncă şi mohorîtă. Această impresie este întărită de petele verzi de mucegai care acoperă pereţii, de mirosul stătut care răzbeşte prin ferestruicile deschise ale pivniţelor.

De aici ziua nu se vede soarele, iar noaptea, pesemne, nu se văd nici stelele. Bine că există cel puţin felinare, chiar dacă sunt tot atât de vechi şi strâmbe ca şi strada.

...Primul felinar dela colţ, al doilea, al treilea...

Aici, de Dasco trebuia să se apropie un bărbat cu pălărie verde şi să-l întrebe...

— Vă rog să mă iertaţi, cât e ceasul?

Dasco tresări, surprins. „Drace, de unde o fi apărut individul ăsta? Probabil că o fi stat ascuns după vreo cotitură şi o fi ieşit de acolo încet, neobservat, aşa cum se târăşte scorpionul".

— După ceasul meu e patru şi douăzeci şi unu de minute.

— Vă rog încă odată să mă iertaţi, dar ceasul dumneavoastră merge bine?

— Da. L-am cumpărat înainte de război. Nu rămâne în urmă mai mult de treizeci de secunde în douăzeci şi patru de ore.

— Atunci pot să-mi potrivesc ceasul după al dumneavoastră?

— Da, şi n'o să greşeşti.

Dasco îi întinse necunoscutului mâna.

— Sunt bucuros să te întâlnesc, Denis Cundiuc. Locueşti tot pe strada Leului? Ce-ţi mai fac nevasta şi copiii? Doar ai trei băieţi, nu-i aşa? Ii cheamă Iurco, Cost şi Mihailo. Soţia dumitale a suportat cu uşurinţă greutăţile războiului? Probabil că nu i-a fost uşor; e născută doar pani Svidzinscaia şi a fost obişnuită cu luxul. Tocmai din cauza ei te-ai decis în 1935 să recurgi la delapidare. In felul acesta, mi se pare, ai explicat la ancheta dela poliţia criminală?

Aceasta era metoda preferată a lui Dasco: să-şi uluiască subalternul din primul moment, să-i arate că ştie totul despre el, că îl are la mână. De regulă metoda dădea rezultate, însă asupra lui Cundiuc nu avu prea mare efect. Denis scutură din cap, gonindu-şi amintirile neplăcute, şi răspunse supărat:

— Lăsaţi asta. E o metodă învechită. Ştiu ce-o să spuneţi mai departe: In închisoare am devenit provocator şi am trădat cinci comunişti. După aceea am lucrat în „dvuica" — serviciul de contraspionaj al lui Pilsudschi — şi am continuat să denunţ comunişti. Au venit fasciştii. Am început să lucrez la gestapo. Din aceste motive trebue să execut acum ordinele dumneavoastră, căci în caz contrar mă veţi denunţa autorităţilor sovietice şi voi fi judecat ca criminal de război.

— Exact — îl aprobă Dasco cu bunăvoinţă vicleană şi mulţumire în glas. — După cum vezi, această scurtă discuţie ţi-a fost de folos. In ceeace mă priveşte, pot spune că eşti foarte înţelegător şi te descurci bine în asemenea situaţii.

Făcură câţiva paşi în tăcere.

Bocancii grei, soldăţeşti ai lui Cundiuc, cu ţinte pe talpă, răsunau înfundat pe lespezile de piatră roase de vreme ale trotuarului. Zgomotul, la început strident şi sacadat, se stingea repede, înnăbuşit parcă în umezeală de prăpastie a străzii.

Rămas puţin în urmă, Dasco îl examină pe Cundiuc.

„A apărut de după cotitură ca un scorpion şi chiar seamănă cu un scorpion — gândi Dasco. — Nu-i prea grozav ajutorul meu".

Cundiuc avea picioare scurte, pe care pantalonii atârnau ca un sac; un corp înalt, care se clătina la fiecare pas, un cap mic, turtit la tâmple şi o faţă lipsită aproape complect de sânge. Pe figura palidă ieşeau izbitor în evidenţă buzele foarte roşii, ca două linii. Acestea păstrau o lucire umedă, deoarece Cundiuc le lingea mereu.

Denis purta un costum cenuşiu foarte uzat, sub care se vedea

o cămaşă pestriţă cu gulerul scrobit („gulerul e destul de murdar" — observă Dasco pentru sine). Pe cap avea o pălărie ieftină, cu şnur cafeniu în loc de panglică.

— Trebue să execut toate ordinele dumneavoastră — spuse Cundiuc după o scurtă pauză. — Dar nici nu ştiu măcar cine v'a trimis şi cine sunteţi. Mi se pare că v'am mai văzut undeva.

— Oamenii de felul meu — îi răspunse Dasco plin de importanţă — nu sunt văzuţi de nimeni, în schimb ei îi văd pe toţi.

Cundiuc îşi strâmbă batjocoritor buzele sale roşii, dar nu mai spuse nimic.

— In momentul de faţă mă numesc Roman Dasco. Sunt un învăţător sosit din Volânia şi-mi caut fratele închis de fascişti în lagărul dela Clenov, din pricină că a ajutat pe partizani. Cu dumneata am intrat în vorbă întâmplător, în parc, şi te-am rugat să mă primeşti pentru câteva zile în casa dumitale. Iţi plătesc treizeci de ruble pe zi. E clar ? Restul o să-l afli mai târziu.

— Bine... — Cundiuc vru să mai adauge ceva, dar pe neaşteptate un trecător îl întrerupse, adresându-i-se lui Dasco:

— Spune-mi, te rog, cum pot ajunge în strada Gospitalnaia. — Trecătorul vorbea ruseşte, accentuând pe vocală „o".

Dasco se opri brusc. Mâna dreaptă îi alunecă neobservată în buzunar.

Câteva secunde spionul îl examină cu atenţie pe necunoscut. In faţa lui stătea un bătrân de vreo şaizeci de ani, puţin adus de spate, dar încă puternic şi sănătos. Ochii lui negri şi mari priveau deschis, fără şiretenie, străduindu-se să prindă privirea nestatornică şi sfredelitoare a lui Dasco.

— Nu înţelegi ? — Bătrânul încercă să-i explice în limba ucraineană. — Intreb cum pot ajunge în strada Goşpitalnaia, Şpitalnaia, cum îi spuneţi voi ?

— Nu ştiu — i-o tăie Dasco şi, întorcându-se pe călcâie, porni în direcţia opusă.

Bătrânul rămase pe loc. Părea descurajat şi jignit.

— Degeaba v'aţi purtat atât de grosolan cu el — spuse Cundiuc după ce cotiră după colţ şi bătrânul dispăru din vedere. — Puteţi atrage bănueli asupra dumneavoastră. Majoritatea locuitorilor din Clenov sunt deosebit de comunicativi şi se poartă foarte primitor şi binevoitor faţă de ruşi.

„Ei, dar ăsta mai e şi fricos pe deasupra — gândi Dasco, înfuriindu-se deabinelea. — Oare nu mi s'a putut găsi un ajutor mai de nădejde?"

— A cui bănuială s'o atrag asupra mea? — şuieră Dasco printre dinţi. — A miliţiei? Voi fi amendat pentru încălcarea regulilor de convieţuire socialistă. Mi se pare că aşa se numeşte asta la ei?

Cundiuc nu acordă nicio atenţie tonului batjocoritor al interlocutorului său. Işi coborî vocea, se aplecă din mers spre urechea lui Dasco şi-i şopti:

— Bănuiala cechiştilor.

Dasco zâmbi îngăduitor, ba chiar cu blândeţe, dând în acelaşi timp dispreţuitor din umeri.

— Am lucrat în Anglia şi „Intelligence Service" n'a reuşit să pună mâna pe mine. De zeci de ori am dus de nas „dvuica" pe care ai slujit-o cu credinţă şi devotament. In America mi-am bătut joc de cei mai buni agenţi ai Biroului Federal de Investigaţii. Şi dumneata vrei să mă tem de cechiştii ruşi!

— Probabil că ştiţi cât de repede şi iscusit au lichidat cechiştii agentura inamică din interiorul ţării.

— Aia erau hitlerişti. S'au dovedit a fi proşti. Şi eu am fost prost, pentrucă am lucrat cu ei. Acum voi şti să-mi îndrept greşala.

Cundiuc oftă şi nu-i răspunse.

Tot discutând, ajunseră în centrul oraşului. Dasco privea plin de curiozitate în jurul său.

Trupele sovietice intraseră în Clenov doar cu două luni în urmă. Frontul înaintase spre apus, dar oraşul continua să ducă o viaţă aspră şi încordată, ca în timp de război.

Printre trecători erau mulţi militari. Dasco observă cu amărăciune şi ură privirile de mândrie şi respect cu care cetăţenii civili îi însoţeau pe militari. Pe bulevarde nu mai foia mulţimea paraziţilor, care în anii trecuţi inundau străzile de îndată ce asfinţea soarele. Muşcăturile roze din tencuiala caselor, provocate de gloanţe şi schijele proiectilelor, nu se înnegriseră de pe urma intemperiilor. Totul arăta că pe aici trecuse nu demult războiul. Totuşi nu se simţea acea greutate de plumb, presentimentul unui viitor mohorît, aşa cum simţise Dasco în oraşele din spatele frontului fascist. Clenov-ul începuse o viaţă încordată, grea, dar plină de bucurii şi nădejdi.

Sub castanii care se scuturau, copii gălăgioşi rupeau de pe crengi fructele mari învelite în coaja ţepoasă. Fetele aruncau ofiţerilor zâmbete provocatoare. Din megafoane se revărsa melodia plină de viaţă a unui cântec ucrainean.

Dasco se posomorî şi mai tare. Nu era astfel pentru prima dată ; totdeauna a fost aşa. Bucuria altora stârnea într'însul ura. Dacă râdeau, i se părea că râd de el — de făptura lui stângace, cu mâini lungi ce se bălăbăneau, de nasul său gros plin de negi, de ochii săi mici, mereu la pândă. In asemenea situaţii Dasco l-ar fi lovit pe cel ce-ar fi râs, l-ar fi jignit; în loc de bucurie, ar fi dorit să vadă faţa omului strâmbată de durere şi amărăciune.

Acum, păşind pe străzile scăldate în lumina soarelui cald de toamnă, Dasco se gândea că, dacă va triumfa cauza căreia se hotărîse să-i slujească, în oraş totul va reveni la situaţia dinainte. Nespălaţii vor pleca înapoi la periferii, unde le este locul, iar el, Dasco, se va plimba din nou într'un automobil negru, confortabil; numele lui va inspira tuturor groază, toţi îl vor linguşi ca pe un stăpân al vieţii.

Cundiuc se cufundă şi el în gândurile sale. Judecând după felul posomorît în care-şi clătina capul şi după faptul că-şi lingea mai des ca deobicei buzele roşii, subţiri, se vedea că nu era tocmai vesel.

In felul acesta trecură de centru şi începură să coboare spre Podzamciaia.

— Intr'o singură privinţă v'aţi înşelat — spuse Cundiuc, ascunzându-şi cu grijă tonul batjocoritor din glas. — Nu mai locuesc pe strada Leului. Iată casa mea, sau mai bine zis casa în care locuesc — spuse el, conducându-l pe Dasco într'un vestibul cam murdar, cu pereţii vopsiţi în ulei până la înălţimea unui om. Deasupra, un tavan cenuşiu, pe care deabia se observau, din cauza murdăriei, urmele unui tapet. Scara de piatră, cu balustradă de fier, ducea la etajul doi. In aer plutea un miros greu şi stătut.

— Aveţi un parfum... —nu se putu stăpâni Dasco să nu observe.

— Fac săpun împreună cu soţia mea şi-l vindem la piaţă — îi răspunse Cundiuc cu o voce vinovată. — Doar n'o să mă duc să lucrez la uzina lor. Şi existenţa trebue să mi-o câştig totuşi într'un fel!

Dasco strânse din umeri. Cundiuc izbutise să bage de seamă că acesta era gestul lui preferat, care exprima, în funcţie de situaţie, toate schimbările sufleteşti — dela furie la veselie, dacă ni-l putem închipui pe Dasco vesel.

La etajul doi se opriră. Cundiuc ascultă dacă nu e cineva jos şi bătu rar de trei ori, apoi încă de două ori, repede.

Aşteptară mult. In sfârşit, când Dasco ajunsese la capătul răbdărilor, apărătoarea de pe vizeta rotundă din uşă se ridică şi cineva începu să studieze cu atenţie pe cei sosiţi.

— Eu sunt, Anelia, deschide! — spuse Cundiuc.

Se auzi scârţâitul zăvorului, pocnetul unui lacăt, apoi al încă unuia. Uşa se întredeschise foarte puţin, reţinută de un lănţişor.

— Nu-i nimic, nu-i nimic — spuse Cundiuc din nou. — Am cu mine un musafir.

Abia după aceste cuvinte uşa se deschise complect. Oricât de întunecos păruse vestibulul, holul locuinţei lui Cundiuc era şi mai cufundat în beznă. In primul moment Dasco nu văzu

nimic. După ce ochii i se mai obişnuiră puţin cu întunericul, începu să privească în jurul său.

In holul mic părea că fusese adusă mobilă din diferite camere, răsturnată la întâmplare şi lăsată aşa.

Lângă pereţi se aflau trei dulapuri, care lăsau o trecere pe unde abia se putea strecura un om. Pe un dulap era aruncată cu picioarele în sus o masă stil lombard, din lemn roşu, cu furnirul scorojit de umezeală. Pe celălalt, stăpânii aranjaseră câteva geamantane roşcate. Lângă uşă, două rame mari, fără tablouri, aruncau o strălucire mată, aurie. Toate erau vechi, murdare, uzate. Pe lucruri — geamantane, dulapuri, rame — se depusese un strat gros de praf. Se vedea că boarfele se aflau de multă vreme acolo şi că nimeni nu se folosea de ele.

După ce examină holul, Dasco îşi îndreptă privirea spre gazdă, o femeie de vreo patruzeci şi cinci de ani, care se străduia să pară „o doamnă fără vârstă". Inaltă, slabă şi dreaptă, avea un aer puţin înfumurat, dar se simţea că această înfumurare se poate transforma la nevoie în cea mai veritabilă linguşire. Trăsăturile ascuţite ale feţei, dinţii mărunţi, nasul lung şi cartilaginos o făceau pe Anelia să semene cu un animal rău şi viclean. O basma pestriţă îi acoperea părul murdar. Era îmbrăcată într'o rochie cenuşie de vară, încinsă cu o curea de piele subţire şi soioasă.

— Fă cunoştinţă, Anelia — spuse Cundiuc. — Domnul Dasco din Volânia, un vechi cunoscut de-al meu. O să locuiască câtva timp la noi.

Anelia îi aruncă lui Dasco o privire neprietenoasă şi, fără să scoată vreo vorbă, intră într'un coridor lateral. Dincolo de coridor era bucătăria. Dasco bănui aceasta după mirosul de gaz ce venea dintr'acolo şi după zgomotul cratiţelor mişcate de Anelia.

— După cum se vede, fosta pani Svidzinscaia nu-i prea amabilă — spuse Dasco rânjind.

— Ştiţi ce vremuri trăim — îi răspunse Cundiuc, cerându-şi parcă iertare. — Te temi de orice. Afară de asta, ea nici nu ştie cine sunteţi.

— Dar, la drept vorbind, cum ai fost înştiinţat de sosirea mea ?

— Cu puţin înainte de evacuarea oraşului, a venit la mine un om şi mi-a ordonat ca timp de doi ani să fiu la fiecare cincisprezece ale lunii, la ora patru şi douăzeci şi cinci, pe strada Elijbeta. El mi-a dat şi parola.

— Timp de doi ani! După cum vezi, nu te-am făcut să aştepţi prea mult. Trebue să-mi apreciezi politeţea şi să te porţi bine cu mine.

Din ultimele cuvinte ale lui Dasco se desprindea o ameninţare făţişă. Cu toate că Cundiuc înţelese şi aprecie această ameninţare, se făcu că nu observă nimic şi că ia drept glumă cuvintele lui Dasco. Chiar râse, însă răguşit, lipsit de veselie şi scurt.

— Să trecem în sufragerie.

Camera era destul de luminoasă şi spaţioasă, dar din pricina prea multor mobile părea neîncăpătoare. In mijloc se găsea o masă ovală de sufragerie, acoperită cu o faţă de masă de dantelă, iar deasupra se aflau o scrumieră mare scoică şi un album de fotografii din catifea decolorată. O canapea lată, îmbrăcată în muşama, ocupa aproape jumătate din cameră. Muşamaua canapelei se rupsese şi din spetează ieşeau smocuri de păr şi bucăţi de cârpe. In dreapta uşii se aflau câteva fotolii, o măsuţă mică rotundă cu alt album îmbrăcat în catifea, o somieră acoperită cu un covoraş ucrainean, pe care erau aruncate nişte perne brodate şi câteva suluri prăfuite. Dar nu numai sulurile erau acoperite cu praf. Când Dasco, fără să mai aştepte invitaţia gazdei, se lăsă obosit pe canapeaua scârţâitoare, în jurul lui se ridică un nor de praf atât de des, încât îl apucă strănutul.

Cundiuc se aşeză într'un fotoliu, îşi îndreptă spinarea sa lungă şi, punându-şi mâinile slabe pe genunchi, continuă, aşa cum avea obiceiul, să-şi lingă buzele subţiri şi roşii.

Dasco își aprinse o țigară. Inelele albastre de fum se ridicau în sus, încolăcindu-se în jurul lămpii mari, țipător de pestriță.

— Inainte de toate, să vedem unde o să mă instalezi — spuse Dasco, aruncând cu dibăcie inele groase de fum. — Trebue să recunosc că-mi place confortul ; e slăbiciunea mea, dar, după câte se pare, la dumneata nu prea...

Cundiuc îl înjură în gând. Cu fiecare clipă individul acesta îi devenea tot mai nesuferit. Face pe stăpânul, neruşinatul. Da, de fapt el este stăpânul lui Cundiuc. E cazul să se obişnuiască cu purtarea aceasta. Parcă pan Matusiac-Zborovschi din „dvuica" se purtase mai bine cu Cundiuc? Dar agenţii gestapo-ului? Printre nemţi erau ultimii, iar faţă de Cundiuc o făceau pe generalii. La fel și Dasco : nu se ştie de unde venise, nu se ştie cine era şi o făcea pe nebunul în casa lui Cundiuc. Avea însă dreptul s'o facă — dreptul celui mai tare. Era deajuns să vrea Dasco, şi Cundiuc ar fi avut ocazia să se întâlnească cu văduvele celor pe care îi trimisese la moarte, să privească în ochii celor pe care îi trădase şi care fuseseră torturaţi de gestapo. Nu, mai bine orice altceva, fie chiar umilinţă sau ticăloşie, decât asta ! Trebuia să tacă, iar Dasco să facă ce-o vrea.

Cundiuc oftă din greu, își linse buzele și spuse, încercând să schiţeze un zâmbet amabil :

— O să vă punem la dispoziţie camera cea mai bună, unde a fost înainte salonul.

— Are o singură ieşire ori două ?

— Două, două — îi răspunse Cundiuc grăbit. — Din sufragerie se poate trece în bucătărie şi de acolo, prin intrarea principală, în stradă, ori prin intrarea de serviciu în curte. Alături de curtea noastră se află o casă dărâmată de bombardament. Acolo te poţi ascunde foarte uşor.

— Asta e bine.

Tăcură amândoi. Despre ce-ar mai fi putut vorbi ?

Din bucătărie apăru Anelia. Cu o enervare prost ascunsă,

așeză, mai bine zis svârli pe masă tacâmurile, pâinea și o untieră, pe fundul căreia rămăsese o picătură de unt.

— Unde-ți sunt fiii? — întrebă Dasco.

— I-am trimis la niște rude la țară.

— Ai rude la țară? — îl întrebă Dasco înviorându-se. — Cum o duc?

— Prost. In sate se vor face curând colhozuri. Pe cei care înainte erau socotiți fruntea satului, acum nu-i mai ascultă nimeni. Gospodarul înstărit o duce greu.

— Rudele dumitale sunt oameni cu stare? Chiaburi, cum le spune acum? — îl întrebă Dasco ironic, strângând din umeri.

— Da — îi răspunse Cundiuc, dând amărît din cap.

Restul timpului luară masa în tăcere. Cundiuc mânca puțin, își lingea buzele subțiri și schimba priviri cu soția sa, care rostogolea pe masă ghemotoace de pâine. Dasco era singurul care se simțea bine. Ii plăcea să știe că oamenii se tem de el, depind de el, cu toate că în suflet le clocotește ura.

După ce mâncă, Dasco se ridică dela masă, se întinse, fără a se sinchisi de prezența femeii, după care ceru lui Cundiuc să-i arate camera.

Afară se întunecase și, înainte de a aprinde lumina în salon, Cundiuc lăsă storurile groase.

După felul cum era mobilată, camera nu se deosebea de celelalte: aceeași înghesuială, aceeași învălmășeală de mobile grosolane și proaste. Numai divanul nu avea spetează și era ceva mai nou decât cel din sufragerie.

— O să dormiți aici — îi spuse Cundiuc, arătând spre divan. — Anelia o să vă aștearnă îndată.

Dasco examină mai întâi ușile înguste, nevopsite demult. Din fiecare broască atârnau cheile. Puteau fi încuiate și pe dinăuntru și pe dinafară. Ieși în bucătărie și controlă zăvoarele. Acestea i se părură deasemeni trainice. După aceea stinse lumina, ridică cu băgare de seamă storul și privi prin fereastră.

Curtea era mică, plină de bălării. Un măr singuratic își întindea deasupra lor ramurile cu frunze ce începeau să se veștejească. In partea cealaltă a curții se profilau niște ruine fără o înfățișare deslușită — o bucată de perete parcă tăiat cu cuțitul, o grămadă de cărămizi sfărâmate, niște tablă de acoperiș strâmbată de incendiu. In caz de urmărire trebuia doar să traverseze curtea și-și găsea refugiu fie printre pereții dărâmați, fie în pivniță, care, datorită grinzilor solide, rămăsese fără îndoială nevătămată.

Dasco strânse mulțumit din umeri, lăsă storul și aprinse din nou lumina.

— Sunt mulțumit de locuință — i se adresă el lui Cundiuc, care rămăsese tot timpul în spatele lui fără să scoată o vorbă. — Despre treburile noastre vom vorbi mâine. Acum vreau să-ți amintesc o singură chestiune, pentru a clarifica relațiile dintre noi. Din câte am observat, prezența mea nu-ți face prea mare plăcere. Dar te previn: dacă mă denunți, te denunț și eu. Dacă încerci să-mi întinzi vreo cursă, sau, mai simplu, să mă omori, rămân destui oameni care oricum te vor denunța pentru a mă răzbuna. Ești în mâini puternice, Cundiuc, și lucrul cel mai cuminte pe care poți să-l faci este să-mi execuți ordinele fără murmur. Pentru aceasta vei fi răsplătit. Ei, ai înțeles? — Dasco pronunță ultimele cuvinte deosebit de clar și răspicat, ațintindu-și privirea asupra lui Cundiuc.

Cundiuc vru să privească în altă parte, dar nu putu. Din orbitele înguste de sub fruntea bombată a lui Roman Dasco îl priveau doi ochi de criminal.

— Așa dar, ai înțeles? — repetă Dasco. — Niciun fel de trucuri.

— Nu era nevoie să-mi spuneți toate acestea — zise Cundiuc, prefăcându-se jignit. — Sunt gata să lupt din tot sufletul pentru Ucraina.

— Aşa, aşa — râse Dasco. — Foarte bine. Cu atât mai mult cu cât nici dumneata, nici eu nu ne gândim vreodată la Ucraina. Dar pentru asemenea cuvinte se plătesc dolari, iar dolarul este o monedă foarte bună ; ţi-o spun din proprie experienţă. Şi acum, la culcare. Sunt obosit.

CAPITOLUL III

CĂPITANUL DRIGA IŞI PĂRĂSEŞTE REGIMENTUL

Căpitanul Rostislav Driga ieşi din spital cu câteva zile înainte de întâlnirea din strada Elijbeta, întâlnire care hotărîse soarta multor oameni.

Căpitanul aştepta cu nerăbdare formele de ieşire. In luptele de lângă Clenov, o schijă de proiectil antitanc îl ţintuise vreme îndelungată în patul spitalului. Regimentul plecase mai departe. Tovarăşii îi scriau că războiul se va termina curând şi că, dacă vroia să ajungă cu ei la Berlin, trebue să se însănătoşească mai repede.

Căpitanul suporta greu lipsa de activitate. Era a patra rană în decursul acestui război, dar acum, când scopul final — victoria — era aproape, i se părea deosebit de jignitor să rămână în spatele frontului şi să-şi petreacă vremea citind şi discutând.

Timpul se scurgea neobişnuit de încet — dela dejun la prânz şi dela prânz la cină. In răstimpul dintre aceste ocupaţii, atât de puţin complicate, Driga îşi amintea de tovarăşii săi, făcea fel de fel de presupuneri : o fi primit oare regimentul titlul de „regiment de gardă" ? La statul major al diviziei se vorbea despre aceasta încă de pe timpul când înaintau spre Clenov. Se străduia să ghicească ce-or fi făcând acum tovarăşii săi de regiment, cu care Rostislav legase o prietenie atât de strânsă în anii războiului.

Amintirile îl îndemnau la visare. Incercase chiar să scrie

versuri, dar nu ieşise nimic. Atunci trecu la proză, la povestirea vieţii sale.

Rugând-o pe sanitara Bogdanna să-i cumpere din oraş un caiet bun, cartonat, Rostislav scrise îngrijit pe prima pagină titlul: „Viaţa mea. Povestire în trei părţi, de căpitanul Driga". Pe pagina a doua scrise la fel de ordonat şi frumos: „M'am născut într'un sătuleţ de pe malul Bugului. Satul nostru se afla pe teritoriul fostei Polonii a panilor".

Mai departe treaba n'a mers. Driga vroia să povestească foarte multe. Tatăl său argăţise toată viaţa la chiaburul Stefanişin. Insuşi Driga, de îndată ce crescuse puţin mai mărişor, se angajase la chiabur să-i pască vitele. In serile de vară, după ce mâna vacile şi oile acasă, Rostislav se aşeza în prag, cu abecedarul în mână şi stătea acolo până apăreau stelele, încercând să înţeleagă literele grele, de neînţeles, pe care i le arătase soldatul Dmitro — aproape singurul om ştiutor de carte din sat, dacă nu punem la socoteală popa şi jandarmul.

Când a împlinit douăzeci de ani, Rostislav s'a hotărît să-şi părăsească satul natal şi să plece la Clenov ca să-şi găsească de lucru. Deoarece oraşul avea destui şomeri, n'a putut să se angajeze nicăieri. A fost nevoit să flămânzească, trăind de azi pe mâine, până în anul 1939. Când Clenov-ul a devenit sovietic, Driga s'a angajat la uzină. Ziua lucra, seara învăţa. Curând deveni comsomolist. Când începu războiul, Rostislav plecă din Clenov ca soldat al Armatei Sovietice.

După insuccesul încercărilor sale literare, spitalul i se păru şi mai plictisitor. Incepu să dorească din tot sufletul plecarea pe front.

— Cum te simţi, căpitane? — îl întrebă medicul şef, care-l chemase pentru a-l examina încă odată înainte de ieşirea din spital.

— Perfect, tovarăşe locotenent-colonel medic.

— Intr'adevăr, nu tocmai rău — îl aprobă medicul în timp ce-i palpa muşchii piciorului în locul unde fusese rana. — Aşa nu

te doare? Dar aşa? Aşa? Peste o săptămână vei putea face marşuri de câte douăzeci de kilometri.

— Aşa dar, din nou în regimentul meu, la infanteria-mamă? Bine. Mă temeam ca nu cumva din cauza piciorului să fiu transferat la altă armă. Mi-ar fi părut foarte rău să plec: am făcut tot războiul în regimentul ăsta; îl consider ca propria mea familie.

— Cât despre regiment, nu ştiu. — Medicul luă de pe masă o hârtiuţă, pe care era scris ceva cu litere mari, lăbărţate. — Am primit ordin să te trimit la colonelul Vsevolodov.

— Vsevolodov? Cine-i ăsta?

— O să afli totul acolo. Iată adresa.

Căpitanul răsucea nedumerit hârtiuţa în mâini. Era turburat şi puţin supărat, din pricină că nu ştia ce nevoie are de dânsul colonelul necunoscut.

Dar ordinul e ordin şi trebue executat. Ieşind din spital, după terminarea tuturor formalităţilor necesare, Driga se îndreptă direct spre locul indicat.

Afară se lăsaseră umbrele unei seri liniştite de început de toamnă. Călcând cu paşi siguri pe trotuar, ofiţerul privea în jurul său cu mulţumirea omului care şi-a recăpătat puterea şi sănătatea.

După şederea îndelungată în spital, străzile Clenov-ului i se păreau neobişnuit de vesele şi de arătoase; costumele trecătorilor erau parcă mai frumoase, iar râsul fetelor mai cristalin şi mai molipsitor.

Rostislav Driga plecase din Clenov în anul 1941, când unităţile fasciste pătrunseseră în periferiile oraşului. Fumul incendiilor dela orizont, străzile pustii, praful înţepător şi arşiţa din timpul retragerii i se întipăriseră în minte pentru toată viaţa. Mai târziu, acolo departe, în răsărit, unde lupta regimentul său, Rostislav nu încetă să se gândească la Clenov, să spere şi să fie încredinţat că se va întoarce în el.

Acum, în sfârşit, Driga păşea pe străzile Clenov-ului, observând cu bucurie sinceră că oraşul nu suferise prea mult de pe urma războiului.

Casele medievale din piaţa Rânoc îşi păstraseră liniştea lor veşnică, puţin morocănoasă. Primăria îşi îndrepta spre cer turnul său elegant, în patru colţuri. Deasupra turnului, pe fondul azuriu al cerului, fâlfâia un mare drapel roşu.

Nu departe de primărie se înălţa un castel. Ghiulelele trase cândva în princiarul castel-cetate de către Bogdan Hmelniţchi atârnau înşirate pe lanţuri, în amintirea frământatei şi furtunoasei istorii a oraşului. Turnul gotic al castelului — colţuros, ursuz, lipsit de eleganţă — se înălţa spre cer.

Pe strada 1 Mai, Driga fu asurzit de clopotele tramvaielor, de zgomotul automobilelor, de viaţa clocotitoare a oraşului. Căpitanului îi plăceau deosebit de mult aceste ore dinaintea căderii serii, când soarele învălue în lumină aurie cupola operei, când umbra castanilor devine mai deasă, iar lampagiul îşi începe înconjurul micii sale gospodării, ţinând în mână prăjina lungă, la capătul căreia o vată muiată în benzină aruncă pâlpâiri albăstrui. Felinarele cu gaz îi luminau calea, aruncând în jurul lor o lumină tremurătoare, alb-verzue.

După ce trecu pe lângă alte două grupuri de case, Driga ajunse la destinaţie. Ofiţerul de serviciu îi controlă actele şi-l rugă să se urce la etajul patru, la camera treizeci şi doi.

Bătu în uşă; i se răspunse să intre şi Driga deschise uşa.

— Sunt căpitanul Driga. M'am prezentat la ordinul dumneavoastră.

— Bună ziua, tovarăşe căpitan. Ia loc.

Dela biroul mare se ridică în întâmpinarea lui un colonel în vârstă de vreo cincizeci de ani. Ochii săi căprui, liniştiţi, cercetară cu atenţie şi căldură pe tânărul ofiţer. Privirii sale nu-i scăpă niciun amănunt. Faţa lată, bine bărbierită, cele câteva linii care-i brăzdau fruntea arătau un caracter dârz şi o mare

stăpânire de sine. In părul negru şi des se întrezărea o şuviţă subţire argintie.

— Numele meu este Vsevolodov — spuse colonelul şi, după un moment de tăcere, îl întrebă:

— Ştii pentru ce te-am chemat?

— Nu, tovarăşe colonel.

— Vreau să te iau în serviciu la mine.

Colonelul făcu câţiva paşi liniştiţi prin cameră. Covorul înnăbuşea zgomotul cismelor grele, cazone; se auzea doar scârţâitul jalnic al parchetului. Vsevolodov era înalt şi voinic. Avea o înfăţişare masivă, caracteristică oamenilor sănătoşi, obişnuiţi din copilărie cu munca fizică.

— Avem mare nevoie de dumneata — continuă colonelul după o scurtă pauză. — Eşti de prin partea locului, cunoşti bine oamenii, stăpâneşti limbile rusă, ucraineană, poloneză şi, dacă nu mă înşel, şi germana? Aşa e?

— Exact, tovarăşe colonel.

Lui Vsevolodov nu-i scăpă tonul oficial al răspunsului. Colonelul privi din nou cu atenţie la Driga.

Căpitanul stătea în poziţie de drepţi, fără să fie încordat, într'o ţinută corectă. Era îmbrăcat îngrijit, chiar elegant; toate erau noi pe dânsul, iar pielea galbenă a centurii şi curelelor avea un miros pătrunzător. După eleganţa şi armonia cu care vestonul îi îmbrăca trupul svelt, se vedea că este militar de carieră. Vsevolodov era şi el ordonat până la exagerare şi aprecia această calitate şi la alţii. Ii plăcea când un ofiţer tânăr se străduia să aibă o ţinută îngrijită şi să execute cu stricteţe prescripţiunile regulamentului, atât în muncă, cât şi în ţinută. „Aşa dar, e un om care-şi respectă uniforma — îşi zise colonelul — înţelege că ofiţerul nu se poate îmbrăca oricum".

Dar şi faţa lui Driga — simplă, cu ochii negri, înflăcăraţi, în adâncimea cărora apărea uneori fulgerător o seriozitate aspră, proprie oamenilor care nu odată au văzut moartea cu ochii — îi inspira simpatie lui Vsevolodov.

Când colonelul îl anunţă că vrea să-l ia la dânsul, pe faţa căpitanului apăru o expresie de buimăceală.

— Ştiu la ce te gândeşti, căpitane — spuse Vsevolodov. — — Te simţi jignit că dumneata, ofiţer combatant, comandant viteaz şi cu experienţă, eşti mutat din armata operativă în spatele frontului. Dar nu e aşa. Priveşte! — Vsevolodov se ridică în picioare, se apropie de fereastră şi o deschise. In cameră năvăli un vânt rece şi proaspăt. — Ai în faţă un oraş liniştit din spatele frontului, care la ora asta doarme. In casele paşnice se odihnesc oamenii care şi-au petrecut ziua muncind cu încordare pentru front. Mama îşi leagănă copilul pe genunchi; studentul stă aplecat asupra cărţilor, pregătindu-se pentru examen; savantul se gândeşte la o nouă descoperire... Şi undeva, printre miile de oameni, pe o stradă liniştită şi paşnică, stă ascuns duşmanul. Duşmanul tuturor oamenilor paşnici, duşmanul dumitale, căpitane Driga.

Vsevolodov stătea în picioare şi privea în întuneric, sprijinindu-se cu ambele mâini de pervazul ferestrei. Se părea că privirea îi devenise nemaipomenit de ascuţită şi că omul acesta în vârstă, cu o şuviţă îngustă argintie în păr, vede prin întunericul nopţii, prin pereţii şi acoperişurile caselor.

— Până acum ţi-ai cunoscut duşmanul. Se găsea în partea cealaltă a frontului şi purta vestonul verde al armatei hitleriste. Totul era cât se poate de clar şi simplu. Dar unde se ascunde duşmanul acum? Cine-i? Cum e îmbrăcat? S'a travestit în muncitor, negustor sau ţăran? Ce face în oraşul acesta adormit după o zi de muncă? Scrie? Vorbeşte? Mănâncă? Nu ştii nimic din toate acestea, căpitane Driga. Dar va trebui să afli. Va trebui să cauţi printre miile de oameni cinstiţi şi cumsecade o singură jivină otrăvită. S'o găseşti şi s'o faci neputincioasă înainte de a avea timpul să-şi ducă la îndeplinire planul ei mârşav.

Vsevolodov închise fereastra şi începu să se plimbe încet prin birou. Driga tăcea, străduindu-se să nu piardă niciun cuvânt de-al colonelului. Parchetul scârţâia încet sub paşii lui Vsevolodov.

— Bineînţeles, misiunea aceasta e grea, tovarăşe căpitan. Dar avem mulţi prieteni şi colaboratori. Duşmanii noştri sunt întotdeauna uimiţi de succesele Securităţii de Stat sovietice, inventând despre ea toate povestirile fantastice posibile. Ei nu pot pricepe un singur lucru: în ţările lor împotriva spionilor luptă agenţii, pe când la noi luptă poporul. Poporul ne dă putere, ne susţine, iar împotriva poporului devin neputincioase maşinaţiunile celui mai iscusit spion. Partidul ne învaţă să fim vigilenţi, să păşim cu hotărîre spre victorie, să înţelegem limpede sarcinile. Intotdeauna trebue să te gândeşti la aceasta, căpitane Driga. Dumneata eşti apărătorul şi slujitorul poporului.

Colonelul se întoarse brusc şi se aşeză la birou.

— Nu ştiu cum aş putea să mă apuc de treabă — spuse Driga nehotărît.

— Te aşteaptă o muncă migăloasă, ba, la prima vedere, chiar plictisitoare. Nu va şti nimeni de ea. Dar această muncă este necesară Patriei. Iată ce mi s'a întâmplat cu mulţi ani în urmă, pe vremea când deabia pornisem pe acest drum. Atunci nu aveam încă industrie proprie de tractoare: le cumpăram din străinătate, plătindu-le de trei ori mai scump în aur şi devize. Duşmanii noştri începuseră să folosească metoda diversiunilor economice. Prin contrabandă, scoteau din Ţara Sovietică valută şi aur, pentru ca noi să nu avem cu ce plăti maşinile. Pe atunci îmi făceam serviciul pe frontieră. Nu era o treabă prea uşoară, căpitane, să ai deaface cu contrabandiştii laşi şi plângăreţi, să cauţi aurul, briliantele şi dolarii în cine ştie ce locuri ascunse. Nu-mi plăcea munca aceasta; visam fapte eroice, iar noaptea târziu îmi însemnam într'un caiet ce bunuri de valoare confiscasem în ziua respectivă. Când am făcut totalul, am constatat că se puteau cumpăra cu acea sumă zece tractoare. Eu — un simplu soldat dintr'o subunitate de cechişti — am ajutat ţării să cumpere zece tractoare. Dumneata îţi dai seama ce însemnau pe vremea aceea pentru noi tractoarele! Iată munca noastră, căpitane. De atunci am îndrăgit-o din tot sufletul, m'am obişnuit să privesc totul, până şi cele

mai mici amănunte, larg, sub prisma intereselor statului. Dacă şi dumneata îţi vei privi munca la fel, atunci nicio greutate legată de ea nu ţi se va părea prea mare. Suntem comunişti şi ne facem datoria aşa cum şi-o fac comuniştii... Cam asta e tot ce-am vrut să-ţi spun înainte ca dumneata să iei o hotărîre definitivă. Dacă nu vrei să munceşti la noi, nu insist.

Driga se hotărîse.

— Primesc, tovarăşe colonel — spuse el hotărît.

— Minunat, Rostislav Petrovici. — Colonelul îi întinse mâna sa mare, cu degete lungi şi subţiri. — Acum o să-l chem pe maiorul Borenco şi-o să pregătim împreună prima dumitale misiune.

CAPITOLUL IV

IN PIAŢA RÂNOC

Cu vreo cinci grupuri de case mai departe de centrul Clenov-ului, în piaţa Rânoc, se află o clădire veche cu trei etaje, însă bine păstrată. Cel care ar trece prin gangul boltit asemănător cu intrarea într'o cetate, ca al tuturor caselor medievale, s'ar pomeni într'o curte îngustă şi întunecoasă, pavată cu lespezi de piatră tocite de paşii multor generaţii. In partea dreaptă a curţii, deasupra unei uşi, trecătorul curios ar putea citi firma:

„Bufet. Gustări calde şi reci. Tuslama. Mâncăruri ca la mama acasă." In colţul de jos al firmei stă scris îngrijit, cu litere mici, albe, numele proprietarului: „Semion Tâschiv".

Dacă ar fi să dăm crezare spuselor lui Tâschiv — un om gras, cu nas roşu, cu ochi care fug în toate părţile şi mâini grase, femeieşti, veşnic transpirate, cu mişcări încete şi atente — atunci sub această firmă modestă se ascundea una din rarităţile Clenov-ului.

— Localul meu este cel mai vechi din oraş — spunea Tâschiv clienţilor care se bucurau de încredere şi stimă deosebită din

partea sa. — Este un local istoric, cu o vechime de trei sute de ani. A fost înfiinţat de străbunicul meu, Friederich Tiessen, venit din Prusia.

Trebue să recunoaştem că Tâşchiv nu avea ocazia să poarte prea des asemenea discuţii. Pentru cea mai mare parte dintre cei care veneau în mod obişnuit la cârciuma seculară, trecutul ei „istoric" nu prezenta niciun interes.

In anii ocupaţiei fasciste afacerile lui Semion Tâschiv n'au mers tocmai prost. Pomenind mereu de strămoşul său Friederich, care venise din Prusia, el reuşi să-şi stabilească origina sa pur ariană şi, ceeace era mai important, recunoaşterea oficială a acestei origini. Reputaţia sa în faţa autorităţilor fasciste crescu şi mai mult, după ce participă la dărâmarea sinagogii „Trandafirul de aur" din apropiere şi fiul său se înrolă voluntar într'o divizie SS. Aceasta fusese formată din ordinul special al lui Hitler, pentru pedepsirea populaţiei satelor şi lupta împotriva partizanilor.

Localul lui Tâschiv şi-a trăit atunci perioada cea mai înfloritoare. Era des vizitat de ofiţerii gestapo-ului, care erau în legătură cu trădătorii din rândurile ucrainenilor burghezo-naţionalişti şi cu colegii lor mai puţin suspuşi, bandiţii de rând, ce se simţeau în siguranţă în oraşul ocupat de fascişti. In casa aceasta veche cântecele nu încetau până în zori. Se auzeau ţipetele beţivilor şi de multe ori împuşcături: vreun SS-ist beat îşi încheia discuţia cu partenerul de băutură, folosind argumentul său cel mai obişnuit.

La apropierea armatelor sovietice de oraş, Tâschiv nu reuşise să fugă împreună cu hitleriştii. Locotenenţii şi maiorii care-i ascultaseră cu atâta bunăvoinţă povestirile despre strămoşul său Friederich, având în faţă o sticlă cu vermut, acum, când Tâschiv se târa la picioarele lor şi-i implora să-i facă şi lui un loc în eşaloanele ce se îndreptau spre apus, nici nu-l luau în seamă. Iar plutonierul Weitz — unul din vizitatorii cei mai frecvenţi ai localului „istoric" şi datornic al lui Tâschiv — se anga-

jase să-l spânzure pe cicălitorul cârciumar, dacă va mai îndrăzni să-l deranjeze măcar o singură dată cu insistenţele sale pe ofiţerul SS. După aceea Tâschiv nu mai dădu pe la comandatură, dându-şi perfect de bine seama că plutonierul şi-ar fi respectat această promisiune mai mult decât conştiincios.

Urmaşul celui venit din Prusia îşi înlocui firma ţipător colorată, scrisă în limba germană: Restaurantul „Trei veacuri", cu una mai modestă: „Bufet", şi începu să aştepte evenimentele.

După ce fasciştii au fugit din Clenov, afacerile lui Tâschiv începură să meargă din ce în ce mai prost. De fapt nu existau niciun fel de dovezi care ar fi putut arăta vreo încălcare a legilor sovietice. In privinţa trecutului lui Tâschiv şi a soartei fiului său, circulau deocamdată numai svonuri — ceeace era cu totul neîndestulător pentru a putea fi învinuit. Cu toate acestea, Tâschiv îşi dăduse seama că, mai curând sau mai târziu, faptele vor ieşi pe de-a'ntregul la iveală şi atunci va sosi ceasul răfuelilor.

Roman Dasco intră în bufetul lui Tâschiv pe înserate, când felinarele din piaţa Rânoc fuseseră aprinse şi începură să lumineze cu flacăra lor palidă statuia impunătoare a Dianei, care se înălţa în mijlocul bazinului din faţa primăriei.

Păşind în curte, Dasco privi atent în jur. Nu observă nimic suspect. Din piaţă se auzeau voci zgomotoase de copii şi tropotul potcoavelor unui cal înhămat la o căruţă încărcată cu lăzi.

Dasco deschise brusc uşa scârţâitoare şi urcă la etajul doi pe scara îngustă, în spirală, fără balustradă. Aici, într'o cameră mare, cu tavanul boltit şi cu ferestre mici de mansardă, era instalat localul „istoric" al lui Semion Tâschiv.

In fundul încăperii se afla o tejghea, în spatele căreia stătea însuşi Tâschiv. Deasupra lui atârna o lampă de gaz cu cinci braţe. O altă lampă — cu trei braţe — se afla deasupra ieşirii. Tâschiv socotea că este nefolositor, ba chiar dăunător să-şi lumineze prea puternic „cabaretul". Felurite sunt afacerile oamenilor şi dacă ele trebue să se desfăşoare într'un colţ întunecat,

apoi datoria proprietarului este să aibă grijă ca un asemenea colț să existe.

După ce intră, Dasco se opri un moment în prag și cercetă atent încăperea. Apoi se apropie de Tâschiv, care-și salută binevoitor vizitatorul — primul din seara aceea.

— Dă-mi o halbă de bere și-o gustare — spuse Dasco.

— Vă rog, poftiți... Doriți poate o tuslama?

— Fie și o tuslama.

Dasco urmărea cu atenție cum trebăluește proprietarul. După ce Tâschiv aduse tuslamaua, Roman îl invită să stea cu el la masă.

— Tot n'ai ce face — zise Dasco. — După câte văd, nu-ți prea merge negustoria.

— Nu prea — oftă Tâschiv. — Din zi în zi am tot mai puțini clienți.

— Nu mai e ce-a fost acum doi ani? — îl întrebă Dasco, micșorându-și ochii și dând din umeri.

Ochii mici și repezi ai proprietarului începură să alerge cu și mai mare repeziciune. Mâna transpirată pe care o ținea sub masă tresări.

— Ce vreți să spuneți cu asta? — răspunse el tot printr'o întrebare.

— Nimic deosebit. Veneam pe la dumneata în patruzeci și doi și-mi amintesc câtă veselie era pe atunci la restaurantul „Trei veacuri".

Tâschiv tăcea. Privirea continua să-i alerge în toate părțile, dela un obiect la altul, nefiind în stare să rămână ațintită într'un singur loc.

— Pe atunci nu trăgeai mâța de coadă — nu-l slăbi Dasco. — Ba ți-ai pus și ceva bani deoparte. Nu?

— Nu înțeleg ce rost are toată această discuție — bombăni Tâschiv.

— Ai să înțelegi. Nu te grăbi. Prietenul dumitale, plutonierul

Weitz, nu ţi-a vorbit niciodată despre această regulă importantă: să nu te grăbeşti niciodată?

Tâschiv tăcea. Acum nu numai mâinile, ci şi fruntea şi gâtul i se acoperiră cu broboane mari de sudoare.

— Iată despre ce e vorba — spuse Dasco, lovindu-se cu pumnul peste genunchi. — N'am venit aici să bat apa'n piuă. Imi trebue sprijinul dumitale. Cred că nu mai e nevoie să-ţi explic cine sunt.

— Nu, nu pot — spuse Tâschiv, clătinând greoi din cap şi făcând să-i tremure obrajii plini de grăsime.

— Nu te grăbi. Interesează-te întâi care va fi plata.

— Plata? — ochii mici ai cârciumarului scăpărară de lăcomie. Aşa se luminau ei totdeauna când venea vorba de bani. — Plata?

— Da. Ai să câştigi foarte bine. In schimb, îţi cer un fleac: să nu bagi de seamă cine vine la dumneata şi uneori, foarte rar, să transmiţi cui trebue câteva cuvinte.

— Asta-i tot?

— Tot.

Tâschiv oftă zgomotos. Luminiţele roşii din ochi se aprinseră mai tare, apoi se stinseră.

— Nu, nu pot. Mă tem.

— Dece să te temi? E vorba de un serviciu foarte mic, cu toate că de pe urma lui poţi câştiga mult de tot.

Dasco se apropie de Tâschiv şi-i vorbi cu înflăcărare şi convingere.

— De pe acum aproape că nu mai ai clienţi. Peste vreun an-doi vei fi nevoit să închizi bufetul. Unde ai să te duci atunci? Eu însă te pot ajuta să pleci în străinătate. Vei avea bani şi toate posibilităţile să devii stăpân, bogat şi independent. Priveşte...

Dasco îşi scoase portofelul din buzunar, îl deschise şi-i arătă o fotografie învelită îngrijit în hârtie.

— O vezi?

Tâschiv tresări parcă lovit, dar reuşi repede să-şi recapete stăpânirea de sine.

— Ce-i cu asta?

— Ei, drăcie — se încruntă Dasco, înciudat. — N'o face pe prostul! N'am de gând să te şantajez; aşa dar, dece ţi-e frică să-ţi recunoşti propriul fiu? Atât eu, cât şi dumneata, ştim doar perfect de bine că aceasta este fotografia fiului dumitale, subofiţer într'o divizie SS. In prezent e prizonier la americani şi se simte foarte bine. Te aşteaptă. Impreună cu el o să mai faceţi destule afaceri şi o să vă aranjaţi o situaţie.

Tâschiv îşi înghiţi spasmodic nodul din gât.

— Trebue să mă mai gândesc — spuse cârciumarul. — Nu pot lua dintr'odată asemenea hotărîri.

— N'ai la ce să te mai gândeşti. Iţi deschid perspective atrăgătoare, pentru care ar trebui să-mi mulţumeşti. Altul în locul meu — Dasco îi aruncă o privire plină de înţelesuri — te-ar fi ameninţat că va înştiinţa procurorul şi atunci n'ai mai fi stat la îndoială. Iar eu mă mai port faţă de dumneata cu mânuşi. Iţi dau avans...

Dasco scoase din buzunar un pachet de bancnote, scuipă pe degete şi începu să numere.

— Cincizeci, o sută, două sute, trei sute. Ia-le. Sunt ale dumitale.

Tâschiv întinse mâna aproape mecanic, ca în somn.

— Bine — spuse el — ce trebue să fac?

— Astăzi nimic. Mâine, vom vedea. Nu-ţi cer chitanţă. Am încredere în dumneata.

Dasco şterse grijuliu cu o bucăţică de pâine sosul rămas în farfurie, îşi bău restul de bere şi plecă fără să-şi ia rămas bun. Tâschiv rămase nemişcat, privind cu ochi pierduţi spre uşa care se trântise în urma vizitatorului neaşteptat. Când pe scară nu se mai auziră paşii lui Dasco, cârciumarul se ridică de pe scaun şi vru să se repeadă la fereastră, să strige ceva, dar, simţind în mână banii, se răsgândi.

Intră în camera alăturată şi dădu la o parte un dulap mare de stejar. Luă apoi un briceag şi-i introduse lama subţire în crăpătura dintre două scândurele din parchet. Se deschise o mică scobitură secretă. Aici se aflau două maxilare de aur, învelite cu grijă în cârpe şi vreo zece verighete. Tâschiv puse alături de ele hârtiile boţite şi udate de transpiraţia mâinilor sale.

Toată noaptea Semion Tâschiv nu reuşi să închidă ochii. Il chinuia teama. Claxoanele automobilelor, paşii trecătorilor, deosebit de clari în liniştea nopţii, îl făceau să se trezească într'un lac de sudoare; i se părea mereu că vin să-l aresteze. Se sculă de câteva ori din pat, se apropie de fereastră şi cercetă cu atenţie întunericul din curte. Acolo în colţ, sub bolţile joase ale intrăriitunel, i se părea că vede umbre omeneşti.

Adormi abia spre dimineaţă; un somn neliniştit şi chinuit. Visă că străbunicul său Friederich, îmbrăcat în costum de orăşean medieval, stătea în dosul tejghelei şi-i făcea cu ochiul. Visul sau poate razele aurii ale soarelui goniră groaza din timpul nopţii şi-l îmbărbătară pe Tâschiv. Poate că la urma urmei totul se va sfârşi cu bine.

Dar nici Dasco nu putu adormi multă vreme. Se gândea la felul cum decurge executarea misiunii primite. Deocamdată nu se putea lăuda cu succese deosebite. O parte din oamenii pe care-i cunoscuse în timpul ocupaţiei ori plecaseră cu hitleriştii, ori dispăruseră folosindu-se de alte mijloace. Cei care nu reuşiseră să fugă fuseseră arestaţi. Populaţia oraşului ajuta cu succes organele securităţii de stat să descopere criminalii de război şi pe cei care colaboraseră cu ocupanţii. In aceste împrejurări Dasco nu reuşi să-şi refacă vechile legături.

Dar spionul nu pierdu nădejdea. Işi închipuia că prin energie şi perseverenţă îşi va putea găsi oamenii necesari.

Intâlnirea cu Tâschiv era numai începutul planului lui Dasco.

Trebuia să găsească înainte de toate un loc sigur pentru întâlniri; şi ce putea fi mai bun pentru aşa ceva decât o berărie,

unde vine şi pleacă atâta lume fără a trezi vreo bănuială. Dasco vroia să facă din Tâschiv omul de legătură prin care să-şi transmită ordinele pentru oamenii săi.

Toate aceste gânduri îl îmbărbătau pe Dasco. Socotea că nu pierde vremea degeaba.

CAPITOLUL V

CECHIŞTII NU STAU NICIODATĂ IN REZERVĂ

Cundiuc cu soţia locuiau în apartamentul trei. Apartamentul patru era ocupat de un frate şi o soră: Mihail şi Stefa Gnatâşin.

Omul căruia îi place să se exprime în cuvinte mari ar putea spune că pe aceşti vecini nu-i despărţeau doar câţiva metri, ci o adevărată prăpastie, atât de departe erau unii de alţii prin caracterul, trecutul şi concepţiile lor.

In 1941, într'o noapte de Decembrie, poliţistul de control pe linia ferată zări lângă unul din vagoane o siluetă întunecată. Se strecură mai aproape şi-l somă pe necunoscut. Acesta vru să fugă, dar poliţistul trase şi-l răni în picior. Necunoscutul era revizorul de vagoane Zenon Gnatâşin. El turna nisip în bucşele vagoanelor încărcate cu materiale pentru frontul de răsărit.

Toate încercările călăilor gestapo-ului de a afla cine sunt tovarăşii lui Gnatâşin rămaseră fără niciun rezultat. Zenon nu scoase nicio vorbă chiar atunci când fu supus celor mai sălbatice torturi. In cele din urmă a fost împuşcat.

Când gestapo-ul îşi făcu apariţia la locuinţa lui Gnatâşin, n'a mai găsit pe nimeni. Muncitorii reuşiseră să-i prevină pe Mihail şi Stefa. Mamă nu aveau.

După ce locuiseră câteva săptămâni într'un sat la nişte rude îndepărtate, fratele şi sora se înrolaseră în detaşamentul de partizani. In Clenov s'au întors numai după ce oraşul a fost smuls din ghiarele fasciştilor şi s'au instalat în vechea locuinţă. Mihail începu să lucreze în acelaşi depou unde lucrase atâţia ani

tatăl său. Stefa, care împlinise optsprezece ani, intenţiona să se înscrie la cursurile de pregătire pentru institutul de medicină.

Zenon Gnatâşin fusese un om comunicativ şi avusese mulţi prieteni. Stefa şi Mihail semănau în privinţa caracterului cu tatăl lor. In casa lor se adunau întotdeauna mulţi prieteni: colegii de şcoală îşi pregăteau împreună lecţiile, prietenele alergau la Stefa să-şi împărtăşească „secretele".

— Bine faceţi, băieţi — spunea Zenon, privind tineretul. — Aşa e bine. Decât o sută de ruble, mai bine o sută de prieteni.

Aceasta fusese înainte de război.

După ce se întoarse în oraşul natal, Stefa se simţea de multe ori singură. Mihail nu ieşea uneori cu săptămânile din depou. Trebuia refăcută repede gospodăria căilor ferate, distrusă de hitlerişti. Venea acasă obosit. Abia schimba câteva vorbe cu sora lui şi adormea îndată, pentru ca a doua zi în zori să plece din nou la muncă. Vechile cunoştinţe ale Stefei dispăruseră în timpul ocupaţiei: unele fuseseră arestate şi muriseră, altele luate cu forţa în Germania, iar altele fugiseră din Clenov ca să scape de fascişti. In detaşamentul de partizani au fost puţini locuitori din Clenov, astfel că Stefa întâlnea destul de rar câte un tovarăş de luptă. Ea se gândea să intre în serviciu, dar cursurile la care se pregătea să se înscrie urmau să se deschidă din zi în zi. Nu vroia să înceapă să lucreze, până când nu se lămurea situaţia învăţăturii. Deaceea, când termina treaba prin casă şi nu avea de învăţat, Stefa simţea o singurătate apăsătoare.

Atunci când responsabilul spaţiului locativ o întâlni pe stradă şi-i aduse la cunoştinţă că în camera rămasă liberă după moartea tatălui ei se va muta un nou chiriaş, fata se bucură din suflet. Deasemenea şi Mihail era mulţumit.

— O să-ţi fie mai vesel — spuse el. — Tot îţi petreceai tu toate serile singură.

Noul chiriaş nu se lăsă mult aşteptat. In dimineaţa următoare, cineva bătu la uşa fraţilor Gnatâşin. Deoarece Mihail nu era acasă, deschise Stefa.

In fața ușii se afla un bărbat de vreo treizeci de ani, îmbrăcat într'un costum vechi, dar călcat și curățat cu îngrijire. Cu spiritul de observație caracteristic unei partizane, Stefa remarcă îndată că necunoscutul trebue să fie foarte îndemânatic și puternic, cu toată silueta sa subțire. Avea o înfățișare blândă, îngăduitoare. Aceste trăsături se oglindeau în privirea sa blajină, în sclipirea veselă a ochilor săi negri, în vorba liniștită și plină de siguranță.

— Aici locuește Mihail Gnatâșin? — întrebă necunoscutul.

— Aici — răspunse Stefa. — Eu sunt sora lui. Intrați, vă rog.

— Am fost trimis aici de responsabilul spațiului locativ. Mi-a spus că în apartamentul dumneavoastră e o cameră liberă.

— Cum să nu, sigur că este. Inainte locuia tata în ea, dar acum nu ne mai trebue. N'o să stea degeaba!

— Asta e bine. Pe unde s'o iau?

Stefa îi arătă noului vecin camera și-i dădu cheia.

— Asta e bine — repetă noul chiriaș, în timp ce-și punea jos geamantanul mic de carton cu care venise. — Și acum să facem cunoștință. Numele meu e Șostac, dar să-mi spui Vasili.

— Și mie Stefa — spuse fata, întinzându-i mâna.

— Perfect. Acum să mă instalez.

Stefa moștenise dela mama ei dragostea pentru curățenie și aranjarea plăcută a interiorului casei. „Of, dar harnică mai ești — îi spunea adesea Mihail. — Nu stai o clipă locului. Ai tot timpul să mături pe jos, mai stai un pic". Deobicei ea nu acorda atenție acestor cuvinte și nu se liniștea decât atunci când nu mai rămânea niciun firișor de praf, chiar în cele mai ascunse colțuri ale locuinței.

Așa și acum. Stefa începu să se frământe, să se îngrijească.

— Cum să te instalezi? — întrebă ea. — Doar toată averea dumitale e în valiza asta. Nici pat, nici saltea, nici mobilă. Dar nu-i nimic, aranjăm noi îndată.

Puțin buimăcit, Vasili nici nu avu timp să-și dea seama când Stefa aranjă un pat demontabil, adus din cămară, șterse

praful de pe fereastră, împinse din camera vecină un dulap de haine şi o măsuţă.

— Nu te deranja, doar şi dumneata ai nevoie de ele — murmură Vasili.

— Taci — îi răspunse fata cu un ton de comandă. — Când o să-ţi cumperi mobilă, o să mi-o dai pe asta înapoi. Dacă nu-ţi cumperi, tot bine e. Şi aşa stătea degeaba.

Stefa se linişti şi plecă numai după ce camera, atâta vreme pustie, căpătă din nou înfăţişarea unei încăperi locuite. La plecare adăugă:

— Dacă ai nevoie de ceva, nu te simţi stânjenit şi spune.

„Bună fată — gândi Driga (căci el se ascundea sub numele de Şostac şi se mutase la fraţii Gnatâşin pentru a putea urmări mai bine locuinţa lui Cundiuc). — Foarte bună".

In ziua aceea Mihail veni mai devreme dela muncă şi, împreună cu sora lui, invitară pe noul vecin la ceai.

— Lasă mofturile — dădu din mână Stefa când Vasili refuză. — Să mergem.

Auzind tonul ei hotărît, Şostac zâmbi şi veni în sufragerie, unde îl aştepta Mihail.

Cu doi ani mai mare decât sora sa, dar mai mic de statură, fratele Stefei era un tânăr de vreo douăzeci de ani, cu trăsăturile feţei foarte pronunţate. Deobicei asemenea figuri le au oamenii maturizaţi înainte de vreme, care au cunoscut de timpuriu necazurile şi s'au obişnuit să înfrunte greutăţile vieţii. Dar necazurile nu-l făcuseră pe Mihail morocănos şi tăcut. Intinzându-i mâna lui Vasili, tânărul Gnatâşin zâmbi larg şi încrezător. Surâsul îl lumină parcă şi Vasili înţelese că, deşi trecuse prin multe, Mihail îşi păstrase încrederea în oameni şi dragostea pentru ei.

— Cum te simţi în noua locuinţă? — îl întrebă Mihail, când se aşezară la masă.

— Mai bine nici că se poate. Numai că am deranjat-o prea mult pe sora dumitale.

— Ce deranj — interveni Stefa. — Cum să nu ajuţi omul?

— Da, e bună gospodină — spuse Mihail, râzând. — In detaşamentul de partizani aşa o şi porecleau: „sora-gospodină". Stăteam în bordei şi dacă observa că cineva nu-şi punea cismele la locul lor, făcea un adevărat scandal.

— In detaşamentul de partizani? — îl întrebă Vasili. — Aţi fost partizani?

— Din patruzeci şi unu până'n patruzeci şi patru. Am intrat în oraş împreună cu Armata Sovietică.

— Bravo! Sunteţi aşa dar oameni încercaţi, deşi tineri.

— Şi dumneata, pesemne, ai luptat? — îl întrebă Stefa.

— Da. La Stalingrad, la Moscova.

— La Moscova! — exclamară dintr'odată amândoi. — Ai fost chiar în Moscova?

— Am fost.

— Inainte de război visam împreună cu Stefa să ajungem şi noi acolo. In patruzeci şi unu, în August, tata trebuia să ia concediu şi să primească bilet de tren gratuit — lucra la calea ferată. Mult ne mai pregătisem pentru călătoria asta, dar... — ochii lui Mihail se întunecară...

Stefa rupse prima tăcerea.

— Vorbeşte-ne despre Moscova — îl rugă ea.

— Ce să vă spun... Pe atunci Moscova era neobişnuită, severă, ca în vreme de război... Dela gară m'am dus direct în Piaţa Roşie. Era o zi cenuşie, rece. Vântul spulbera zăpada de pe asfalt, dar eu nici nu simţeam frigul. Era puţin oare că reuşisem să ajung la Moscova? Uitasem de toate. Mă oprisem în dreptul Cremlinului şi mă gândeam: ce-ar fi să se apropie acum de fereastră tovarăşul Stalin şi eu să-l văd!

— Eu tot la asta mă gândeam! — exclamă Stefa. — Ţi-aminteşti, Mihailic, când îţi spuneam: cum ajungem la Moscova, o să stau zile întregi în faţa Cremlinului şi o să aştept; poate voi reuşi să-l văd măcar o clipă pe tovarăşul Stalin.

— Aveam, aşa dar, aceleaşi visuri — spuse Vasili şi se fâstâci. Stefa se aprinse şi ea la faţă, fără să ştie dece.

— Nu numai voi — spuse Mihail. — Care om sovietic nu visează la asta... Ei, dar povesteşte-ne mai departe.

— Pe Stalin n'am reuşit să-l văd, dar în răstimpul acela de o oră, cât am stat în Piaţa Roşie, m'am gândit la atâtea câte mi-ar fi ajuns altădată pentru o zi întreagă. Mi-am amintit de toată viaţa mea, am vorbit cu mine însumi despre viitor, despre tovarăşii mei, despre ţara noastră... A fost un moment înălţător pentru mine.

Cufundat în gândurile sale, Vasili tăcu, apoi, privindu-şi ceasul, se sculă dela masă.

— Ei, tinerele mele gazde, m'am cam întins la vorbă. E timpul să plec.

— Imi pare rău — spuse Stefa cu sinceritate. — Foarte rău.

Cuvintele îi porniseră din inimă, dar când le rosti, fata se aprinse la faţă ca şi atunci când Vasili vorbise despre visurile lor comune.

— Eşti obosit, pesemne că vrei să te culci — spuse cu grabă Stefa, pentru a-şi ascunde turburarea.

— Nu — îi răspunse Vasili. — Trebue să plec în oraş.

— In oraş? — se miră Mihail. — Dar e târziu.

— Am treabă — răspunse scurt Şostac.

— Ei, dacă trebue, trebue. Stefa, dă-i cheia dela intrare.

— Simpatic băiat — spuse Mihail sorei sale, după ce rămaseră singuri.

Stefa era obişnuită să-i spună fratelui ei toate gândurile, dar de data aceasta nu-i răspunse nimic, cu toate că era întrutotul de acord cu dânsul. Nu ştia ce o făcuse să tacă.

După ce strânse masa, Stefa plecă în camera ei. Inainte de culcare vroia să mai înveţe. Gândurile însă îi fugeau mereu dela manual. Se gândea la Moscova, la Piaţa Roşie, la faptul că Vasili stătuse pe vântul acela rece, amestecat cu zăpadă, şi privise nemişcat la ferestrele Cremlinului.

Fata lăsă din mână manualul şi luă un volum de versuri.

Citi până când adormi cu mâna pe cartea deschisă, fără să stingă lumina.

Stefa auzi prin somn cum noul vecin se întoarse acasă pe la miezul nopţii. A doua zi dimineaţă Driga ieşi din cameră abia la ora unsprezece.

— Te-ai plimbat cam târziu aseară — spuse Stefa în glumă, când se întâlni cu Vasili pe coridor.

— Nu m'am plimbat... Totuşi a trebuit să mă şi plimb.

Se întoarse apoi brusc şi intră în camera sa. Stefa privi nedumerită în urma lui, fără să înţeleagă dece întrerupsese atât de neaşteptat convorbirea. „Nu cumva s'o fi supărat pe mine? — gândi fata. — Dar dece? Ciudat om! Dacă nu vrea să stea de vorbă cu mine, nici n'am nevoie."

Seara, când Mihail o întrebă despre Vasili, Stefa dădu doar din umeri.

— De unde să ştiu — răspunse ea după o scurtă şovăială. — Altă treabă n'am, decât să umblu după el.

Stefa se hotărîse în sinea sa să plece în camera ei şi să înveţe în cazul când Vasili va veni şi Mihail îl va invita ca în seara trecută. „N'am timp de pierdut — se convingea ea. — Rămân în urmă cu învăţătura. Afară de asta, în povestirile lui nu-i nimic interesant".

Cu toate acestea, fără să vrea, Stefa asculta paşii de pe scară, încercând să ghicească: N'o fi cumva Vasili? Când, în sfârşit, acesta sosi, ea îşi rugă fratele:

— Mihailic, du-te şi cheamă-l la ceai.

— Tocmai mă pregăteam să-l chem — îi răspunse Mihail. — Se plictiseşte singur în cameră.

Şi din nou petrecură toată seara în trei.

Aşa începu prietenia dintre Driga şi Stefa.

Rostislav se simţea atras de caracterul deschis şi sincer al fetei. „Trebue să fie un prieten de nădejde — gândea Rostislav despre Stefa. — Nu degeaba şi-a făcut şcoala de luptă într'un detaşament de partizani".

Când avu câteva ore libere, Driga îi propuse Stefei să meargă împreună la plimbare. Fata primi cu bucurie.

O porniră spre Cniajia Gora — bătrânul parc ce se întindea pe colinele oraşului.

Parcul era liniştit şi pustiu. In aer plutea un miros uşor, abia simţit, de frunze veştede. Sub picioare foşneau frunze cafenii de stejar, ruginii de castan, roșii și galbene de arţar. Foşnetul slab, care se auzea la fiecare pas, răspândea o tristeţe uşoară, tùrburătoare și de neînţeles.

Rostislav şi Stefa erau stăpâniţi de farmecul parcului în care sosise toamna; mergeau tăcuţi, schimbând din când în când doar câte o frază scurtă.

Dar în sufletele tinere melancolia este un oaspete trecător. Când Driga și însoţitoarea sa ieşiră pe un mic platou, aproape de vârful colinei, dispoziţia li se schimbă îndată.

La picioarele lor se întindea orașul cu șirurile nesfârşite ale caselor, cu vârfurile ascuţite ale bisericilor, cu panglicile drepte ale străzilor. Trecuse mult de amiază; razele soarelui transformau în aur roșietic ţiglele acoperişurilor, străbăteau cu săgeţi purpurii valurile tremurătoare ale aerului cald ce se ridica de pe pereţii caselor, de pe străzile și trotuarele încălzite în timpul zilei. Un vuiet surd ajungea până aici, în vârful colinei. Era vocea marelui oraș, în care cu greu se puteau deosebi sunete desluşite, aşa cum nu este lesne să deosebeşti din depărtare cuvintele unui cântec rostite de un cor; în vocea aceasta se simţea o vigoare nepotolită, siguranţă şi forţă.

— Cât e de frumos! — spuse Stefa, rupând prima tăcerea. — Iată, acolo, institutul în care o să învăţ.

Fata arătă spre nişte clădiri drepte, severe, cu ferestre mari, strălucitoare.

Driga prindea fiecare cuvânt al fetei, dar în acelaşi timp asculta o altă discuţie lăuntrică, ce avea loc, după cum i se părea, între el şi Stefa. Ce-şi spuneau unul altuia, nu ştia, dar înţelegea că este ceva de o deosebită frumuseţe, prietenie şi duio-

şie. Această discuţie nu-l distrăgea totuşi dela celelalte gânduri, nu-l împiedica să vadă frumuseţea oraşului scăldat în lumina asfinţitului de soare, ci, dimpotrivă, îl făcea deosebit de sensibil şi pătrunzător, îl făcea să poată culege fără sfârşit noi şi noi impresii plăcute.

— Uită-te, uită-te — îl sgâlţâia Stefa pe tovarăşul ei de drum. — Iată, colo este institutul nostru. Il numesc „al nostru", ca şi cum aş învăţa de-acum acolo — râse fata. — Dar nu-i nimic. Am avut de cucerit cetăţi şi mai apărate. Ochii ei ştrengăreşti şi scânteietori deveniră severi, hotărîţi şi reci. Driga îşi dădu seama că ea nu va renunţa la scopul propus. — Iată, în direcţia aceea, mai la dreapta este institutul politehnic, iar în spate, universitatea. Vezi?

— Văd.

— Curând se va termina războiul — spuse Stefa gânditoare. — Nu va mai fi camuflaj şi atunci vom veni din nou în locul ăsta, seara. Vei vedea ce frumos e Clenov-ul ; numai lumină. In patruzeci şi unu veneam adesea pe-aici, împreună cu colegele mele de şcoală. Noaptea, universitatea luminată seamănă cu o corabie mare şi puternică ce înfruntă valurile, iar institutul politehnic pare o întreagă aşezare, atâtea lumini se revarsă prin ferestrele sale. Pe atunci mă gândeam de multe ori: de-aş fi mai repede mare, studentă, să stau acolo în laborator până seara târziu, când în jur se face linişte desăvârşită şi să lucrez la o descoperire importantă, despre care să afle întreaga ţară. Nu din îngâmfare, nu; numele meu poate să rămână necunoscut, dar descoperirea mea să fie cunoscută de toţi, să aducă folos fiecărui om sovietic.

— Aşa dar, voiai să urmezi institutul politehnic!... Dece ţi-ai ales acum medicina?

— Dar oare numai în tehnică se pot face descoperiri? Medicina oferă şi mai mari posibilităţi de cercetare. Ce poate fi mai nobil decât lupta pentru sănătatea omului, pentru viaţa lui, lupta împotriva bolilor care aduc necazuri şi nenorociri.

— Iţi aprob din tot sufletul alegerea — spuse Rostislav.

Se aşezară pe o bancă veche, nu demult vopsită, pe speteaza căreia era gravat cu un scris mare numele „Bogdan“ şi o inimă ovală, ce semăna cu o prună, străpunsă de o săgeată lungă şi strâmbă.

Căpitanul şi prietena lui stăteau tăcuţi şi urmăreau norul mare, roz, dela orizont, ce părea un om de zăpadă uriaş. Pe întinsul de azur al cerului omul de zăpadă se mişca încet, plin de demnitate, fără să se grăbească. Pe neobservate contururile lui începură să se schimbe, să se destrame şi peste un minut în locul omului de zăpadă apăru un crocodil slab şi osos, cu un bot alungit şi lacom.

Deasupra oraşului se răspândi sunetul prelung al sirenei fabricii din apropiere, apoi se auzi a doua, a treia, a patra: se terminase schimbul de zi. Sirenele — unele uşor răguşite, învechite, altele tinere, stridente — vorbeau despre ziua de muncă încheiată cu cinste, vorbeau despre odihna meritată a omului muncitor, despre plăcerea de a se întoarce acasă şi a alunga oboseala cu apa rece a robinetului, vorbeau despre plăcerea pe care o simte omul când se gândeşte că n'a trăit o zi fără să fie de folos şi când îşi aminteşte cu mândrie de cele ce-a făcut astăzi.

In timp ce asculta alături de Stefa vocea sirenelor, Driga simţi un val de curaj, forţă şi energie. Se gândea cât de mare este cinstea de a fi paznicul şi apărătorul acestei munci paşnice, de a da piept cu primejdiile ce ameninţă oamenii — primejdii pe care ei nici nu le bănuesc. Cugeta la cinstea de a da posibilitate Stefei şi altora ca ea să facă descoperiri, care să fie cunoscute de întreaga ţară, de a da posibilitate muncitorului să lucreze la strungul său, poetului să facă versuri, noului născut să trăiască o viaţă însorită, plină de bucuria muncii şi de izbânda vieţii.

Discuţia lăuntrică neîntreruptă şi neauzită dintre Rostislav şi Stefa nu era simţită numai de Driga, ci şi de tânăra fată. Gândurile ei îndepărtate şi nelămurite erau aidoma cugetărilor lui

Rostislav, răspundeau acestor cugetări. Cu un oftat adânc, Stefa spuse:

— Deşi suntem tineri, am trăit multe. Totuşi, sunt fericită că m'am născut în această epocă. Generaţiile viitoare vor citi cu admiraţie despre contemporanii noştri şi în adâncul sufletului poate că ne vor invidia. Epoca noastră este epoca celor mai grandioase şi mai eroice fapte.

— Fiecare generaţie are faptele sale eroice — protestă Driga. — Oamenii vor supune natura, vor porni în alte planete.

— Asta e adevărat. Totuşi, nouă ne-a revenit o cinste mare: începutul construirii comunismului.

— Am citit despre oameni care şi-au închinat viaţa luptei pentru fericirea generaţiilor viitoare, renunţând la toate bucuriile, transformându-se într'un fel de asceţi [1]). După părerea mea, nu e bine aşa. — Driga vorbea, răspunzând gândurilor sale pe care le înţelegea şi Stefa. — Poţi să-ţi închini întreaga viaţă unei cauze măreţe şi, în acelaşi timp, să iubeşti frumosul şi să simţi înainte de toate bucuria că ţi-ai ales un drum just, chiar dacă drumul acesta este plin de greutăţi.

Stefa înţelegea sensul lăuntric adânc al cuvintelor lui; discuţia neauzită continua.

— Sunt de acord cu dumneata — îi răspunse fata. — Numai în filme viaţa de partizan este alcătuită doar din atacuri îndrăzneţe şi întâmplări atractive. In realitate însă, afară de acestea, mai există şi multe altele: frigul, foamea, oboseala care te face să cazi cu faţa în mlaştină şi să adormi. Totuşi, nici unul dintre noi nu se plângea, nu desnădăjduia, nu se socotea o victimă. Eram oameni simpli, fete şi băieţi veseli. Dacă aveam prilejul cântam, dansam, ba făceam şi nunţi de partizani. La nevoie însă, fiecare era gata să meargă la moarte. Eram mândri că ne apăram Patria şi nimeni n'ar fi schimbat bordeiul umed, dormitul pe zăpadă sau sub un brad, cu cele mai elegante încăperi, dacă

---

1) Ascet — om care duce o viaţă retrasă. Pustnic.

pentru aceasta ar fi trebuit să ne retragem sub presiunea duşmanului... Dar ne-am cam întins la vorbă — se întrerupse Stefa. — E timpul să mergem acasă. Curând o să se întoarcă Mihail şi trebue să-i încălzesc mâncarea.

Se luară de mână şi porniră în fugă pe panta abruptă. Frunzele nu mai trozneau sub picioare cu o uşoară tristeţe, ci vesel, aşa cum se lovesc valurile de stânci.

Stefa alese două frunze de arţar cu toate nuanţele de roşu — dela roz până la rubiniu. Una şi-o prinse de beretă, iar cealaltă de haina prietenului ei. Aceste podoabe neobişnuite le plăcură mult la amândoi. Fără să ştie dece, Rostislav şi Stefa izbucniră într'un râs zgomotos.

Această scurtă plimbare îi apropie şi mai mult pe cei doi tineri. Prietenia dintre ei se întărea. Petreceau împreună toate serile libere. Driga avea acum, după cum spunea Mihail, locul său „stabilit" la masă, în faţa uşii; în stânga lui stătea Mihail, iar în dreapta, Stefa. Rostislav îndrăgise din toată inima aceste discuţii de seară. El, care atâţia ani fusese lipsit de familie, de un cămin, se simţea deosebit de bine în camera liniştită şi plăcută, în tovărăşia acestor oameni de care se legase sufleteşte.

Odată cineva începu să vorbească de viitor.

— Termin institutul — spuse Stefa — şi mă fac neapărat medic pe un vapor. Inchipuiţi-vă ce interesant: să vezi toată lumea, să călătoreşti !

— Da, e plăcut — o aprobă Vasili. — Poţi fi chiar invidiată.

— Dece invidiată ? Fiecare profesiune are partea sa romantică. Dumneata, de pildă, ce meserie ai ?

— Eu ? — Vasili se opri, căutându-şi parcă răspunsul. — Până la război am fost lăcătuş. Acum, fiind demobilizat din cauza rănii căpătate pe front, încă nu ştiu ce să fac, de ce să mă apuc.

— Vino la noi, la depou — îi propuse Mihail. — Deşi n'o să ai ocazia să călătoreşti, munca este minunată. Şi eu am cerut să fiu trimis pe front, dar nu m'au lăsat. Mi s'a răspuns: cine o să mai repare locomotivele, dacă toţi vor pleca pe front? Desigur, au dreptate... dealtfel munca îmi place. Când locomotiva iese din reparaţie, curată, strălucitoare, te uiţi la ea şi te gândeşti: aici e şi o parte din munca mea. Chiar şi inima începe să-ţi bată mai repede.

— Am să mă mai gândesc — spuse Vasili şi schimbă vorba...

Driga socoti că trebue să se întâlnească seara cu Vsevolodov. Prietenia cu Stefa şi fratele ei ridica multe probleme, pe care vroia să le rezolve împreună cu colonelul.

La primele bătăi în uşa biroului colonelului, Driga nu primi niciun răspuns. Deabia când bătu pentru a doua oară, i se răspunse: „Intră".

Vsevolodov nu stătea la biroul său, ci într'un fotoliu ce se afla în unul din colţurile camerei. O mână, în care colonelul ţinea o foaie de hârtie acoperită cu un scris neregulat, îi atârna în jos pe marginea fotoliului.

Poate pentrucă Vsevolodov nu stătea la locul său obişnuit, sau poate din cauza privirii aruncate ofiţerului care intrase — o privire cugetătoare şi distrată — lui Driga i se păru că comandantul său e altfel ca deobicei. In faţa lui Rostislav nu se afla un colonel de securitate, ci un bărbat care începuse să îmbătrânească, obosit de munca încordată şi mulţimea grijilor, cufundat în gânduri. Dar toate acestea n'au durat decât o clipă şi Driga nici nu reuşi să-şi facă o impresie precisă.

Colonelul se ridică, îi întinse mâna şi-l invită să se aşeze. Acum era din nou Vsevolodov — hotărît, sever, încordat ca un arc, gata în orice moment de acţiune. Privindu-l, Driga înţelese ce voinţă de fier avea acest om — voinţa şi încrederea în dreptatea, în măreţia cauzei căreia îi slujea.

— Am primit o scrisoare — spuse Vsevolodov cu un ton dulce, în care se mai simţeau gândurile în care fusese cufundat cu câteva clipe mai înainte. — Dela fiica mea. A trecut în clasa cincia. S'a făcut mare şi vrea să vină la mine.

— Şi ce-o să-i răspundeţi?

— Acum nu se poate, trebue să înveţe. La vară, în vacanţă, poate să vină. Să-ţi spun drept, mi-e urît fără familie. Dar acum nu se poate. Dacă pierde o săptămână, două de învăţătură, după aceea i-ar fi greu să-şi ajungă din urmă colegele. Am fost doar pedagog. Felix Edmundovici m'a trimis odată să conduc o colonie de copii...

— Deci, tovarăşe colonel — spuse Driga — după terminarea războiului veţi lăsa haina militară şi veţi deveni din nou pedagog?

Vsevolodov nu-i răspunse imediat.

— Nu, Rostislav Petrovici — spuse el după câtva timp de tăcere. — Cechiştii nu stau niciodată în rezervă. După ce vom cuceri Berlinul, toţi vor pleca pe la casele lor. Pentru noi însă războiul nu se va termina; noi nu putem trece în rezervă. Nu trebue să uităm niciodată ceeace ne învaţă tovarăşul Stalin: atâta timp cât va exista încercuirea capitalistă, duşmanii vor încerca să trimită la noi spioni, diversionişti şi tot felul de bandiţi. Tocmai dela această învăţătură trebue să pornim în toată activitatea noastră... Căci acela pe care-l urmăreşti dumneata nu este trimis de hitlerişti, nu-i aşa?

— Desigur — îl aprobă Driga.

— Un nou război mondial a început să fie pregătit cu mult timp înainte de a se cunoaşte rezultatul acestuia. Trebue să fii foarte vigilent, Rostislav Petrovici; trebue să fii foarte puternic pentru a zdrobi planurile acelora care încearcă să ne ameninţe din nou. Una din condiţiile realizării acestui ţel sunt acţiunile pline de succes ale noastre, ale soldaţilor frontului nevăzut.

Driga îşi aminti în sfârşit de scopul prezenţei sale la Vsevolodov.

— Iată ce vroiam să vă întreb, tovarăşe colonel. Ce atitudine trebue să am faţă de... faţă de civili? Există o fată...

— O fată? — îl întrerupse brusc colonelul. — Numele? Ea te-a cunoscut sau dumneata ai cunoscut-o pe ea? Când? Dece nu mi-ai raportat dela început?

Driga nu se aşteptase la asemenea întrebări şi se fâstâci. Începu să vorbească cu întreruperi despre fraţii Gnatâşin.

Privirea aspră a lui Vsevolodov se înmuie. Îi oferi un scaun alături de el.

— Povesteşte...

— Voi fi sincer, tovarăşe colonel — spuse Driga. — Fata aceasta, Stefa, este o fată foarte bună şi... şi-mi place foarte mult.

— Ei şi ce-i cu asta? Dacă eşti convins că fata e într'adevăr bună, cine te împiedică să fii prietenul ei? Sunteţi amândoi tineri, vă înţeleg. Unui om închis, nesociabil îi este greu să trăiască în lume. — După o clipă de tăcere, colonelul continuă. — Am avut fericirea să-l cunosc pe Felix Edmundovici Dzerjinschi. Era un tovarăş minunat, un om neobişnuit de fermecător; avea un suflet curat ca un cristal. Preşedintele Comisiei Extraordinare, al cărui nume făcea să tremure toţi banditii, găsea timp să se ocupe de soarta copiilor orfani. Din aceşti mici vagabonzi au ieşit mai târziu mii de doctori, ingineri, agronomi care se gândesc cu profundă recunoştinţă la Felix Edmundovici. Cu toţii trebue să luăm pildă dela el... Şeful meu — în ochii colonelului se aprinseră luminiţe jucăuşe — mi-a fost naş la nuntă. Notează-ţi asta, căpitane — Vsevolodov îl lovi pe Rostislav peste genunchi.

— Vai, tovarăşe colonel. V'aţi şi gândit la nuntă. Fata nici nu mă bagă în seamă.

— Bine, vezi ce faci. Dacă nu mă chemi la nuntă, să ştii că mă supăr... Şi acum să trecem la chestiuni ceva mai puţin plăcute. Am elaborat planul acţiunii pe care trebue s'o execuţi dumneata...

CAPITOLUL VI

O LOVITURĂ IN NOAPTE

Dasco își studia și el planurile. După ce-l chemă în camera sa pe Cundiuc, îi ținu un discurs lung și plictisitor.

— Ești un om nemaipomenit de redus. In viața mea n'am avut un subaltern mai prost — spuse Dasco.

— Dumneavoastră singur nu știți ce vreți — îi răspunse Cundiuc. — V'am spus doar că e greu, aproape imposibil să găsim acum oameni cu aceleași idei ca ale noastre.

— „Oameni cu aceleași idei!" — se încruntă Dasco. — Ai și găsit expresia potrivită! La ce dracu îmi trebue mie oameni de aceeași idee cu noi? Am nevoie de oameni care să primească dolari. Ințelegi, dolari. Cu dolari poți face orice, poți cumpăra pe oricine.

— Nu cunoașteți situația de aici — protestă Cundiuc.

— Cunosc eu oamenii — îi răspunse Dasco. — Peste tot sunt la fel.

— Și mie mi se pare tot așa, dar uneori încep să cred că ne înșelăm.

— Dacă vreunul dintre noi se înșeală, apoi acela ești dumneata și nicidecum eu. Trebue să cauți. Să cauți oameni cu trecut întunecat, nemulțumiți de puterea sovietică, criminali de drept comun. Stai de vorbă întâi dumneata cu ei și numai după ce te convingi că sunt oameni de nădejde, îi aduci la mine. Bineînțeles, nu aici, ci undeva în altă parte, într'un loc dinainte stabilit. Le spui că deocamdată nu le cerem nimic, ci doar să aștepte vremea lor: începutul noului război. Le promiți o sumă grasă. Ai înțeles?

— Da — îi răspunse Cundiuc, dând din cap.

— Atunci apucă-te de treabă. Până acum n'ai făcut altceva decât să oftezi și s'o dai din colț în colț.

— Nici dumneavoastră, se pare, nu sunteți prea ocupat — nu se mai putu stăpâni Cundiuc.

Dasco îl învălui cu privirea sa rece şi dispreţuitoare. De fiecare dată privirea aceasta îl speria. „Dasco o să-mi facă odată bucata — gândi Cundiuc. — Mă sileşte să fac tot ce-i trebue şi după aceea mă omoară."

— Dacă sunt ocupat sau nu, asta nu-i treaba dumitale — spuse Dasco. — Dacă vrei să ştii, cele mai grele sarcini mi le rezerv mie.

Dasco minţea. Nici nu se gândea să se expună vreunui risc, iar ca să recruteze agenţi printre oameni necunoscuţi ar fi însemnat să rişte să se prăbuşească. Această muncă o lăsase pe seama lui Cundiuc. In cazul când Cundiuc ar fi fost arestat, avea timp să se ascundă. Şi apoi, pentru ce există oameni de teapa lui Cundiuc, dacă nu pentru a dispune de ei fără milă şi fără cruţare?

Dasco îşi păstra pentru sine un alt rol. După ce Cundiuc va reuşi să recruteze pe cineva, Dasco se va ocupa de instruirea noului agent. Personal va avea deaface numai cu oameni de nădejde. Această îndeletnicire era mai simplă şi mai puţin primejdioasă. Pentru întâlnirile cu viitorii săi subalterni, Dasco ochise berăria lui Tâschiv. Trebuia să mai treacă odată pe acolo, să se convingă dacă şarlatanul acela nu i-a jucat vreo festă.

Ca să evite orice întâmplare neplăcută, Dasco nu se prea arăta ziua pe stradă. Deaceea se îndreptă spre piaţa Rânoc abia seara târziu.

Când uşa scârţâi şi în prag apăru Dasco, cârciumarul tresări uşor şi se schimbă la faţă. In aceste câteva zile Tâschiv se convinsese că este cu putinţă ca totul să se termine cu bine şi că trebue să-i smulgă cât mai mulţi bani acestui individ. Potrivit acestui plan, atât de simplu, se şi pregătea să acţioneze.

Dasco se apropie de tejghea şi ceru o halbă de bere. Tâschiv dădu uşor din cap şi-i făcu un semn prevenitor. La o măsuţă din colţ se aflau doi oameni.

— Cine sunt? — îl întrebă Dasco în şoaptă.

— Nu ştiu — îi răspunse acesta tot şoptit. — Au intrat

adineaori. Pesemne că vor sta mai mult, căci au cerut să le servesc cina.

— Bine. O să viu mâine.

Plătind berea, Dasco îi întinse cârciumarului o hârtie de treizeci de ruble. Tâschiv începu să bombănească, afirmând că n'are să-i dea rest. Dasco însă îl înjură cu atâta furie, încât acesta băgă imediat sub tejghea mâna albă, transpirată şi scoase banii trebuincioşi.

Dasco ieşi.

Ceasul dela primărie bătu douăsprezece fără un sfert. Strada era pustie. O clipă i se păru că pe sub coloanele primăriei se strecurase o siluetă întunecată. Privi mai atent. Nu era nimeni. Dasco crezu că se înşelase, dar, pentru orice eventualitate, se hotărî să controleze dacă nu cumva e urmărit. Traversă încet piaţa şi se înfundă în labirintul de uliţe înguste şi strâmbe din jurul bisericii armeneşti.

Ulicioarele pline de cotituri brusce, de fundături neaşteptate îl făceau pe Driga, care se strecura în urma spionului, să-l urmărească cu greu în întunericul nopţii.

Parcurseră câteva străzi. Dasco o lua când într'o parte, când într'alta, trecând de pe un trotuar pe altul. Rostislav nu-şi putea da seama care este adevăratul lui drum.

Scrutând cu atenţie întunericul, Driga văzu înaintea lui, pe strada liniştită şi adormită, un om mărunt, cu mâini lungi. Deasupra cerul era plin de stele sclipitoare, care păreau că-i fac cu ochiul, prietenoase. Driga se gândea la vremea când vor fi nimiciţi toţi oamenii de teapa acestuia pe care-l urmărea acum şi se va putea întoarce la munca paşnică. Plănuia să planteze o grădină de meri lângă Bug, pe locul unde se ridicau acum ruinele arse ale conacului boieresc. Primăvara merii se vor acoperi de flori gingaşe, albe-roz.

Toate aceste gânduri se iviseră în adâncul sufletului său, dar cel mai de seamă gând îi era îndreptat asupra misiunii primite:

să nu-l piardă din vedere pe cel urmărit. Numai ochi și urechi, Driga pășea încet și neobservat. Căpitanul ura din tot sufletul pe cei care voiau ca flacăra incendiilor să izbucnească din nou pe pământul său natal. Ura aceasta îi ascuțea privirea, îi întărea mâna strânsă pe pistol, îl făcea să pășească în tăcere și cu băgare de seamă. In ceasul acesta liniștit al nopții, Driga se simțea ostaș în prima linie a frontului, apărătorul celor care se odihneau în tihnă la câțiva pași de el, în case. Chiar mult mai departe, spre răsărit, dincolo de Clenov, pe tot întinsul nesfârșitei sale țări, milioane de oameni, care niciodată n'au auzit și poate nici nu vor auzi de numele lui Rostislav Driga, credeau în el și-i doreau succes.

Căpitanul Driga se gândea și la dragoste și la ură. Dasco, numai la ură. Observând că e urmărit, începu să caute cu înfrigurare un mijloc de a se descotorosi de urmăritorul său, de a-i întinde o cursă mârșavă și crudă. Era apucat de o furie turbată, ca și o fiară singuratică, încolțită. Cuprins de asemenea furie turbată, șobolanul înghesuit într'un colț sare cât poate, încercând să-și înfigă colții săi strâmbi și ascuțiți în gâtul omului care se apropie de el. In ochii șobolanului arde o lumină roșie, otrăvită, dinții îi sunt rânjiți, horcăie și se aruncă dintr'o parte într'alta. Șobolanul este neputincios în fața omului, dar totuși îi poate pricinui neplăceri.

Dasco nu observa nici liniștea orașului adormit, nici stelele vesele și sclipitoare. Avea un singur gând: cum să-și scape viața, cum să scape de urmăritor.

Se apropiară de biserica armenească. Spre surprinderea lui Driga, Dasco dispăru într'o ulicioară și căpitanul îl pierdu din vedere. Rostislav își iuți pasul, începu aproape să fugă. Intră într'o curte întunecată, în care i se păru că se strecurase Dasco.

In același moment o lovitură puternică în cap îl făcu să-și piardă cunoștința.

PREŢUL GREŞELII

Spărgătorul poreclit de cei din tagma lui cu numele nu tocmai frumos de „Şimec-râie" a fost arestat pe la ora şase dimineaţa.

Şimec prădase un magazin. Se strecurase pe la spatele bătrânului paznic, îi astupase mai întâi gura cu mâna şi i-o înfundase cu o cârpă, iar apoi îl legase. După ce terminase această operaţie principală, cu o rangă mică Şimec-râie rupsese fără greutate lacătul şi intrase în magazin. Ca să fie mai sigur, îl târîse după el şi pe paznic.

In magazin, Şimec s'a convins repede că se obosise în zadar: în afară de o bucată de postav, pe poliţe nu se mai găsea nimic. După ce îl înjurase în toate felurile pe director, care nu avusese grijă să aducă în magazin mărfuri mai preţioase, Şimec luase postavul la subţioară, îi dăduse un picior paznicului şi-l sfătuise să stea liniştit încă o oră; apoi o luase într'o direcţie necunoscută.

Dar direcţia n'a rămas mult timp necunoscută. Paznicul nu-i ascultase sfatul; se eliberase cum putuse de frânghiile cu care-l legase banditul, îşi scosese cârpa din gură şi începuse să strige.

La locul spargerii a fost adus un câine de miliţie. Acesta mirosise batista uitată de Şimec şi pornise apoi repede pe urmele spărgătorului. Peste vreo jumătate de oră urmăritorii se găseau lângă casa în care Şimec-râie dormea somnul liniştit al unui om ce s'a înapoiat dela muncă.

La percheziţie se găsi asupra lui, afară de postav, şi un ceas de mână, pe capacul căruia era gravat: „Sublocotenentului R. P. Driga, pentru pregătirea militară excelentă, din partea comandamentului şcolii".

Şimec dădea o explicaţie de necrezut felului cum ajunsese în stăpânirea acestui ceas. Spunea că-l găsise, chipurile, aruncat

pe caldarâm. In zori, în timp ce se întorcea dela muncă, îl văzuse și-l ridicase.

Anchetatorul care-l interoga pe Șimec asculta povestea cu vădită neîncredere. Cunoscând caracterul îndeletnicirii lui Șimec-râie, avea tot dreptul să creadă că ceasul ajunsese la Șimec pe o cale mult mai încurcată.

Curând Șimec-râie ajunse în biroul colonelului Vsevolodov. Driga era și el în birou. Căpitanul simțea pe suflet o greutate apăsătoare. Işi dădea seama că făcuse o greșală de neiertat. La suferințele sufletești se mai adăugau și cele fizice. Rana dela cap nu înceta să-i provoace dureri de neîndurat.

— Ai să-ți hotărăști singur pedeapsa — i se adresă colonelul. — Nu vreau să mă ocup eu de asta. Ca ofițer cu mai multă experiență, pot spune că totul s'a întâmplat datorită faptului că nu ești încă destul de serios. Ce, îți închipui că te distrezi? Asta e o misiune de luptă, căpitane. Era cât pe ce să mori și în afară de asta ai prevenit spionul că e urmărit. Iată prețul greșelii dumitale. Te sfătuesc să te gândești la purtarea dumitale.

— Am înțeles — răspunse Driga încet.

Vsevolodov înțelegea starea sufletească a lui Rostislav.

— Cine te-a găsit?

— Un muncitor dela fabrica de încălțăminte — îi răspunse Driga posomorît. — S'a împiedicat de mine la intrare, m'a dus în locuința sa și a chemat un doctor.

— Nu-ți lipsește nimic din buzunare?

— Nimic, afară de portofelul din buzunar dela pantaloni. Aveam vreo patruzeci de ruble. Mi-a dispărut și ceasul dela mână.

— Ciudat, foarte ciudat...

Vsevolodov ridică receptorul telefonului și ordonă să fie adus Șimec.

— Ei — spuse colonelul când Șimec intră. — Cum a ajuns totuși ceasul acesta la dumneata?

Șimec-râie — un om mărunt, vioi, cu mustăți negre, subțiri

și fața buhăită de băutură — începu să se răsucească pe scaun sub privirea pătrunzătoare și liniștită a colonelului.

— Dar, domnule colonel, pot eu să fac ceva atât de rău? Domnul colonel cunoaște specialitatea mea. Ca să jefuesc însă oamenii, asta nu mi s'a întâmplat niciodată. Și tatăl meu a fost un om cumsecade. Poate că ați auzit de el, de Șimec-diavolul? Magazinul, da, e specialitatea mea. Dar pe om nu-l ating nici măcar cu degetul.

— Cum a ajuns totuși ceasul la dumneata?

— L-am găsit, domnule colonel. Jur pe memoria tatălui meu, pe inima sfintei fecioare Maria că l-am găsit.

Pe fața lui Șimec-râie curgeau lacrimi mari. Toată fața lui ascuțită, ca de vulpe, exprima cel mai înalt grad de desnădejde. Se simțea că Șimec nu minte.

— Bine — spuse în sfârșit colonelul. — Liniștește-te și povestește amănunțit unde l-ai găsit.

Șimec-râie începu să povestească, întrerupându-și istorisirea prin hohote de plâns și jurăminte de nevinovăție. In timp ce se întorcea acasă, zărise lângă o gură de canal ceva sclipitor. Era un ceas. Bucuros de această descoperire, care putea să-i despăgubească oarecum forțele pierdute la spargerea magazinului, înhățase ceasul și pornise mai departe. Șimec era convins că pe stradă nu fusese nimeni, deoarece, înainte de a ridica ceasul, se uitase cu luare aminte de jur împrejur, temându-se de vreo cursă.

Atât putu să arate Șimec-râie în depozițiile sale.

Spărgătorul fu scos din birou. Vsevolodov începu să se plimbe prin cameră.

— Fără îndoială că așa e — spuse Vsevolodov, vorbind mai curând cu sine însuși decât cu Driga. — Dasco a vrut să se dea drept simplu borfaș, pentru a ne îndrepta pe un drum greșit. Așa e? — întrebă Vsevolodov și se întoarse spre Driga cu o vioiciune neobișnuită pentru vârsta și corpul său masiv.

— Da, asta e explicația cea mai probabilă — încuviință căpitanul.

— După aceea a aruncat ceasul, ca nu cumva să fie prins cu el. A vrut să-l arunce în gura de canal, dar n'a reuşit: l-a încurcat cineva, poate chiar Şimec.

— Ce-i de făcut? — întrebă Driga.

— Mai întâi să te duci să dormi bine, căci altfel rana o să te doară şi mai tare.

— Nu-i nimic, n'o să mă doară.

— Du-te — îi ordonă Vsevolodov cu un ton hotărît. — Îţi trimit doctorul.

Driga îşi dădu seama că nu avea niciun rost să protesteze şi plecă acasă.

Vsevolodov rămase singur şi, după cum îi era obiceiul, începu să se plimbe dintr'un colţ într'altul al încăperii; plimbarea îl ajuta să cugete mai bine.

Simţea cum îl cuprinde un val de putere, cum creierul îi lucrează cu o deosebită limpezime, aşa cum i se întâmpla întotdeauna când, după expresia sa, trebuia să ia „problema în mână". Ceeace făcuse Driga până acum, după indicaţiile şefului său, nu fusese decât o etapă de pregătire. Fir cu fir se ţesea o plasă nevăzută, dar trainică. Duşmanul era încercuit de inelul creat de Vsevolodov, care se strângea din ce în ce mai mult. Trebuia să se strângă până într'atât, încât spionul şi toţi complicii lui să nu mai găsească nicio portiţă de scăpare. Asemenea inginerului care-şi controlează planul, Vsevolodov încerca mereu să-şi imagineze acţiunile posibile ale spionului şi-şi pregătea contraloviturile. Aceste contralovituri trebuiau să nimerească fără greş.

Colonelul judecă astfel: Inchipuindu-şi că l-a omorît pe urmăritor, spionul plecase la locuinţa sa, convins că nu-l urmăreşte nimeni. Posibil să mai rămână acolo, dar mai probabil este că va încerca să dispară imediat, să facă să i se piardă urma.

După ce dădu ordinele necesare executării primei părţi a planului său, Vsevolodov continuă să se gândească la posibilitatea descoperirii noii ascunzători a spionului, pe care acesta, fără în-

doială, se baza. Treptat, în mintea colonelului începu să ia naştere planul acţiunilor viitoare...

Măsurând încăperea dela un colţ la altul, Vsevolodov se uită la ceas. La ora aceasta oamenii se pregăteau să ia masa de prânz, iar el nu-şi luase încă nici micul dejun! Frământat de gânduri, colonelul nu observase cum trecuse timpul. Făcându-i-se foame, se hotărî să se ducă până la cantină. Tocmai atunci ofiţerul de serviciu îi raportă că o fată, cu numele de Ştefania Gnatâşin, îl caută pe şeful securităţii.

Apariţia Stefei în biroul lui Vsevolodov se datora şi ea întâmplărilor din noaptea trecută.

Stefa nu ştia că vecinul ei, după ce plecase seara, nu se mai întorsese acasă şi fu foarte mirată când îl întâlni dimineaţa la intrarea în casă, palid, obosit, legat la cap cu un bandaj prin care răzbătuse sângele.

— Vasili — exclamă Stefa speriată. — Ce-i cu dumneata?

— Am căzut din tramvai, m'am lovit — îi răspunse Driga cu o voce răguşită.

— Cum se poate să fii atât de puţin chibzuit! N'ai murit pe front şi aici puteai să te loveşti mortal. Să intrăm mai repede în casă.

Driga încercă să se împotrivească, dar pe Stefa era imposibil s'o refuzi. Fără a lua în seamă bombăneala rănitului, fata îl luă de braţ şi-l conduse sus, în cameră.

Ii pregăti în grabă patul, îl sili să se culce, apoi încălzi apă şi se apucă să-i schimbe bandajul.

După ce Stefa scoase legătura de pe cap şi apăru rana, Driga simţi că degetele fetei, care-i atingeau fruntea înfierbântată, tresăriră. „Se vede că m'a pocnit zdravăn — se gândi Rostislav. — Chiar şi Stefa s'a speriat când mi-a văzut rana".

Driga se înşela însă. Fata tresărise din altă pricină.

Majoritatea timpului petrecut în detaşamentul de partizani Stefa fusese sanitară. Încă din acea vreme îndrăgise ea medicina şi se hotărîse să devină doctor

Stefa avusese ocazia să vadă şi să vindece multe răni. Indată ce văzu pielea ruptă şi însângerată de pe capul lui Vasili, înţelese că Driga o minţise. Asemenea rană nu putea fi provocată de o cădere din tramvai. „Rana a fost făcută cu un obiect tare şi neascuţit; aproape sigur, cu mânerul unui pistol.“ Gândul acesta o făcuse pe Stefa să tresară.

Fata nu-şi trădă cu nimic simţămintele, dar încetă să mai ofteze şi să-şi compătimească pacientul. Termină pansatul în tăcere şi plecă apoi în camera sa.

După ce încuie uşa, Stefa se lăsă aproape sleită de puteri pe pat. O cuprinseseră gânduri negre. Până atunci nu acordase nicio atenţie faptului că Vasili pleca de acasă în fiecare seară şi că noaptea trecută nu venise deloc. Dece? Pe unde umbla aşa târziu? E timp de război. Toţi oamenii cinstiţi se află sau pe front sau muncesc în spatele frontului pentru apărarea Patriei. Vasili nu munceşte nicăieri şi, judecând după toate aparenţele, nici n'are de gând să se apuce de treabă. Din ce trăieşte? Cine l-a rănit? Dece a minţit-o? Fata îşi punea toate aceste întrebări şi nu găsea răspuns la niciuna. Un singur fapt îi apărea limpede: Vasili era un om suspect.

Fata era cuprinsă de o amărăciune adâncă. Deabia acum recunoştea ceeace ascunsese de alţii şi de sine însăşi: îl iubea pe acest om. Il iubea dela prima întâlnire, dela prima discuţie, de atunci, din seara când povestise despre Moscova. Ii plăcea felul lui de a vorbi măsurat şi liniştit, stăpânirea de sine, ochii lui negri care scânteiau oridecâteori se simţea jignit cu ceva.

Fata îşi înfundă capul în pernă şi plânse amar. Nu mai plânsese aşa de când aflase dela prietenul tatălui ei că acesta fusese împuşcat în „Brighidca“ — închisoarea din Clenov — şi că nici mormântul lui nu va putea fi găsit vreodată.

In camera mică a Stefei se auzi încă multă vreme suspine.

In sfârşit fata îşi ridică capul de pe pernă.

Il iubeşte oare pe omul acesta? Nu, acum nu mai trebue să se gândească la asta...

Pentru Stefa nu putea exista luptă între sentimente şi datorie. Va şti să găsească în ea forţe pentru a nu-şi mai aminti de această iubire, care nici nu începuse şi s'a şi terminat atât de tragic. Ii era foarte greu, dar trebuia, trebuia să treacă la acţiune.

Fata se îmbrăcă şi întredeschise uşa camerei lui Vasili. Acesta se mişcă uşor. Ca şi cum ar fi făcut-o din nebăgare de seamă, Stefa luă cheia dela intrare, pentru ca în lipsa ei Vasili să nu poată pleca, şi o porni în goană pe scări.

In stradă se opri. Incotro s'o apuce? Cu cine să se sfătuiască?

Inainte de toate, bineînţeles, cu fratele ei. Demult îşi spuneau unul altuia cele mai tainice gânduri şi simţăminte. Cu atât mai mult trebue să-i povestească lui Mihail tot, acum când este vorba de un fapt atât de important.

Stefa se urcă în tramvai şi o porni spre depou.

In atelierul mare, cu acoperişul boltit acoperit cu geamuri afumate, era un zgomot neîntrerupt de lovituri de ciocane, scrâşnete de cuţite de strung înfipte în metal, de glasuri puternice. Locomotivele în reparaţie, fără tendere, cu găuri mari în trup, provocate de bombe, păreau că se odihnesc obosite în urma unui drum lung şi greu.

Stefa fusese de multe ori pe aici, încă pe vremea când aducea tatălui ei de mâncare. Obişnuită cu depoul, mergea repede, strecurându-se printre grămezile de piese de locomotivă, printre strunguri. Iată, aici lângă maşina aceasta de găurit stătea întotdeauna tatăl ei. Când o vedea cum se strecoară spre el cu legătura îngrijit aranjată în mână, îi făcea semn încă de departe. Pe faţa lui neagră, plină de funingine şi ulei, zâmbetul părea deosebit de luminos şi bucuros. Acum, în locul tatălui ei se afla un muncitor pe care nu-l cunoştea. El privea atent o piesă în care pătrundea încet-încet burghiul şi nu dădea nicio atenţie Stefei.

Pe Mihail îl găsi într'un colţ îndepărtat al depoului, discutând foarte aprins cu un tovarăş de-al său, dând din mâini şi arătând spre osia locomotivei din apropierea lor.

Indată ce o zări, Mihail se apropie în grabă de ea.

— S'a întâmplat ceva? — o întrebă el neliniştit, privindu-i faţa înspăimântată şi ochii roşii, umflaţi.

— Da — dădu Stefa din cap. — Şostac a venit azi dimineaţă cu capul bandajat, plin de sânge. Mi-a spus că a căzut din tramvai. Când i-am schimbat pansamentul, i-am văzut rana. Mişa, el n'a căzut de nicăieri. A fost lovit cu ceva în cap: cu mânerul unui pistol, cu un pat de armă sau cu vreo rangă de fier dreptunghiulară.

— Ei şi ce?

— Dece m'a minţit, Mişa? Dece a inventat povestea cu tramvaiul?

— Parcă puţine motive există? N'a vrut să te neliniştească. Câte nu i se pot întâmpla unui om? Poate l-o fi atacat nişte bandiţi, poate c'o fi băut şi apoi s'o fi încăierat cu cineva. La urma urmei, noi suntem nişte străini pentru el, aşa că nu e obligat să ne spună toate socotelile lui.

— Şi eu m'am gândit la asta. Totuşi, purtarea lui e foarte suspectă. Nu lucrează nicăieri şi, după cum ştii, aproape în fiecare noapte pleacă fără să se ştie unde.

— Ce încurcătură! — Mihail îşi trase mai întâi pe frunte şapca sa veche, plină de unsoare, iar după aceea şi-o împinse din nou pe ceafă. — Trebue să ne gândim, să ne sfătuim cu cineva. Cu bănuielile noastre s'ar putea să jignim omul fără vreun motiv temeinic. Dar dacă stai să te gândeşti... In general trebue să chibzuim totul bine, să nu jignim nici omul şi nici noi să nu rămânem gură-cască.

Fără a lua vreo hotărîre, Stefa se întoarse acasă; îşi scoase paltonul, ascultă dacă Şostac doarme şi se aşeză pe un scaun, lângă fereastra din sufragerie. Ea stătu multă vreme aşa, cufundată în gândurile sale nu prea vesele. Abia când sună Mihail, care se întorcea dela muncă, se trezi şi ea din amorţeală.

Impreună cu fratele ei venise şi Anton Covanschi, poreclit „Malâş". La cincisprezece ani, acest flăcăiaş cu obrajii roşii, cu

nasul în vânt şi ochi strălucitori de ştrengar — prea mărunt pentru vârsta sa — fusese primit în acelaşi detaşament de partizani din care făcuseră parte Mihail şi Stefa. In scurt timp Anton îşi cucerise faima unui cercetaş îndrăzneţ. De obicei liniştit şi încet, „Malâş" se schimba de îndată ce primea misiunea de luptă. Nemaipomenit de dibaci, ştia să pătrundă fără teamă în cele mai periculoase locuri, ştia să acţioneze cu sânge rece şi plin de îndemânare, iar când împrejurările permiteau, cu vitejie plină de abnegaţie. Odată, de pildă, după ce a trecut prin trei cordoane de santinele germane şi a scos dela statul major documente importante, a lăsat fasciştilor un bilet în care-şi bătea joc de ei. După ce s'a înapoiat cu bine la tovarăşii săi, Covanschi răspundea celor care-l întrebau, încet, fără niciun chef :

— A fost destul de greu şi nu chiar aşa de simplu. In general, o nimica toată.

Afară de comandant, căruia Anton îi raportase totul, în cele mai mici amănunte, nimeni n'a reuşit să scoată vreun cuvânt dela el.

In acea vreme fasciştii au promis o mare recompensă aceluia care-l va aduce viu sau mort pe „criminalul poreclit „Malâş".

Anton se împrietenise cu Mihail în detaşament. Luaseră parte împreună la câteva operaţiuni, iar după eliberarea Clenovului începură să muncească împreună la depou.

Socotindu-l drept prietenul lor apropiat, Mihail îl invitase pe Covanschi pentru a se sfătui în legătură cu întâmplarea neplăcută ce avusese loc.

Intrară în camera Stefei, despărţită de cea a lui Şostac prin coridor şi sufragerie.

Fata se aşeză pe pat, Mihail se instală în fotoliul comod de piele — fotoliul preferat al tatălui său — iar Anton pe canapea.

— I-am povestit totul lui Anton — spuse Mihail.

Covanschi dădu tăcut din cap, întărind prin acest gest afirmaţia că este la curent cu evenimentele.

— Desigur, afacerea e cam dubioasă — spuse Covanschi

după o oarecare tăcere. — Trebue însă rezolvată cât mai repede. Cel mai simplu este să anunţaţi acolo unde trebue că e un individ suspect, nu lucrează, nu se ştie din ce trăieşte — îi sfătui Anton.

— Nu pot — clătină Mihail din cap. — Afară de rană, asupra căreia Stefa poate să se înşele, n'avem niciun fel de dovezi. Dece să deranjăm oamenii pentru fleacuri? Dacă informăm, atunci trebue să avem dovezi concrete.

In momentul acela sbârnâi soneria dela intrare.

Stefa deschise uşa.

— Aici locueşte Vasili Şostac? — o întrebă pe fată un bărbat voinic, îmbrăcat într'un palton de stofă bună, cu pălărie de fetru cu boruri mari pe cap.

Era doctorul trimis de Vsevolodov.

— Da.

— Pot să intru la el?

— Poftim.

Doctorul se desbrăcă în camera lui Driga.

— Nu-i nimic — spuse el, scoţându-i pansamentul şi examinându-i rana. — Se întâmplă şi mai rău. Să iei medicamentele şi o să-ţi treacă. Te-ai ales cu o mică sperietură, cum scria înainte în ziare la rubrica fapte diverse.

— Deci, mâine pot veni la serviciu? — spuse Driga cu un ton pe jumătate întrebător.

— Desigur. Eşti în relaţii bune cu vecinii? Roagă-i să se ducă la farmacie şi să-ţi cumpere asta — doctorul îi dădu lui Rostislav o reţetă.

— Am să-i rog.

— Dar cum le-ai explicat pricina ranei?

— Le-am spus că am căzut din tramvai.

— Ei, dacă le-ai spus din tramvai, fie şi din tramvai — îl aprobă doctorul indiferent. — Şi aşa merge, cu toate că era mai bine să fi dat vina pe hoţi. La revedere.

— La revedere. — Driga strânse mâna albă şi moale ce i se

întinsese. — Nici nu mi-a trecut prin cap să inventez o poveste cu hoţi. Nu-mi era atunci gândul la aşa ceva.

In coridor doctorul fu oprit de Mihail.

— Spuneţi-mi, tovarăşe doctor, care e starea sănătăţii vecinului nostru?

— Nimic grav. Mâine totul o să fie în regulă. I-am lăsat o reţetă. Fiţi atât de bun şi cumpăraţi-i medicamente dela farmacie.

— O să i le cumpărăm, nici vorbă. Dar cum a căpătat rana asta?

— A căzut din tramvai şi s'a lovit cu capul de piatră. Bine că tramvaiul nu mergea prea repede. Altfel ar fi trebuit să stea mai mult în pat.

— Sunteţi convins că s'a întâmplat aşa cum povesteşte el?

— Sunt convins. — Doctorul îl privi mirat pe Mihail. — Chiar după caracterul rănii se poate stabili. Dar dece mă întrebi?

— Aşa — se fâstâci Mihail. — Numai aşa.

Doctorul îşi ridică politicos pălăria, în semn că discuţia se terminase, şi plecă.

— Doctorul spune că după caracterul rănii se poate stabili că Vasili s'a lovit — spuse Mihail, intrând în camera în care Stefa şi Anton îl aşteptau cu nerăbdare.

Stefa s'ar fi putut linişti cu cele spuse de doctor, ar fi putut găsi un compromis pentru a-l crede pe Vasili şi totul ar fi rămas între ei ca şi până atunci. Dar fata nu admitea niciun fel de compromis, nu vroia să-şi înşele conştiinţa. Numai după ce toate se vor limpezi, va putea strânge din inimă mâna lui Vasili şi-l va putea privi drept în ochi. Iar de se vor adeveri presupunerile cele mai sumbre, va şti să-şi înfrângă durerea.

— Se poate ca doctorul să fi fost înşelat — se adresă Stefa lui Mihail. — Dar unde umblă Vasili aproape în fiecare noapte? Dece nu munceşte? Ai uitat asta?

— Iată ce e — spuse Anton, pierzându-şi răbdarea şi lovind cu palma în masă. — Destul am bătut apa în piuă. Trebue să trecem la fapte. Există oameni care vor lămuri imediat cine

este Vasili al vostru. De se va dovedi că i-am deranjat degeaba, apoi nici ei şi nici Şostac n'o să ne condamne pentru asta. Oricine în locul nostru ar proceda la fel.

— Ai dreptate — îl aprobară Stefa şi Mihail.

— Stefa, pregăteşte-te să mergi cu mine. Mişa, tu aşteaptă-ne aici.

Aşa ajunse Stefa în biroul colonelului Vsevolodov.

Colonelul o privi atent. Ochii săi îi întâlniră pe-ai Stefei şi fata se simţi mai sigură, mai liniştită sub privirea pătrunzătoare şi caldă a acestui om înalt şi în vârstă.

Pe drum se temuse ba că nu va fi în stare să povestească totul amănunţit, cum trebue, ba că s'ar putea încurca, ba că ar începe din nou să plângă. Temerile ei se dovediră însă neîntemeiate. In timp ce vorbea, fata se mira ea însăşi cum poate povesti aşa de liniştit despre fapte care-i pricinuiseră atâta amărăciune.

Colonelul n'o întrerupea. Ochii îi deveneau tot mai calzi şi mai duioşi, dar, spre mirarea ei, Stefa zări undeva în adâncul lor o uşoară veselie. Totul era atât de neaşteptat, încât Stefa se opri la jumătatea cuvântului.

— Eşti o fată minunată — îi spuse Vsevolodov, începând deodată s'o tutuiască. — Minunată. Tatăl tău s'ar fi putut mândri cu tine.

— Dece „s'ar fi putut"? — exclamă Stefa. — De unde ştiţi că n'am tată?

Colonelul schiţă un zâmbet. Doar atât a fost răspunsul, dar Stefa a înţeles.

Vsevolodov o conduse până la uşă şi-i strânse mâna cu putere. „Ei, bravo Driga — se gândi colonelul, râzând. — Ai fost luat drept bandit. Dar fata-i bună, nu te-ai înşelat în alegerea ta".

— I-ai povestit? — o întrebă Anton, care aştepta jos.

— Da. I-am spus tot — răspunse Stefa, zâmbind.

— Ei, şi ce?

— Colonelul ne-a mulţumit la toţi. Ne-a lăudat. In ceeace-l priveşte pe Şostac, mi-a spus să n'avem niciun fel de bănuială.

— Aşa dar, totul e'n ordine? Eu mă duc acasă.

După ce-şi strânseră mâinile, se despărţiră.

Stefa nu mai trăise vreodată o trecere atât de repede dela amărăciune la bucurie. Privea în jurul ei cu ochi luminoşi, strălucitori şi nici nu-şi mai amintea cum ajunsese acasă. In locuinţă era linişte. Stefa aruncă o privire în camera lui Driga. Şostac stătea culcat cu ochii închişi şi nu făcea nicio mişcare.

„Probabil că doarme — se gândi Stefa cu duioşie. — Asta-i bine, o să prindă puteri".

Driga însă nu dormea, aşa cum credea Stefa, ci era cufundat în cugetările sale.

Căpitanul Driga primise o lecţie serioasă.

Trebuia să recunoască singur că greşise din lipsă de experienţă. Deabia acum îşi dădea seama că trebue să fie întotdeauna cu băgare de seamă şi să-şi păstreze sângele rece, deoarece cea mai mică greşală poate atrage după sine prăbuşirea întregii acţiuni, ba chiar şi moartea. Dacă ar fi executat exact ceeace-i spusese Vsevolodov, n'ar fi făcut nicio greşală.

Dar lecţia i-a fost de folos. Din ziua aceea, Driga începu să-şi însuşească calităţile unui adevărat cechist: sânge rece, atenţie, vigilenţă...

Presupunerile colonelului Vsevolodov în legătură cu comportarea banditului erau întemeiate. Dasco era convins că şi-a omorît urmăritorul. Aşa cum dedusese Vsevolodov, spionul vroise să prezinte în aşa fel lucrurile, încât să se creadă că Driga fusese atacat de nişte borfaşi. Deoarece nu ştia că Şimec-râie găsise ceasul şi apoi fusese arestat, Dasco nu înceta să creadă că planul îi reuşise. In acelaşi timp însă, spionul socotea că este absolut necesar să ia unele măsuri de preîntâmpinare.

Se întoarse acasă spre dimineaţă, îl trezi îndată pe Cundiuc şi-l chemă în camera sa.

— Ei, ce mai e? — îl întrebă Cundiuc grosolan, după ce

intră în camera lui Dasco şi încuie uşa cu cheia. In purtarea faţă de şeful său, Cundiuc trecea dela grosolănie la linguşeală. Il ura pe Dasco, dar în acelaşi timp se temea de el. Numai în felul acesta se explicau trecerile repezi dela o atitudine la alta.

— Spune-i soţiei dumitale că pentru siguranţa ei personală e mai bine să nu ne urmărească şi să nu tragă cu urechea prin gaura cheii — îi răspunse Dasco la fel de grosolan.

— Ea nu face aşa ceva — mormăi Cundiuc fâstâcit.

— Dar dumneata să-i spui totuşi.

— Numai pentru asta m'aţi sculat atât de dimineaţă din somn?

— Nu. Azi noapte am descoperit că sunt urmărit.

Cundiuc păli. Picioarele i se înmuiară şi căzu anevoie în fotoliu.

— Cine vă urmăreşte? — întrebă Denis cu greutate.

— Oricine ar fi fost, deacum înainte n'o să se mai îndeletnicească cu aşa ceva. Degeaba te-ai speriat.

Cuvintele de liniştire nu avură niciun efect asupra lui Denis. Mâinile îi tremurau atât de tare, încât cu greu reuşi să-şi scoată o ţigară şi să şi-o aprindă.

Dasco îşi privea interlocutorul cu dispreţ. Nici el nu era un om curajos, dar obişnuinţa, mulţimea crimelor rămase nepedepsite îl făcuseră obraznic şi încrezut.

— Oricum — spuse Dasco — trebue să luăm măsuri. Plec chiar acum. N'o să mă mai întorc astăzi, căci am chestiuni foarte importante de rezolvat. Dumneata te duci la Tâschiv, să vezi dacă nu-i ceva suspect, şi totodată îl vesteşti că eu n'o să vin astăzi.

— Bine.

Cundiuc se întoarse să plece, când se auziră bătăi în uşa din faţă. Dasco făcu instinctiv o mişcare de parcă ar fi vrut să sară pe fereastră. Işi reveni însă imediat şi-i spuse lui Cundiuc:

— Află despre ce este vorba. Să nu deschizi imediat.

Cundiuc dispăru în holul întunecat. Prin uşa întredeschisă a camerei sale, Dasco îi auzea vocea. Răspunsurile celui de afară

se auzeau surd şi neclar. Dasco se lăsă greoi pe canapea. Mâna tremurândă i se încleştase pe mânerul pistolului.

Se auzi zgomotul zăvorului și nenumăratele scrâșnituri ale cârligelor, lanţurilor și lacătelor care închideau intrarea în locuința lui Cundiuc.

— E o cunoştinţă a soţiei mele — spuse Cundiuc, intrând în cameră. — Totul e în ordine.

— Dece dracu vine așa de dimineaţă, când toată lumea doarme?

— Trebue să plece împreună cu Anelia cu trenul de dimineaţă la ţară, să cumpere câte ceva...

Dasco plecase demult de acasă. Acum păşea pe străzile pe care începeau să apară primii trecători, dar tot nu se putea încă linişti. Nu trecuse mult timp de când se lăudase în faţa lui Cundiuc cu stăpânirea de sine și acum nervii îl trădară. Nici el singur nu înţelegea cum se întâmplase aceasta. Ca orice spion plătit, el rămăsese obraznic şi încrezut până când a fost biruit pentru prima dată. Infrângerea consta în faptul că fusese descoperit și începuse să fie urmărit. Era limpede că fusese descoperit. Prima verigă a lanţului pe care se pregătea să-l întindă fusese înlăturată: bufetul lui Tâschiv nu mai putea fi folosit nici ca ascunzătoare și nici ca punct de întâlnire. Chiar dela începutul „activităţii" sale în Clenov, lui Dasco i se înfundase. O voinţă mai puternică, o minte mai isteaţă și mai pătrunzătoare decât a lui îi paraliza toate strădaniile.

CAPITOLUL VIII

VIAŢA LINIŞTITĂ A PĂRINTELUI IVANIO

Părintele Ivanio parcă se desprinsese din paginile unei cărţi foarte vechi, în care se proslăveau faptele stâlpilor bisericii catolice. Cu statura sa mijlocie, faţa rotundă şi rumenă care dovedea

o sănătate demnă de invidiat, cu ochii săi albaştri mieroşi, mişcările măsurate şi vocea catifelată, părintele Ivanio era întruchiparea smereniei creştineşti. Locuia singur într'o căsuţă mică cu grădină, nu se ferea de vecini şi stătea de vorbă cu deosebită plăcere cu cei mici.

Adeseori copiii se adunau seara la el în grădină şi părintele Ivanio le istorisea povestiri interesante şi folositoare despre izbăvirea sufletului, despre peripeţiile misionarilor în ţările îndepărtate.

Prin atitudinea sa binevoitoare, prin diferite servicii mărunte, părintele Ivanio reuşi să înfrângă ostilitatea ce o arătau locuitorii străduţei pe care se găsea casa sa faţă de preoţii bisericii unite — slujitori credincioşi ai Vaticanului — duşmănie care se înrădăcinase adânc în conştiinţa oamenilor simpli din Clenov şi din întreaga regiune. Bineînţeles, cunoscuţii părintelui Ivanio nu începură să aibă sentimente mai bune faţă de toţi slujitorii bisericii unite, ci doar faţă de el, pe care-l socoteau o excepţie.

Până şi bătrânul Andrei Verşilo, care fusese toată viaţa un ateu înfocat şi un duşman al popilor, recunoştea că părintele Ivanio este o excepţie dela regula generală.

— Nu e un popă adevărat — spunea Verşilo, când venea vorba de părintele Ivanio. — Nu bea ţuică şi n'are îngrijitoare. Trăieşte liniştit şi, atunci când nu e la biserică, scormoneşte prin grădină sau spune copiilor poveşti.

Dar, fie vorba între noi, şi lui Verşilo îi plăcea să stea de vorbă cu „popa cel neadevărat". Discuţiile lor se învârteau mai ales în jurul celor mai productive soiuri de struguri, în jurul metodelor de îngrijire a albinelor şi al altor subiecte la fel de paşnice. Părintele Ivanio ocolea vădit temele legate de politică, iar atunci când Verşilo încerca să critice dogmele sfinte şi biserica apostolică, acesta îi răspundea printr'o tăcere înţelegătoare.

Aceste discuţii îi lăsau întotdeauna lui Andrei Verşilo o impresie nelămurită.

— Pare să fie un om cumsecade — spunea el, dar după c

clipă de tăcere adăuga : — Nu locueşte de multă vreme pe la noi. Să vedem cum o să se poarte mai departe.

Zilele părintelui Ivanio se scurgeau una după alta, fără a fi turburate de ceva. Când trecea pe stradă, învesmântat în sutana sa neagră, de o croială simplă, cu pălăria de fetru cu boruri largi, trecătorii îl salutau binevoitori şi răspundeau la zâmbetul larg ce apărea pe buzele groase ale părintelui Ivanio, cu aceeaşi voioşie şi bunătate.

Dasco credea că numai el cunoaşte adevărata faţă a lui Ivanio — agent important al bisericii greco-catolice din Regiunea Subcarpatică, adept înfocat al Vaticanului, spoveditor permanent al tuturor condamnaţilor la moarte de către hitlerişti în regiunea lui. De multe ori se întâmpla ca după o asemenea spovedanie să înceapă din nou arestări şi vărsări de sânge. Părintele Ivanio făcea ceeace nu reuşea să facă gestapo-ul : cu o îndemânare de iezuit, reuşea să afle în ceasul morţii dela câte un locuitor, condamnat fără niciun motiv, numele prietenilor, cunoştinţelor, „complicilor".

Când frontul stăpânilor părintelui Ivanio începu să se prăbuşească — Armata Sovietică eliberase Chievul şi înainta vertiginos spre apus — acesta dispăru din Regiunea Subcarpatică. Apăru în Clenov, sub înfăţişarea unui preot modest al uneia din nenumăratele biserici unite. Vecinilor le spunea că mai înainte locuise la Holomşcina, iar în caz de nevoie putea dovedi acest lucru cu acte oficiale eliberate de cancelaria mitropolitului Şeptiţchi, care se găsea în Lvov, pe culmea Sviatoiurscaia.

Socoteala lui Vsevolodov era bună. Dasco se hotărîse să apeleze la părintele Ivanio numai în caz extrem. Până acum nu vorbise nimănui despre el, nici măcar lui Cundiuc. In ceasul acesta, când simţea pericolul, vroia să se adreseze lui Ivanio pentru a deruta cu totul organele securităţii. Deasemeni, luase hotărîrea ca, atâta timp cât va exista pericolul, să-l lase pe Cundiuc în voia soartei ; şi aşa nu-i adusese prea mare folos. După ce se va face din nou linişte, se va putea reîntoarce la el.

Dasco se hotărî să se întâlnească cu Ivanio în biserică.

Uriaşul lăcaş medieval era împodobit cu un lux propriu bisericilor unite şi catolice.

Statuia aurită, care înfăţişa pe Cristos cu capul aplecat în ceasul morţii, privea parcă la puţinii credincioşi care se rugau. Lumânările ardeau cu o flacără gălbuie, fără strălucire, aruncând umbre luminoase şi calde pe marmora rece a pereţilor. Vocile cântăreţilor când se ridicau spre cupolă, unde rândunelele sburau ciripind cu veselie, când coborau până la note joase şi răguşite, care se răspândeau prin toate ungherele încăperii străjuită de coloane masive.

Dasco intră în biserică la terminarea slujbei. După ce aşteptă puţin, îl rugă pe un cântăreţ să-l cheme pe părintele Ivanio.

Preotul ieşi încet prin uşa laterală, căutând cu privirea pe cel care-l chemase.

Dasco se apropie de el.

— Părinte Ivanio — i se adresă el — aş vrea să mă spovedesc dumneavoastră.

Ivanio îşi privi atent interlocutorul. Pentru o clipă îi apăru în ochi o umbră de nelinişte, care dispăru însă imediat şi privirea sa îşi recăpătă expresia obişnuită. Lui Dasco nu-i scăpă această schimbare.

— M'ai recunoscut — spuse Dasco după ce intră în spoveditor, care semăna cu o ladă mare aşezată vertical. — Ne-am întâlnit în biroul gauleiterului Ucrainei, domnul Erich Koch.

Pe faţa rumenă şi blajină a lui Ivanio nu se văzu nicio umbră de nelinişte.

— Am o memorie slabă — răspunse el.

Dasco se aştepta ca după aceste cuvinte să urmeze o întrebare. Ivanio tăcea însă. Prefera ca necunoscutul acesta să vorbească singur despre scopul venirii sale.

Văzând că preotul nu este dispus să vorbească, Dasco dădu din umeri şi spuse:

— Aş vrea să stau de vorbă cu dumneata.

— Despre ce?

— Dumneata trebue să dai ajutor.

— Cui?

— Acelora care te ajută pe dumneata şi, să vorbim pe faţă, părinte, acelora care te comandă.

Ivanio tăcea. Cu toate că metodele grosolane şi, de fapt, primitive ale lui Dasco — metode învăţate în celulele de anchetare şi în viaţa de spion — aveau un efect de suprafaţă, de astă dată ele se loveau de abilitatea de iezuit a preotului. Dacă Dasco putea fi asemuit cu măciuca grea şi noduroasă pe care banditul o foloseşte ca să ucidă ţăranul întâlnit în pădure, apoi Ivanio semăna cu un pumnal otrăvit, subţire şi elastic, care omoară într'o clipă şi fără zgomot...

— Dece taci? — îl întrebă Dasco nerăbdător.

— Aştept să văd ce-mi vei spune dumneata.

— Şi ce trebue să-ţi spun?

— Nu ştiu.

— E greu să se vorbească cu dumneata.

Ivanio nu-i răspunse.

Dasco trebui să-şi recunoască definitiv înfrângerea.

— Am venit la dumneata cu o rugăminte.

— Datoria mea de creştin îmi dictează să-mi ajut aproapele.

— Chiar şi într'o chestiune ca aceea pe care ţi-o cer eu?

Privirea lui Ivanio se întâlni cu aceea a lui Dasco. Fie că aşa i se păru spionului, fie că într'adevăr aşa se şi întâmplă, preotul făcu un gest de încuviinţare, aproape nevăzut. Abia acum înţelese Dasco pricina eschivărilor părintelui Ivanio. „E viclean domnul preot — se gândi Dasco. — Vorbeşte în aşa fel, încât să nu poată exista nicio dovadă împotriva lui; fiecare cuvânt îl poţi interpreta cum vrei".

După ce-i află tactica lui Ivanio, Dasco se simţi mai sigur.

— Degeaba te temi de mine — spuse spionul. — Ca dovadă îţi pot folosi următoarele cuvinte. — Dasco se aplecă la urechea lui Ivanio şi rosti în şoaptă câteva fraze latineşti.

— Cu asta trebuia să începi — îi răspunse Ivanio rece și aspru — și nu să pierzi vremea degeaba.

— Ce-i drept, e drept — îi răspunse Dasco pe un ton familiar. — Am greșit.

— Acei care te-au trimis nu iartă nicio greșală — ochii albaștri ai lui Ivanio, de obicei blânzi și mieroși, deveniră plini de o strălucire răutăcioasă. Privirea aceasta îl făcu până și pe Dasco, care văzuse atât de multe în viața lui, să nu se simtă în largul său. Tresări fără să vrea, strânse din umeri, se scuză și-i răspunse aproape intimidat:

— N'am vrut să spun asta. Nu m'ai înțeles bine.

— Te-am înțeles. — Ivanio vorbea liniștit, semnificativ, dând cuvintelor un sens mult mai adânc decât se părea la prima vedere. — Te-am înțeles foarte bine. Să vii la mine diseară la zece.

Ivanio îi spuse adresa și, așa cum era ceremonialul bisericii, îi întinse lui Dasco mâna, pentru ca acesta să i-o sărute, binecuvântă „spovedituI" și se îndepărtă cu pași mărunți.

Dasco părăsi biserica puțin înfuriat și nedumerit. Nu-și putea ierta slăbiciunea de care dăduse dovadă în fața acestui preot ce părea atât de liniștit și blajin.

Seara, la ora zece fix, Roman Dasco se găsea în apropierea locuinței părintelui Ivanio.

Strada dreaptă, mărginită de castani, se pierdea în depărtarea întunecată. Prin ferestrele unei case mari cu cinci etaje se revărsa melodia dulce a unui cântec. Cântecul era domol, limpede și duios. O fată care venea spre Dasco își încetini pașii, după cum i se păru lui, pentru a asculta cântecul.

Lui Dasco nu-i plăceau cântecele. El urmări fata cu o privire bănuitoare. Trecu înadins dincolo de portița pe care era numărul indicat de Ivanio.

Numai după ce fata dispăru și după ce se convinse că pe stradă nu era nimeni, se întoarse și împinse portița. Aceasta era descuiată.

Roman se îndreptă spre casă pe poteca îngustă presărată cu nisip. Curtea era aproape în întregime plină cu flori. Florile albe de tutun miroseau deosebit de puternic. Globurile aurii care împodobeau grădina sclipeau în întuneric. Puţin mai departe de potecă, chiar lângă casă, se auzea foşnetul frunzelor de stejar. Toate ferestrele casei lui Ivanio erau întunecate, nicăieri nu se vedea vreo rază de lumină.

Preotul însă nu dormea. Indată ce Dasco ciocăni cu băgare de seamă în uşă, aceasta se deschise şi se auzi vocea părintelui Ivanio :

— Pe aici.

Gazda îşi luă musafirul de mână şi-l conduse în interiorul casei. In întuneric Dasco nu-şi dădea seama încotro merge, dar bănuia că Ivanio îl duce printr'un coridor spre una din camerele din fund.

In ciuda întunericului deplin, Ivanio lăsă mâna lui Dasco şi făcu câţiva paşi cu siguranţă. Se auzi pocnetul comutatorului şi Dasco închise ochii din cauza luminii neaşteptate.

Roman se afla în mijlocul unei camere nu prea mari. Incăperea n'avea nicio fereastră. Pe jos se afla o grămadă de cartofi noi, iar în colţ zăceau nişte saci cu varză şi zarzavat.

Ivanio se aşeză pe un taburet lucrat grosolan şi nevopsit, iar un altul îl împinse lui Dasco cu o mişcare neglijentă a piciorului.

Dasco se miră fără să vrea de expresia obosită şi chinuită a feţei preotului. Colţurile gurii i se lăsaseră în jos, obrajii îi spânzurau, ochii albaştri priveau posomorîţi, cu răutate. Ivanio era nevoit să poarte în timpul zilei o mască amabilă, blajină ; abia seara târziu devenea el însuşi, îşi permitea să se odihnească, înapoind feţei sale adevărata expresie.

— Ai ajuns cu bine ? — întrebă preotul. — Nu te-a urmărit nimeni ?

Glasul lui Ivanio căpătase şi el tonul cel adevărat : nu me-

lodios și binevoitor ca în timpul zilei, ci strident, hodorogit și posac.

— Nu, nimeni — îi răspunse Dasco scurt.

„Aveam o părere foarte bună despre mine — se gândi spionul — dar se pare că am ce învăța dela acest popă“.

Observând privirea atentă cu care Dasco cerceta camera, Ivanio îi spuse:

— E un loc sigur. E o cameră cu pereți groși, care se află într'unul din colțurile clădirii. Afară de noi nu mai este nimeni în casă, așa că n'are cine să ne audă.

— Asta-i bine. — Dasco amâna discuția hotărîtoare, neștiind cu ce să înceapă, cum să-l impresioneze pe omul acesta cu două fețe, fără îndoială foarte șiret și periculos. — Foarte bine.

— Dacă e bine, atunci treci la chestiune.

Spionul privi la preot pe sub sprâncene. Ișî aminti cu nemulțumire că aceeași căutătură pe care i-o arunca acum Ivanio o întâlnea și la Cundiuc, atunci când se purta prea grosolan cu el.

— Ești tare grăbit? — îl întrebă Dasco cu un ton obraznic, învingându-și încurcătura în care se găsea.

— Da — îi răspunse Ivanio sacadat. — Nu mai târziu de douăsprezece va trebui să pleci. Nu poți rămâne aici peste noapte. Trebue încă să mă gândesc cum să părăsești casa neobservat.

Spusele lui Ivanio îi stricară lui Dasco planul de a-și găsi refugiu în casa preotului.

— Și eu, ca să-ți spun drept, vroiam să-mi petrec noaptea la dumneata — spuse Dasco, străduindu-se să vorbească pe un ton prietenesc și măgulitor.

— Nu — repetă Ivanio la fel de aspru ca și prima dată. — Și așa fac o imprudență primindu-te aici. N'am dreptul să risc și nici nu vreau să fac asta. Siguranța mea îmi este mai scumpă decât a dumitale.

— N'am dormit toată noaptea, iar după întâlnirea de azi dimineață cu dumneata, am umblat toată ziua prin oraș. N'am

avut unde să mă odihnesc. — Dasco încerca să înduioşeze pe preot.

— Asta e treaba dumitale — îi răspunse Ivanio cu răceală. — Nu mă amestec în planurile dumitale. Fiecare pentru sine. Asta-i legea vieţii.

— Dar dacă mă va aresta pe stradă patrula de noapte? Crezi că n'am să vorbesc de dumneata?

— Nu sunt atât de idiot, ca să-mi închipui măcar o clipă aşa ceva. Să zicem că o să mă demaşti. Dar dovezi, fapte? Fără ele nu mă ameninţă nimic, afară de un scurt arest. Dar dacă dumneata ai să fii găsit aici, asta ar fi cu totul altceva.

Dasco înţelese că nu mai avea niciun rost să lungească discuţia. Părintele Ivanio era călăuzit în socotelile sale de un egoism rece şi chibzuit. Despre simţăminte omeneşti nu putea fi vorba. „Mizerabilul" — se gândi Dasco, uitând că Ivanio foloseşte cu el aceeaşi metodă pe care o întrebuinţase la rândul său cu Cundiuc, adică de a se îngriji numai de siguranţa sa. Ivanio avea dreptate: „Fiecare pentru sine" — aceasta era legea vieţii tuturor acestor oameni.

Străduindu-se să arate că nu se întâmplase nimic, Dasco spuse pe un ton, chipurile, nepăsător:

— Bine. Dacă nu vrei să prelungeşti plăcerea de a sta de vorbă cu mine, voi fi scurt.

Spionul se opri o clipă, pentru a-şi aduna gândurile.

— Imperiul lui Hitler a fost distrus. Acest lucru este limpede pentru oricine. Bătrânul vostru dela Vatican n'a mizat pe cine trebuia...

— Nu judeca atât de superficial — îl întrerupse Ivanio. — Numai dumnezeu cunoaşte intenţiile sfinţiei sale.

— Tocmai despre aceasta vorbesc — zâmbi Dasco cu prefăcătorie şi strânse din umeri. — Dar afară de dumnezeu mai există câte cineva care-l cunoaşte bine pe papa dela Roma şi politica lui. Acesta, mai precis aceşti „câte cineva" sunt convinşi că în ciuda rugăciunilor fierbinţi ridicate de biserica catolică acum

câţiva ani pentru victoria lui Hitler, sau poate că tocmai datorită acestor rugăciuni, vor găsi aliaţi la Vatican. Aliaţi trebue să fim şi noi doi, părinte Ivanio. O să luptăm de aceeaşi parte a frontului până la victoria noastră comună. După ce o să învingem, o să ieşim din ascunzătorile întunecate unde suntem nevoiţi să ne ascundem acum, o să ne facem temuţi, o să conducem cu cruzime şi fără cruţare. Hitler n'a fost deloc prost atunci când a inundat în sânge ţările pe care le-a supus şi nu trebue să ne temem să spunem pe faţă: trebue să mergem pe drumul deschis de el.

In timp ce rostea aceste cuvinte, Dasco deveni stacojiu la faţă, buzele începură să-i tremure, iar cu pumnul strâns se lovea mereu peste genunchi. Spionul îşi împărtăşea gândurile sale cele mai ascunse, care-l preocupaseră de multe ori.

— Pentru toate acestea trebue să luptăm acum — continuă el mai liniştit, mai stăpânit. — Nu-ţi cer nimic deosebit. Trebue să fii gata să treci la acţiune, să fii gata pentru clipa hotărîtoare când va fi nevoie de dumneata. Când o să se ceară să trecem la acţiune, vom vedea. Singurul lucru necesar să-l facem fără întârziere este să începem să ne căutăm oamenii trebuincioşi, oameni pe care să ne putem baza, cărora să le putem încredinţa misiuni. Trebue să-i alegem cu băgare de seamă şi chibzuială. Nu-i nimic dacă vor fi puţini, dar să fim siguri de ei. Toţi să fie gata ca la un singur semnal al dumitale să treacă la acţiune. Eşti de acord?

Ivanio tăcea şi lovea cu degetele lemnul aspru, nevopsit al taburetului. Faţa preotului devenise mai obosită şi mai nenorocită decât fusese la începutul discuţiei.

— Amândoi slujim aceloraşi stăpâni... Dar cum te cheamă?

— Dasco. Roman Dasco — îi răspunse acesta grăbit.

— ...aceloraşi stăpâni. Noi, Dasco, trebue să executăm ordinele. Primesc propunerea dumitale. Vino mâine la douăsprezece la mine la biserică. Am să te anunţ cu cine dintre oamenii noştri de încredere putem lua legătura pentru început.

Dasco crezu că la plecare preotul îi va întinde mâna. Pen-

tru o secundă se păru că Ivanio vru să facă acest gest, dar se răsgândi şi începu să lovească şi mai repede cu degetele în taburet.

— Aşa — oftă Dasco zgomotos. — Aşa dar, alianţă.

Ivanio dădu tăcut din cap.

— Totuşi, trebue să plec de aici?

Ivanio dădu din nou din cap în tăcere, arătând prin toată înfăţişarea sa că discuţia în legătură cu rămânerea lui Dasco era inutilă.

— Cum să plec? — întrebă Dasco, înţelegând că preotul nu poate fi convins.

Ivanio se ridică de pe taburetul său şi stinse lumina. Din cauza întunericului venit pe neaşteptate, Dasco începu să vadă în faţa ochilor cercuri verzi.

Preotul se orienta minunat în întuneric. Dasco auzi cum i se depărtau paşii siguri şi apoi scârţâitul uşii. Peste vreo cinci minute se întoarse, îl luă pe Dasco de mână şi se îndreptă spre ieşire.

— Ai să nimereşti în grădină — spuse Ivanio încet. — Ia-o drept pe potecă şi ai să ajungi la gard. Nu e înalt. O să-l sări uşor şi o să te trezeşti pe strada Benedict; acum se numeşte Turgheniev. Pentru ca să ajungi în centru, o iei la dreapta, în jos.

— Dă-mi voie, Ivanio — protestă Dasco. — La ce bun toate astea? Oare nu pot să ies pe unde am intrat? Chiar dacă acest lucru ar fi mai primejdios, un om care sare gardul trezeşte de multe ori mai multe bănuieli. Mă poate zări vreunul care ar trece întâmplător.

— Strădueşte-te să nu te observe — îi răspunse Ivanio sec. — Strada asta e liniştită; pe aici trec puţini oameni. De vei ieşi prin intrarea principală, fără îndoială că o să fii văzut. Peste trei case de aici se află o unitate militară şi soldaţii umblă toată noaptea. Cu siguranţă că o să fii oprit, o să ţi se controleze actele şi se poate să te şi aresteze.

Dasco nu-i putu răspunde nimic.

— Bine — spuse el, ieşind în grădină prin uşa din dos. — Aşa dar, mâine la douăsprezece. La revedere, părinte Ivanio.

Preotul bombăni ceva nedesluşit.

Cu toate că paşii lui Dasco se pierduseră deacum în spre fundul grădinii, Ivanio stătea lângă uşa întredeschisă şi asculta mereu. Stătu aşa vreo zece minute. Numai după ce se încredinţă definitiv că vizitatorul nocturn plecase cu bine, încuie uşa.

CAPITOLUL IX

URMA A FOST GĂSITĂ

Vsevolodov vorbea, plimbându-se ca deobicei dintr'un colţ într'altul al cabinetului.

— Pentru a scăpa definitiv de noi, duşmanul s'a ascuns într'o nouă vizuină — atrase luarea aminte Vsevolodov.

— A venit aici cu un plan de acţiuni ofensive. Acum însă. fără să fi făcut încă ceva, a şi trecut în apărare. Se ascunde. caută mai înainte de orice să scape de loviturile noastre, iar executarea misiunii pentru care a fost trimis aici de stăpânii săi a lăsat-o la o parte. Curând însă o să-şi vină în fire, o să i se reîntoarcă o parte din obrăznicia pierdută şi se va strădui să înceapă din nou treaba care i s'a încredinţat. Misiunea noastră constă nu numai în a nu scăpa momentul în care va trece la restabilirea vechilor legături, dar şi în a grăbi acest moment. Trebue...

O ciocănitură în uşă întrerupse cuvintele colonelului.

— Intră.

— Tovarăşe colonel, un bătrân doreşte să vă vorbească — raportă ofiţerul de serviciu.

— Pofteşte-l aici.

Vizitatorul avea vreo şaizeci de ani. Era îmbrăcat într'un

costum de modă veche, uzat dar curat — asemenea costume se purtau acum vreo patruzeci de ani — iar în mâini ţinea o pălărie cafenie cu boruri înguste. Incepu să vorbească încă din pragul cabinetului:

— Uite aşa un comandant îmi trebue. Cel de până acum era mai tânăr decât fiul meu. Cu unul ca el nu pot vorbi, am nevoie de un comandant serios, care să asculte totul cu luare aminte şi care să mă poată lămuri. Eu însumi sunt bătrân şi vreau să vorbesc cu oameni deopotrivă cu mine.

— Ia loc, te rog — îl invită Vsevolodov.

Bătrânul se aşeză, îşi puse pălăria pe măsuţa de telefon de lângă birou, îşi mângâie încet şi plin de importanţă mustăţile „zaporojene" cărunte, fără însă să-şi întrerupă spusele.

— Fie c'o fi adevărat sau nu, dar am să vă povestesc o întâmplare, tovarăşe colonel, în care eu singur nu mă pot dumiri. Nu înţeleg nimic.

— Povesteşte-mi, poate că împreună ne vom descurca — îi răspunse Vsevolodov, zâmbind uşor.

— Poate că ne-om descurca — îl aprobă bucuros bătrânul. — Se zice că două capete fac mai mult decât unul. — Cât priveşte pe Driga, se vede că vizitatorul nu-l lua în seamă, socotindu-l prea tânăr. — Numai că aici nu sunt necesare numai două capete, ci poate douăzeci, pentru a nu greşi. Vreau să vă spun dela început că pe popii uniţi şi catolici nu i-am putut suferi toată viaţa. Incă atunci când mă pregăteam să mă însor, i-am spus-o pe faţă babei mele: „La biserică nu mă duc, orice-ar fi!" A început să plângă de mama focului, iar tata m'a certat. N'am să ascund: în cele din urmă a trebuit să mă duc. Ce să-i faci, ştiţi şi dumneavoastră că aşa erau timpurile pe atunci. M'ar fi dat afară din slujbă, m'ar fi dus la poliţie. Afară de asta, erau şi fără mine destui şomeri în Clenov. Numai să fi auzit de un loc liber: zece odată s'ar fi repezit. Aşa că a trebuit să-mi calc pe suflet. La biserică m'am dus, dar părintelui Grigorie, preotul din satul unde locuia baba mea, i-am spus: „Eu nu cred în dumnezeu.

Sunt ateu, cum se numeşte asta ştiinţific". El îmi răspunse: „Mie puţin îmi pasă. Dă banii, iar în biserică să faci ce-ţi-oi spune eu". Adevărat că era cam băut atunci, dar la toţi popii, pe câţi i-am întâlnit eu, le plăcea să bea.

Driga privi la Vsevolodov, aşteptând ca acesta să-l roage pe bătrân să treacă la fondul chestiunii: era doar o dimineaţă foarte încordată. Vsevolodov însă tăcea. Faţa îi era liniştită, privirea atentă şi concentrată ca de obicei. Colonelul asculta, fără să arate prin ceva nerăbdarea sau oboseala.

In timpul acesta vizitatorul continua:

— La toţi le place să bea, afară de unul. Ii vorba de părintele Ivanio, care locueşte lângă mine. E un popă atât de liniştit, încât te cuprinde mirarea. Nici nu se atinge de ţuică. In ce priveşte femeile, la fel. Toată ziua se îngrijeşte de copii, sapă prin grădină sau citeşte. E plăcut să stai de vorbă cu el: e politicos şi nu seamănă otrava religiei. Mă gândeam: oare să nu fie popa ăsta ca toţi ceilalţi, oare să fie el inofensiv? Când te uiţi la el, parcă-i un om ca toţi oamenii. Când vin însă acasă dela el, mă aşez jos, mă gândesc şi nu-mi vine să cred. „Măi Verşilo, îmi spun eu — aşa mă cheamă pe mine, Andrei Verşilo — nu-l crede pe popa ăsta unit, toţi sunt unşi cu acelaşi mir..."

Verşilo îşi întrerupse povestirea, îşi scoase din buzunar o batistă mare, roşie şi-şi şterse fruntea asudată.

— Şi aşa, tovarăşe colonel, ieri am stat până noaptea târziu în grădină. Copiii au prins poftă de merele mele. Ziua pot să vină. Eu le aleg şi le dau ce măr vor ei. Ştiţi şi dumneavoastră, copiilor le plac lucrurile gustoase. Dacă cer voie, n'am nimic împotrivă. Dar furtul, asta nu mai e o faptă bună şi duce numai la rău; şi-apoi, asta-mi strică şi pomii. Aşa dar, stăteam în grădină, ascuns în colţul cel mai întunecat. Intâi mi-a venit să aţipesc, dar după aceea am tot privit în jurul meu: era o frumuseţe. O noapte liniştită, iar stelele străluceau puternic. Mă simţeam bine. In acelaşi timp însă mă apucase şi o tristeţe. Mă gândeam: vezi, bătrâne Verşilo, ţi-ai trăit viaţa şi n'ai cunoscu-

t-o; ai umblat printre străini şi pe la case străine. Abia acum a venit fericirea, dar tu eşti bătrân. Stăteam aşa pe gânduri, când deodată aud un zgomot. Trebue să vă spun că grădina mea e alături de cea a lui Ivanio. După cum v'am spus, deodată aud un zgomot. Mă gândesc: ce-o fi asta? Văd că uşa dela casa popii se deschide — uşa din dos care duce în grădină. Cu toate că era întuneric, se putea totuşi desluşi. Din casă apare un om. „Aşa dar — zise — mâine la douăsprezece fix". Se strecură apoi prin grădină atât de încet, cu atâta băgare de seamă, încât se vedea cât colo că era ceva necurat la mijloc, de trebuia să se ascundă aşa. Ivanio îl urmărea cu privirea din uşa deschisă. Omul acesta a trecut chiar pe lângă mine; i-am auzit până şi răsuflarea: respira greu, zgomotos. L-am cercetat în întregime: era mic de statură, cu umeri laţi şi mâini lungi. S'a strecurat până la gard, a ascultat şi apoi — hop! a sărit peste el şi pe aici i-a fost drumul.

Verşilo îşi scoase din nou batista, dar nu se mai şterse, ci începu să-şi facă vânt cu ea de parcă ar fi fost un evantai.

— Dimineaţa m'am dus la un vecin, un cunoscut de-al meu, care locueşte peste drum de mine. Stiopa îl cheamă şi-i plutonier reangajat, cum se numeşte în termeni militari. E de zece ani în armată. Ii un flăcău viteaz, are un ordin şi trei medalii. I-am povestit tot şi el m'a sfătuit unde să mă duc. Are dreptate, m'am gândit; dacă nu vă interesează asta, înseamnă că am venit degeaba, dar totuşi o să am conştiinţa mai împăcată. Dar am socotit că poate aduc vreun folos statului. Va însemna atunci că, deşi Verşilo e bătrân, a ajutat armatei noastre...

— Bine ai făcut, Andrei... După tată cum te cheamă?

— Ivanovici. Pe tata îl chema Ivan.

— ...Andrei Ivanovici. Bine ai făcut că ai venit aici. Iţi mulţumesc. — Vsevolodov strânse cu putere mâna bătrânului. — Discuţia noastră te rog s'o consideri secretă.

— Parcă eu nu înţeleg — îi răspunse Verşilo, dând din cap. — E o chestiune militară, trebue să-mi ţin limba în gură.

Verşilo se sculă, îşi luă pălăria de pe măsuţă, se înclină şi plecă.

— Iată, Rostislav Petrovici — spuse Vsevolodov după plecarea bătrânului — oriunde ar încerca duşmanul să se ascundă, ochii atenţi ai colaboratorilor noştri îl vor vedea şi-l vor demasca. In asta stă forţa noastră, încrederea în victorie. Mulţumită comunicării lui Verşilo, putem regăsi urma mult mai curând decât am crezut eu.

Vsevolodov mai făcu câţiva paşi şi apoi se aşeză la birou.

— Bineînţeles, asta nu înseamnă că noi putem aştepta restul cu mâinile încrucişate. Poporul ne ajută, ne învaţă, dar de luptat, luptăm noi... Ce crezi, unde şi-au stabilit locul de întâlnire?

— După părerea mea — îi răspunse Driga — biserica în care oficiază Ivanio. Acolo poate vorbi liniştit cu preotul, fără a atrage vreun fel de bănueli.

— Ai dreptate... — îl aprobă Vsevolodov. Spionul şi-a mutat punctul de legătură din cârciuma lui Tâschiv, în lăcaşul lui dumnezeu. Porneşte-o într'acolo...

Pe la prânz, un tânăr îmbrăcat modest intră în biserica unde slujea părintele Ivanio.

După zgomotul străzii scăldate de razele soarelui, liniştea şi răcoarea de aici erau deosebit de plăcute. In biserică erau puţini credincioşi. Intr'un colţ, lângă o icoană veche, stătea o bătrână cu ochii plânşi, iar mai spre altar, câţiva bătrâni şi bătrâne.

Fără să se grăbească, tânărul privi de jur împrejur şi apoi trecu mai de-o-parte, după o coloană. De aici Driga putea vedea tot ce se întâmpla în biserică, fără să fie observat.

Nu trecu nici o jumătate de oră, când un om mărunt, adus de spate, cu mâinile lungi, se lăsă în genunchi chiar lângă Driga, şoptind ceva cu pioşie.

Numai cu vreo zece zile în urmă, Driga s'ar fi repezit şi ar fi pus mâna pe duşman. Aşa procedase pe front. Dar cele trăite de când lucra la securitate l-au învăţat minte. Driga nici nu se

întoarse spre omul care nu demult încercase să-l omoare, ci rămase mai departe liniştit, cufundat aparent în gândurile sale, absent la ceeace se petrecea în jurul său.

Acest fapt nu-l împiedică să observe privirea pe care o schimbaseră între ei spionul şi Ivanio, care ieşea din altar. Preotul binecuvântă spionul cu o mişcare largă a mâinii. Acesta apucă mâna lui Ivanio şi i-o sărută. Oricât de iute a fost mişcarea, Driga observă că în clipa când spionul duse mâna preotului la gură, Ivanio îi strecurase o bucăţică de hârtie împăturită de câteva ori. După aceea Ivanio se apropie de femeia bătrână şi plânsă, care stătea în colţ lângă icoană.

Driga observase tot ce trebuia. Ieşi din biserică, trecu pe partea cealaltă a străzii şi începu să aştepte.

Căpitanul avea acum aceleași simţăminte ca şi pe front, în ajunul luptei. Intr'adevăr, pe Rostislav îl aștepta o încăierare primejdioasă...

Dasco apăru pe stradă. După ce-şi roti de câteva ori privirea în toate părţile, cu băgare de seamă, o luă la dreapta spre parc.

Dasco se simţea complect sleit de puteri. Nu dormise de două nopţi: prima noapte rătăcise pe străzi, căutând să scape de urmărire, iar a doua şi-o petrecuse la gară, în sala de aşteptare.

Picioarele i se împleticeau. Roman avea o singură dorinţă: să cadă undeva şi să adoarmă. Dar dacă ar fi făcut aşa ceva, ar fi atras atenţia. Trebuia să meargă. In parc va reuşi să aţipească pe vreo bancă şi-și va petrece astfel timpul până seara. Atunci spera să-şi găsească adăpost la o veche cunoştinţă.

Driga făcu un semn tovarăşului său, care păzea cealaltă ieşire din biserică, şi împreună începură să urmărească spionul la oarecare distanţă.

In piaţa din faţa primăriei, un detaşament voios de pionieri aştepta să treacă o maşină, ca apoi să traverseze strada. Vocile copiilor, gălăgioase şi pline de bucurie, acopereau zgomotul străzii, răzbătând până departe.

Dasco îşi îndreptă atenţia spre ceata de copii. Ii veni în minte o veche întâmplare: un băieţandru de vreo cincisprezece ani fusese arestat de patrula SS pentrucă noaptea lipise pe stradă manifeste care chemau la distrugerea ocupanţilor fascişti. Manifestele erau acoperite cu un scris îngrijit de copil; sfârşitul rândurilor cobora în jos şi se vedea urma liniilor şterse cu radiera.

După băiat au fost arestaţi şi părinţii lui. La interogatoriu, tatăl flăcăiaşului, un lăcătuş, îl scuipase pe Dasco drept în obraz. Amintindu-şi de acest fapt, Dasco îşi încleştă pumnii. Ura care nu-i dispărea niciodată din suflet izbucni cu o nouă forţă. „Aştia vor fi la fel, când se vor face mari" — se gândi el.

Iată şi parcul — vesel şi însorit. Copiii care alergau cu voioşie pe alei îl mâniau pe Dasco. El se înfundă în colţul cel mai îndepărtat, unde nu era nimeni, se aşeză pe o bancă şi desfăcu biletul lui Ivanio.

„Deocamdată pot să te informez numai despre un singur om potrivit. Din păcate nu-i ştiu numărul casei, dar îl vei găsi uşor. Locuieşte pe strada Peratschi, imediat în spatele fostei uzine Grottar, o casă la colţ, apartamentul doi, în curte pe dreapta, la etajul întâi. Intreabă de Voitec Leontcovschi. Spune-i că vii din partea mea".

— Tâmpitul — bombăni Dasco — unde să găsesc eu uzina asta? Cum se numeşte acum?

Dar n'avea încotro. „Am să întreb pe cineva" — se hotărî Roman.

Driga îşi lăsă tovarăşul pentru a-l observa pe spion, iar el plecă la Vsevolodov.

Colonelul stătea la birou şi scria. După faţa mulţumită a lui Driga, Vsevolodov înţelese îndată că acesta obţinuse un prim succes.

— Cum merge treaba? — îl întrebă Vsevolodov, lăsând la o parte stiloul lucitor de ebonit. — Totul este în ordine?

— Da, tovarăşe colonel — îi răspunse Driga cu veselie. — Acum stă în parc şi se odihneşte.

— Sub observaţie?

— Da.

— E timpul să terminăm cu individul acesta, tovarăşe căpitan. Am stabilit aproape tot ce ne-a trebuit. Astă seară trebue să fie arestat în orice condiţii.

— Am înţeles.

— Trebue arestat viu. Dealtfel, dacă va vedea că totul este pierdut, se va preda singur. Dar trebue să te asiguri împotriva oricărui vicleşug din partea lui; e un tip periculos şi va şti să folosească orice greşală a dumitale.

— Am înţeles! — Driga îl salută, se întoarse şi plecă. Vsevolodov privi în urma lui duios şi gânditor. Cu fiecare zi se lega tot mai mult de acest tânăr ofiţer.

Astăzi Rostislav era deosebit de bine dispus. Cu o seară înainte avusese loc explicaţia definitivă dintre el şi Stefa.

Toate cele ce i s'au întâmplat Stefei după rănirea lui Vasili, i-au desvăluit sentimentele ce le nutrea pentru acest om, sentimente de care nu-şi dăduse seama până atunci. După ce suferise atâta din pricina neîncrederii şi îndoielii, care se dovediseră neîntemeiate, Stefa înţelese că iubeşte. Iubea pentru prima oară şi, când pricepu acest lucru, inima i se umplu de o nelinişte nelămurită în faţa acestui sentiment necunoscut, care îşi făcea loc în viaţa ei. Impotriva voinţei sale, fără să înţeleagă măcar ce se petrece cu ea, se ferea de Vasili, îl privea dela distanţă, controlându-se parcă pe sine însăşi.

Driga nu putea înţelege care este pricina răcelii intervenite atât de neaşteptat în relaţiile dintre ei, nu putea înţelege dece Stefa s'a înstrăinat de el. Era supărat şi nedumerit; credea că a jignit-o cu ceva. Acum, când se vedeau puţin, discutau despre lucruri obişnuite şi neinteresante. Rostislav înţelegea foarte bine cât de mult însemna Stefa pentru el, cât de mult se obişnuise să-i simtă în fiecare zi prietenia, să asculte convorbirea aceea neauzită, care începuse în timpul plimbării pe colina Cniajia. Fiind sincer şi deschis, necunoscând şiretlicurile şi ascunzişurile, Driga

se hotărî să vorbească pe faţă cu Stefa, să lămurească neînţelegerea iscată între ei.

„Dar poate că nici n'a fost vorba de vreo neînţelegere — îşi spunea Driga câteodată. — Ce sunt eu pentru ea? O cunoştinţă mai apropiată şi nimic mai mult..." „Nu, trebue totuşi să avem o explicaţie — revenea el. — Nu ştiu dece e supărată pe mine. La primul prilej o să caut să am o explicaţie" — îşi spuse Driga cu hotărîre.

Prilejul se ivise în ajun.

Stăteau cu toţii în sufragerie: Mihail, Rostislav, Stefa şi Anton care, după spusele sale, intrase „fiindcă văzuse lumină". După ce bănuielile asupra vecinului fraţilor Gnatâşin se spulberaseră, Anton se împrietenise cu acesta. Ii apropia mai ales pasiunea lor comună pentru şah. Se întâmpla ca să petreacă ceasuri întregi lângă tablă, iar Covanschi, care pierdea cu regularitate, se supăra, se bosumfla asemenea unui copil şi spunea pentru a se îndreptăţi:

— Nenorocirea mea este că dumneata cunoşti teoria, iar eu n'o cunosc. Aşteaptă numai puţin; o să-mi caut un manual de şah, o să-l tocesc din scoarţă'n scoarţă şi atunci să te văd.

Ceilalţi începeau să râdă de Anton, spunându-i că joacă şah „ca Cigorin în copilărie". „Iar Cigorin a început să joace abia la douăzeci şi cinci de ani" — explica Mihail, care nu se ştie de unde aflase această poveste.

In seara aceea Anton şi Driga aşezau figurile pe tablă, dar Covanschi nu se grăbea să înceapă jocul: era prins într'o discuţie cu Mihail. La depou, strungarul Nicolae Cliucico inventase o nouă metodă de ajustare a segmenţilor, care permitea să se reducă de trei ori timpul de executare a acestei operaţiuni. Ca întotdeauna, se găseau atât părtaşi, cât şi potrivnici ai noii metode. Anton făcea parte din prima categorie şi studia cu luare aminte munca lui Cliucico, pregătindu-se să folosească şi el metoda la strungul său. Tocmai despre aceasta îi povestea Anton

lui Mihail, care auzise de Cliucico, dar nu ştia în ce constă inovaţia lui.

— Ai o bucată de hârtie şi un creion? — îl întrebă Anton. — Am să-ţi desenez şi vei înţelege îndată.

— Am şi una şi alta — îi răspunse Gnatâşin. — La Stefa în cameră.

— Să mergem acolo. Desenul te va lămuri.

Plecară.

Stefa şi Rostislav rămaseră singuri. Driga simţi că sosise momentul potrivit să vorbească cu fata despre ceeace-l chinuia.

In ultimele zile Rostislav se gândise de multe ori cum să înceapă discuţia; îşi pregătise fraze întregi, dar acum totul îi sburase din cap şi cu niciun chip nu-şi putea aminti vreuna din ele. Tăcea şi-şi asculta bătăile propriei sale inimi.

Stefa tăcea şi ea. Privind chipul turburat al lui Vasili, fata înţelese despre ce-i va vorbi. Simţi în suflet o veselie şi în acelaşi timp o oarecare teamă: începea doar o discuţie de care depindea poate întreaga-i viaţă.

— Stefa — începu Driga cu greutate. — Dece eşti supărată pe mine?

Stefa nu-i răspunse imediat. Nici ea nu ştia ce să-i spună; gândurile îi năvăleau deavalma, uitase fraza pe care şi-o pregătise şi în locul ei îi veni alta — neaşteptată şi sinceră:

— Dar pot eu oare să mă supăr pe dumneata?

Mai mult nu şi-au zis nimic. Cu aceste două fraze îşi spuseseră tot ce avuseseră de gând, tot ce era necesar ca să se înţeleagă pentru totdeauna unul pe altul.

Driga privea la ochii luminoşi, radioşi şi plini de bucurie ai fetei, fără să-şi poată desprinde privirea dela ei. Luă mâna fetei într'a sa. Din pricina unei mişcări neîndemânatice, Stefa lovi cu cotul o linguriţă de ceai şi aceasta căzu jos. Nici unul, nici altul nu auziră însă zgomotul provocat şi continuară să se uite unul la altul, iar Driga strânse cu putere mâna Stefei. O lăsă numai

atunci când din camera alăturată se auziră glasuri şi Mihail cu Anton se întoarseră în sufragerie.

Restul serii Stefa şi cu Rostislav tăcură. Stăteau alături şi răspundeau distraţi la întrebările prietenilor lor.

După ce-l conduseră pe Covanschi, fiecare se duse în camera sa, dar Driga nu putu adormi încă multă vreme. In întuneric continua să simtă îndreptată spre el privirea duioasă a fetei, iar în mână, strângerea uşoară a mâinii ei.

Dimineaţa, Stefa ieşi ca din întâmplare în coridor tocmai atunci când Rostislav îşi îmbrăca paltonul pentru a pleca. Driga fusese sigur că ea va ieşi. Dinadins se îmbrăca încet, ascultând dacă nu cumva se aud în sufragerie paşii uşori, cunoscuţi atât de bine.

— La revedere — îi spuse fata. — Vino mai repede.

Era pentru prima dată când ea îl tutuia pe Rostislav. Iar lui Vasili acest „vino" îi pătrunse adânc în inimă. Ar fi vrut să-i răspundă, dar nu găsea deloc cuvintele nimerite pentru a-şi exprima sentimentele şi de aceea nu ştiu ce să spună. După ce-şi luă rămas bun, Stefa fugi în camera sa. De acolo începu să se audă vocea ei cristalină. Cânta o melodie veselă.

Melodia aceasta nu-l părăsi pe Rostislav toată ziua. O auzea şi în tactul paşilor şi în muzica dela radio. Fără să-şi dea seama, Driga începu de câteva ori s'o cânte.

Rostislav îşi aminti de cartea pe care i-o dăduse Vsevolodov. O primise pentru a citi amintirile unui mare agent al contraspionajului american. „Când am venit în contact cu lumea aceasta, lume a trădării, a crimei, a intrigilor — scria autorul cărţii — am înţeles că nu voi mai putea crede niciodată în oameni, în bunele lor intenţii şi gânduri, în prietenie şi cinste".

„Ce prostie" — gândi Driga. Şi el avusese prilejul să cunoască josnicia şi meschinăria criminalilor, să măsoare până unde poate cădea un suflet putred. Dar toate acestea nu l-au făcut să-şi piardă încrederea în oameni, în adevăratul om, deoarece acei împotriva cărora lupta Rostislav nu aveau dreptul

să poarte acest nume. Prietenia, dragostea, credința, cinstea deveniseră şi mai scumpe pentru Driga. Credea şi mai mult în frumuseţea caracterului omenesc; întâlnise doar toate aceste trăsături la prietenii săi, iar prietenii căpitanului Rostislav Driga din serviciul de informaţii erau toţi oamenii sovietici. Duşmanii săi, care n'aveau nici cinste, nici conştiinţă, erau nişte monştri răsculaţi de un regim social care începe să facă parte din vremile apuse. Veneau din trecut şi tot de el se agăţau cu mâinile lor crispate şi încleştate de ură faţă de tot ceeace este nou, luminos. Viaţa este însă de neînvins. Necruţătoare faţă de tot ceeace este vechi, ea îi măturase din cale pentru a-i transforma în nimic...

CAPITOLUL X

CONSĂTENII

Din încrederea în sine cu care venise Dasco pe teritoriul sovietic nu mai rămăsese nici urmă. Cu instinctul unui spion cu „stagiu" îndelungat, simţea apropierea prăbuşirii. Când începea să-şi aducă aminte şi să cugete asupra celor petrecute în acest timp, i se părea că în afară de urmărirea nocturnă nu exista nimic care l-ar putea nelinişti. Totuşi, teama îl cuprindea din ce în ce mai mult. Când fusese în America, pe vremea primului război mondial, ştia precis: dolarii şi iscusinţa îl vor scoate întotdeauna din încurcătură. O porţie grasă de dolari putea să-l facă „să nu observe" nu numai pe un om oarecare, ci chiar şi pe un agent de urmărire.

Aici însă toate erau altfel. Nu putea aştepta ajutor de nicăieri şi dela nimeni; nimic nu-l putea salva într'un moment greu. Cundiuc, Tâschiv şi chiar Ivanio nu intrau în socoteală. Aceştia erau la fel de devotaţi ca şi el şi-şi ascundeau adevăratele idei prin înşelătorie şi prefăcătorie, In sufletul fiecăruia dintre ei

clocotea ura, iar alături de ea — groaza. Groaza faţă de trecut, faţă de prezent şi mai ales faţă de viitor.

Dasco nu se distingea prin procese sufleteşti prea adânci. In ciuda aparentei obişnuinţi de a ţese intrigi şi de a lua hotărîri repezi, obişnuinţă căpătată în decursul multor ani, sentimentele sale erau grosolane. Dasco nu putea înţelege ce se petrece în sufletul său. Işi dădea seama doar de un singur fapt: „a lucra" în Clenov este mai greu decât în orice alt oraş nesovietic din câte cunoştea el. Spaima, pe care n'o înţelegea încă şi care devenise foarte puternică în conştiinţa sa, dădea naştere în sufletul încrezutului şi mârşavului spion la neîncredere şi îndoială. Această stare îl făcea să ia hotărîri pripite şi să greşească.

Una din aceste greşeli a fost vizita la Iaroslav Babii, un pictor din Clenov, cunoscut de-al lui Dasco încă din copilărie. Erau consăteni, crescuseră în acelaşi sat, începuseră să înveţe în aceeaşi şcoală.

Ideea de a-l vizita pe Babii i-a venit pe neaşteptate, atunci când a trecut pe o stradă şi a zărit în vitrina unui magazin de artă un tablou iscălit cu acest nume cunoscut, dar aproape uitat.

„Poate că o să mă ascundă — se gândi Dasco. — Atunci n'o să fiu nevoit să caut uzina de care mi-a vorbit Ivanio. Iar peste câteva zile o să mă duc din nou la popă şi o să aflu alte adrese".

Dasco stătu aproape nemişcat pe banca din parc până pe înserat. Numai când se lăsă întunericul, se ridică şi el.

Străzile scăldate în soare şi pline de oameni îl mâniau. I se părea că trecătorii îl privesc deosebit de stăruitor şi întorc capul după el. Simţea un duşman în fiecare trecător.

Noaptea, starea sufletească i se schimba. Crezându-se neobservat de nimeni, se strecura pe străzi, căutând să meargă cât mai aproape de zidurile caselor, evitând încrucişările, parcurgând în grabă locurile luminate.

Drumul până la locuinţa lui Babii îl străbătu într'o jumătate de oră. Pictorul trăia acolo de douăzeci de ani. Dasco fusese

la el şi mai înainte de câteva ori, aşa că acum găsi dintr'odată locuinţa pictorului.

Apartamentul lui Babii se afla la primul etaj. Ferestrele deschise erau acoperite cu perdele mari, prin care străbătea lumina. Dasco începu să asculte. In cameră nu se auzea niciun zvon de glasuri. După toate semnele, Iaroslav era singur.

Când Dasco bătu în uşă, veni să-i deschidă însuşi pictorul. Timp de o secundă el privi la vizitatorul nocturn, fără să ştie cine este. După ce-l recunoscu, îi întinse prietenos mâna şi-l conduse în sufragerie.

— Sunt foarte bucuros că ai trecut pe la mine — îi spuse Babii.

Dasco nu-i răspunse. Il examina, încercând să ghicească dacă i s'au schimbat cumva caracterul şi vederile politice în acest răstimp de când nu s'au mai văzut.

Babii era înalt, slab, cu o faţă palidă şi obosită. Părea mai în vârstă decât era, din pricină că părul îi încărunţise complect. Pictorul albise într'o singură noapte — în noaptea de 22 Iunie 1941, când o bombă fascistă îi omorîse soţia şi cele două fiice.

De departe, Babii părea un om bătrân, gârbovit şi suferind. Impresia aceasta dispărea îndată ce te apropiai de el şi-l priveai în ochi. Inconjuraţi de o mulţime de sbârcituri mărunte, ca la majoritatea oamenilor ce-şi încordează adesea privirea, ochii păreau neobişnuit de tineri pe lângă părul cărunt, trădând o fire aprinsă şi neobosită. Intr'adevăr, Iaroslav Babii aşa era. Totdeauna îşi găsea de lucru şi niciodată nu stătea singur în atelierul său. Mica locuinţă era pustie de dimineaţă până seara, fiindcă stăpânul ei mereu pleca ba la uzină, să facă desene pentru panoul stahanoviştilor din Clenov, ba rătăcea prin oraş împreună cu tinerii săi elevi, în căutare de locuri pitoreşti bune de pictat, ba pleca pe câte o săptămână la ţară. Energia sa clocotitoare devenise proverbială printre prietenii săi. Şi Babii avea mulţi prieteni.

După ce-l pofti pe Curepa să ia loc, Iaroslav îl privi şi el

de câteva ori cu luare aminte. Babii nu ştia că omul acesta se numeşte acum altfel.

La drept vorbind, Iaroslav nu-l simpatizase niciodată pe Curepa. Incă pe vremea când era la universitate se vorbea despre legăturile fiului speculantului cu poliţia austriacă. Unii dintre cunoscuţii lor comuni spuneau despre Curepa că ar fi denunţat jandarmilor pe studenţii cu vederi progresiste. Babii nu credea aceste zvonuri. Totuşi, în adâncul sufletului, un sentiment nelămurit îl făcea să nu-l poată suferi pe Curepa.

— Câţi ani au trecut de când ne-am văzut pentru ultima dată! — spuse Dasco, zâmbind.

Văzând acest zâmbet strâmb, vădit nesincer, în sufletul lui Babii se trezi vechea antipatie. Invingându-şi această pornire, îi spuse:

— Da, mulţi. — Babii, care nu ştia cu ce să înceapă discuţia, se bucură la auzul întrebării interlocutorului său. — Te-ai schimbat, ai îmbătrânit.

— Parcă tu nu? — exclamă Dasco pe un ton familiar şi glumeţ. — Anii nu cruţă.

— Nu cruţă — întări pictorul. — Anii şi necazurile.

Ochii lui Babii, care oglindeau clipă de clipă orice schimbare a gândurilor, se întristară.

— Necazuri sunt multe — spuse Dasco grăbit să înceapă discuţia cu acest subiect. — Tot pământul nostru e plin de necazuri.

— Tot pământul nostru? — se miră Babii. — Uite, cu asta nu pot fi de acord. Dimpotrivă, priveşte ce repede se reconstrueşte tot ce a fost distrus de război. Mai târziu o să fie şi mai bine.

In timp ce vorbea, pictorul începu să se însufleţească, de parcă nici n'ar fi fost vreodată trist. Ochii săi străluceau acum de o pasiune tinerească. Ca şi cum s'ar fi temut să nu fie întrerupt, Iaroslav se apropie de Curepa şi începu să-i povestească:

— Abia ieri m'am reîntors din satul nostru. Ştii ce se face acolo? Colhoz. Vor să facă colhoz! Da, da, colhoz — strigă

Babii de se auzi în toată camera. Tonul spuselor sale părea că îndeamnă şi pe interlocutor să-i împărtăşească bucuria. — Asta în satul nostru, unde de secole oamenii nu mai ieşeau din nevoi, unde pentru un petec de pământ erau gata să se omoare unul pe altul. Oare faptele astea nu-s demne de laudă? Şi ce planuri au! M'am întâlnit cu tânărul Vasilişin, fiul lui Vasilişin care a fost omorît cu sabia de un jandarm în treizeci. Dar tu nu ştii, fiindcă pe atunci te aflai undeva prin străinătate. Vasilişin ăsta mi-a spus: „O să introducem lumină electrică în toate casele. O să organizăm o fermă de lapte. O să săpăm un lac". Iată, frate, ce viaţă trăim şi tu spui: sunt necazuri. Aşa vorbesc acei care ar dori să se întoarcă vremea lui Frantz-Iosef sau a mareşalului Pilsudschi, care ar vrea să fie pe deoparte robi, iar pe de alta stăpâni care să se „îngrijească" de nevoile poporului. Ţinem noi minte cum s'au îngrijit! Intreabă ţăranii, ei o să-ţi spună ce cred în privinţa asta.

— Se poate. Eu nu ştiu —îi răspunse Dasco în doi peri. — Niciodată nu m'am ocupat de politică.

— Oare? Mi-amintesc că înainte luai parte activă la cercurile politice.

Dasco simţi că a greşit.

— Când a fost asta! — exclamă el cu un zâmbet deschis, dar vădit silit. — Tinereţe, tinereţe! Cine nu visează în tinereţe să transforme radical lumea!

— Cu mine se întâmplă tocmai pe dos — spuse Babii, râzând. — In tinereţe mi se părea că politica nu-i treaba pictorului, că eu, om de artă, trebue să fiu departe de interesele de fiecare zi ale „mulţimii". — Iaroslav sublinie cu ironie acest cuvânt. — Deabia acum am înţeles că m'am înşelat şi mi-am găsit locul în viaţă. Dar pentru trecut nu mă prea învinuesc. Aşa am fost educat de profesorii dela academia de arte, care erau neutri în cărţile lor şi politicieni în vorbe. Nu era aşa de uşor să găseşti adevărul.

— Cine te-a ajutat să-l găseşti?

— Poporul, tovarăşii cu care m'am întâlnit în război. Când am vorbit cu pictorii, soldaţii, muncitorii, când am văzut oraşele unde toţi cetăţenii, dela mic la mare, lucrau pentru front, când am simţit că arta mea poate fi necesară şi folositoare poporului, am înţeles că nu mai are niciun rost să trăiesc cum am trăit până atunci. Am devenit ofiţer de artilerie şi, ştii, din ziua aceea a început de fapt viaţa mea de pictor... Ei, dar tu? Unde-ai fost în toţi aceşti ani? Mi se pare că ultima dată ne-am văzut în treizeci şi cinci. Veniseşi tocmai atunci din străinătate, din Cehoslovacia?

— Da. După aceea am plecat în Volânia, unde am fost profesor.

— Unde?

— La... — Dasco se gândi timp de o secundă şi apoi numi primul oraş ce-i veni în minte. Era prea obosit şi prea distrus de înfrângerile suferite ca să se mai poată supraveghea cu străşnicie ca deobicei. — La Gorohovo.

— La Gorohovo? Ia stai puţin. Şi eu am fost doar acolo în treizeci şi şapte! Nu puteam găsi de lucru aici şi la şcoala din Gorohovo mi se oferise un loc de profesor de desen. E adevărat că atunci când am sosit era ocupat, dar pe tine nu te-am văzut.

— Se vede... că eram plecat undeva — îi răspunse Dasco fâstâcit. — Fără îndoială că eram plecat. In ce lună ai fost acolo?

— In Decembrie.

— Vezi, întocmai, atunci am fost plecat.

„Ciudat — se gândi Babii. — Am cunoscut toţi profesorii dela şcoala din Gorohovo. Aici nu-i lucru curat". — Din acest moment în sufletul pictorului începu să se furişeze o bănuială, care la început era nedesluşită, nesigură, dar totuşi dăinuia.

— Războiul te-a găsit la Gorohovo? — îl întrebă Iaroslav.

— Da — Dasco se gândea cum să schimbe această discuţie primejdioasă. — Lucrezi acum la vreun tablou? — Dasco îi puse această întrebare intenţionat: cel mai nesecat şi mai plăcut su-

biect de discuţie pentru un pictor este să vorbească despre lucrările sale.

Babii simţi intenţia lui Dasco de a schimba vorba.

— Am început... Numai că nu prea am timp. Douăzeci şi patru de ore nu-mi ajung — se plânse sincer Babii, ca şi cum ar fi putut să le prelungească. — Ei, dar nu mi-ai spus ce-a fost cu tine în timpul războiului.

— Am rămas acolo unde locuiam — îi răspunse Dasco fără niciun chef. — Unde să mă fi dus de unul singur? Cu fasciştii, bineînţeles, n'am colaborat. Am predat la şcoală şi nimic mai mult.

— Ai predat după programele făcute la Berlin? — îl întrebă Babii ironic.

— Vai, Iaroslav, dece vorbeşti aşa? — se încruntă Dasco. — Vorbele astea merg undeva la un meeting. Am predat matematica, o ştiinţă absolut apolitică.

Incordarea nervoasă din ultimele zile, furia, faptul că se ştia singur între mii şi mii de oameni care-i erau duşmani îl făceau să-şi piardă din ce în ce mai mult stăpânirea de sine. Pe Babii îl considerase întotdeauna un om departe de „frământările vieţii", preocupat de artă şi mai cu seamă moale, fără voinţă, lipsit de hotărîre. Deaceea venise la el, în speranţa de a găsi un refugiu liniştit.

— Incă puţin şi ai să începi să vezi în prietenul tău un criminal. — Dasco încercă să pună în aceste vorbe cât mai multă indiferenţă şi batjocură.

— Nu, dece — îi răspunse Babii pe un ton nehotărît. — Sunt curios să ştiu ce soartă ai avut.

— Nu mă crezi. Ei bine, ca să nu mai ai niciun fel de îndoieli, iată actele mele. — Controlează-le, dacă te lasă conştiinţa să gândeşti ceva rău despre un om pe care-l cunoşti din copilărie.

Această tiradă fusese bine gândită. Dasco credea că Babii — om cuviincios şi nehotărît, aşa cum îl cunoscuse întotdeauna

— se va turbura, va începe să se scuze şi-l va crede fără niciun fel de suspiciune. Fără îndoială că nu-i va cerceta actele.

Cu un gest teatral îşi scoase din buzunar paşaportul şi-l aruncă pe masă. Din cauza mişcării repezite, carnetul uzat, de culoare cenuşie-verzuie, se deschise. Pe prima pagină apăru fotografia posesorului şi numele: „Roman Dimitrievici Dasco“.

Ca şi cum ar fi fost furios la culme, Dasco înşfăcă aproape în aceeaşi clipă paşaportul de pe masă, începu să-l fâlfâie pe sub nasul lui Babii, spunându-i cu o voce răguşită şi mâniată:

— Iată paşaportul, uită-te.

Mâna lui Dasco tremura. „A văzut sau n'a văzut numele din paşaport? — se gândi spionul. — Mă cunoaşte doar sub numele de Curepa“.

Oricât de repede şi-a luat Dasco paşaportul, pictorul a avut timp să vadă că în el era scris un nume fals.

„Acum totul e limpede — îşi spuse Babii — limpede“.

Babii tăcea. Dasco se afla în faţa lui, cu paşaportul în mână.

— Bine, bine — spuse pictorul. — Ascunde-ţi actele. Nimeni n'are nevoie de ele.

„A văzut sau n'a văzut?“ — gândul acesta nu-l părăsea deloc pe Dasco.

— Iartă-mă, Iaroslav, dar mă simt jignit când tu, tocmai tu, îmi arăţi neîncredere.

Pictorul îşi trecu mâna peste frunte, gândindu-se parcă la o hotărîre.

— Bine. Să lăsăm asta. Eşti demult în Clenov?

— Nu. Vreau să intru la vreo şcoală de aici.

— Nu e rău. Dar unde locueşti?

— Deocamdată nicăieri. Dacă tu, Iaroslav, ai fi atât de bun...

— Ce e?

— N'ai vrea să mă primeşti la tine pentru noaptea aceasta?

„Mâine în zori voi pleca — se gândi Dasco. — Pe aici n'o să mă mai întorc niciodată. Iua-l-ar dracu. A văzut sau n'a văzut numele din paşaport?“

La auzul acestor cuvinte, pictorul se înveseli vădit.

— Cu plăcere, cu plăcere — îi răspunse acesta grăbit. — Am o cameră liberă şi am să-ţi găsesc şi pat.

Prin felul cum răspunse, Babii făcu şi el o greşală.

„Dece s'o fi bucurat aşa, când l-am rugat să mă primească să-mi petrec noaptea la el? — se gândi Dasco. — A văzut — îi trecu prin minte un gând plin de nelinişte. — Vrea să mă reţină la el până mâine".

Observând turburarea lui Dasco, Babii înţelese că făcuse o greşală.

— Numai că n'am saltea, mă tem că o să te cam stânjenească. Dacă ai undeva un culcuş mai bun, alege. — Iaroslav vorbea liniştit, pe un ton indiferent.

„N'a văzut" — se gândi Dasco.

— Nu sunt un om pretenţios — spuse spionul. — Cu toate că n'am fost soldat, pot dormi, ca şi ei, oriunde.

— Dacă-i aşa, atunci poftim — îi răspunse Babii şi în vocea lui se simţi din nou ceva care-l nelinişti pe Dasco.

„A văzut. Hai să-l verific".

— Ştii ce — Dasco se sculă de pe scaun — aici în apropiere locuesc nişte cunoscuţi de-ai mei. Mi-am lăsat lucrurile la ei. Mă duc până acolo şi mă întorc într'un sfert de oră.

— Te conduc — se oferi Babii, sculându-se şi el.

— Dece să te oboseşti, mă duc singur.

„A văzut, a văzut — tâmplele lui Dasco svâcneau. — Nu vrea să mă scape".

— Nu-i nimic. Despre ce oboseală poate fi vorba? Am o sticluţă de lichior încă dela Bacevschi [1]). Bem, gustăm ceva şi plecăm. — Fără a-l mai lăsa pe Roman să spună ceva, pictorul plecă grăbit în camera alăturată.

„Ce i-o fi venit în cap?" — bombăni Dasco pentru sine.

---

[1]) Bacevschi — renumit proprietar de fabrici de lichioruri din vechea Polonie.

Păşind încet şi cu băgare de seamă în vârful picioarelor, spionul se apropie de uşa prin care ieşise Babii. Trăgând cu urechea, auzi un foşnet uşor de hârtie. Se apleca şi privi prin gaura cheii.

Babii stătea lângă telefon şi răsfoia grăbit o cărţulie: căuta se vede numărul de care avea nevoie.

Dasco înţelese că a pierdut partida. Trebuia să-şi scoată masca.

Acest lucru îl înţelese şi pictorul, când musafirul său nocturn deschise uşa şi intră în cameră.

— Slavţiu [1]) — începu Dasco. — Ce vrei să faci?

Babii privi în ochii lui Dasco şi răspunse hotărît:

— Să anunţ organele securităţii de stat că la mine se află un tip suspect.

— Cum poţi face una ca asta! Suntem doar amândoi ucraineni, consăteni. Dece vrei să mă denunţi?

Vocea lui Dasco suna moale, dulce şi plină de amărăciune. Cu mâna stângă ţinea telefonul, iar cu dreapta pipăia în buzunar mânerul pistolului.

— Ucraineni, consăteni! — repetă Babii batjocoritor. — Când am fost la Stalingrad, noi, ucrainenii, ne aflam în aceleaşi tranşee cu ruşii, gruzinii, cazahii. Vorbeam între noi în limba lui Lenin şi Stalin. Impreună am luptat pentru Puterea Sovietică. Dar tu în ce limbă vorbeai atunci? Desigur că în cea a lui Hitler! Tu nu eşti ucrainean, să nu îndrăzneşti să te numeşti aşa!

— Slavţiu, am crescut împreună — spuse Dasco, apropiindu-se de el. Se hotărîse să-l lichideze pe pictor, chiar dacă acest lucru ar fi fost primejdios. Dasco înţelesese că nu-l va putea îndupleca pe Iaroslav.

— Da, împreună. Eu am păscut vacile tatălui tău. N'am putut merge la şcoală, deoarece tatăl tău nu ne-a plătit, deşi ne încovoiam spinarea zile dearândul pe ogoarele lui. Tu şi cu fiul

---

[1]) Slavţiu — diminutivul dela Iaroslav.

popii ne-aţi luat întotdeauna drept ţintă pentru batjocura voastră. Cu toate că ne-am născut în acelaşi sat, am fost întotdeauna ucraineni diferiţi, Curepa. Tu numeşti asta a creşte împreună?... Ia mâna de pe telefon!

Babii îi împinse mâna şi ridică receptorul.

Cu toată firea sa deschisă şi încrezătoare, pictorul nu era un om care putea fi înşelat. Cu coada ochiului îl urmărea tot timpul pe Dasco, temându-se de un atac din partea acestuia. Când Roman scoase pistolul din buzunar, Babii avu timp să se întoarcă. Lovitura mânerului greu nu-l nimeri în cap, cum vroise Dasco, ci în umăr.

— Acum ai vorbit în sfârşit pe limba ta adevărată — spuse Iaroslav printre dinţi şi-l trânti pe Dasco la pământ. Babii era puternic; pe vremuri se ocupase mult cu sportul şi acum spera că se va putea descurca într'o luptă corp la corp cu spionul. De altfel, dacă pictorul ar fi început să strige după ajutor, ar fi fost zadarnic: erau singuri în casă.

Etajul de deasupra era gol dela începutul războiului.

Lupta dură câteva minute. Adversarii se rostogoleau pe jos, răsturnând şi stricând mobilierul.

Dasco încerca să se elibereze, iar Babii vroia să-i smulgă arma. Dacă pictorul ar fi reuşit să facă acest lucru, l-ar fi silit pe spion să se predea, sub ameninţarea pistolului.

Atunci când se bazase pe forţele sale, Babii nu se gândise că fusese rănit de prima lovitură a lui Dasco. Mâna pictorului refuză să-l servească: lovitura fusese puternică. Folosindu-se de aceasta, Dasco îl împinse pe Iaroslav într'o parte, smulse perdeaua şi sări pe fereastră.

Din umbra unui copac, un om se repezi asupra lui. Dasco trase, dar nu nimeri. După ce mai slobozi câteva gloanţe, o luă la fugă dealungul străzii.

Babii se ridică de jos şi se apropie de fereastră, tocmai când Dasco dispărea în întuneric. Pictorul sări şi el pe fereastră,

drept într'un rond de flori. Vru s'o pornească pe urma lui Dasco, dar o mână puternică îl opri şi o voce liniştită îl întrebă:

— Ce s'a întâmplat aici?

— Opriţi-l — strigă Babii, sufocându-se de emoţie. — Opriţi-l! E un criminal!

— A!... — îi răspunse flegmatic necunoscutul. — O să-l oprim, o să-l oprim. Iar pe dumneata te sfătuesc să te întorci în casă şi să chemi doctorul. Văd că ai o rană serioasă la umăr. Ţi-a ieşit sângele prin cămaşă.

CAPITOLUL XI

SFÂRŞITUL SPIONULUI

După ce plecă dela Vsevolodov, Driga se întoarse în parc şi-şi găsi tovarăşul în acelaşi loc în care-l lăsase. Continuară să urmărească spionul împreună, până la locuinţa pictorului.

Pentru a nu se face scandal în casă, căpitanul se hotărîse să-l aresteze pe Dasco de îndată ce acesta va ieşi pe stradă. Afară de aceasta, dacă Driga ar fi intrat în locuinţa pe care n'o cunoştea, spionul ar fi avut mai multe posibilităţi să se împotrivească, deoarece ştia locurile.

Intâmplările ce au urmat s'au petrecut însă cu totul pe neaşteptate, atât pentru Driga, cât şi pentru toţi cei care au luat parte la această acţiune.

Prin fereastra deschisă căpitanul auzi voci ridicate, zgomotul scaunelor ce cădeau; nu trecu mult şi văzu cum spionul sare pe fereastră. Tovarăşul lui Driga vru să-l oprească pe fugar, dar acesta începu să tragă şi încercă să dispară.

Driga ordonă tovarăşului său să-l urmărească.

Mai simplu ar fi fost să organizeze o goană în toată legea şi să omoare banditul. Dar Driga nu putea face aşa ceva, deoarece în minte îi răsunau cuvintele lui Vsevolodov: Dasco trebue prins viu. Din mărturisirile arestaţilor Tâschiv, Cundiuc, Ivanio şi

alţii, Driga aflase toate locurile unde spionul şi-ar fi putut găsi adăpost. Acolo îl aşteptau colaboratorii lui Driga. Căpitanul era însă convins că-l va dibui mai înainte ca Dasco să ajungă în vizuina sa...

Roman fugea din toate puterile. Nici nu se gândi să se oprească în vreun loc ferit şi să se apere cu arma împotriva urmăritorilor. Aceasta ar fi însemnat, de fapt, sau să se predea sau să-şi tragă un glonte în cap. Dar Dasco vroia să trăiască; cu orice preţ şi orice s'ar fi întâmplat, numai să trăiască.

Spionul era zguduit din cauza înfrângerii. Nu-şi închipuise vreodată că Babii ar încerca să-l reţină şi, mai mult, să se ia chiar la trântă cu el. Toată viaţa Dasco acţionase din umbră, iar acum, când era silit pentru prima dată să lupte deschis, se dovedea mai puţin pregătit decât pentru orice. O asemenea întorsătură a faptelor nu fusese prevăzută nici în planurile şi nici în intenţiile sale.

„Nu cumva am încetat de a mai înţelege oamenii? — cugeta Dasco, păşind pe strada întunecată şi pustie. — Aici toate sunt altfel ca înainte."

In timp ce se gândea la trecut, Dasco ajunse la concluzia definitivă că trebue să fugă cât mai repede din aceste locuri. Pielea sa îi era mai scumpă decât planurile prosteşti ale acelui domn care-i promisese o plată bună, dar nu-i spusese niciun cuvânt despre greutăţile pe care avea să le întâmpine. Trebuia să şteargă putina. Dasco credea că va reuşi să se întoarcă la consulatul de unde plecase „la lucru" şi de acolo, folosind o împrejurare prielnică, să se îmbarce pe un vapor care pleca în străinătate, oricare ar fi fost urmările. Ştia că stăpânii săi nu-l vor întâmpina cu mângâieri, pentrucă nu-şi îndeplinise misiunea, dar în felul acesta îşi salva viaţa. Până la urmă spera să se înţeleagă cu ei.

Dasco nu ştia însă că şi acest drum îi era închis.

Intr'una din zilele când Dasco abia sosise în Clenov şi era

stăpânit de cele mai luminoase speranţe, la consulatul care-i oferise cândva adăpost avusese loc o discuţie însemnată.

Seara târziu, consulul se întoarse din oraş, intră în biroul său şi chemă la el pe unul din colaboratorii săi — un tânăr despre care toţi colegii lui spuneau că „promite foarte mult". „Promitea foarte mult" pentrucă ştia destul de bine limba rusă şi, după cum spunea el însuşi, caracterul şi obiceiurile naţiunii ruse. La consulat tânărul avea un post mic, dar, după cum se părea, consulul nu-l privea ca pe oricare subaltern, ba chiar se temea de el.

După ce intră în cabinet, tânărul care promitea foarte mult se apropie de biroul la care stătea consulul şi aruncă o privire întrebătoare celui care-l chemase.

— Ţi-aminteşti de individul care a fost trimis nu demult la Clenov? — îl întrebă consulul.

Tânărul dădu afirmativ din cap.

— Astăzi am fost întrebat, printre altele — consulul sublinie ironic cuvintele „printre altele" — dacă nu cumva ştiu unde se află colaboratorul UNRRA care a sosit cu vaporul „Nancy Roller" şi care ne-a vizitat consulatul.

Pe faţa tânărului lunecă o umbră de nelinişte.

— Ce aţi răspuns? — îl întrebă el grăbit.

— Ce! Ce! — consulul aruncă enervat într'o parte cuţitul de os pentru tăiat hârtie. — Am putut să răspund un singur lucru: nu ştiu despre cine este vorba. Este limpede doar: nemernicul ăsta a fost urmărit sau poate chiar arestat de către serviciul sovietic de contrainformaţii, care acum vrea să dovedească legătura individului ăsta cu noi.

— Da, aveţi dreptate — îl aprobă tânărul. — Dar trebue să facem tot ce ne stă în puteri ca planul să nu le reuşească, căci altfel o să iasă un scandal ireparabil şi odată cu el cariera mea şi a dumneavoastră o să ia sfârşit.

— Ştiu acest lucru la fel de bine ca şi dumneata. Dar dacă individul o să reuşească să scape din mâinile agenţilor servi-

ciului de contrainformații? Fără îndoială că va veni aici. In altă parte nu mai are unde să se ducă.

Ochii tânărului care „promitea foarte mult“ străluciră cu răutate:

— Il vom preda autorităților sovietice și în felul acesta va dispare orice bănuială.

— Dar el va spune tot — îi răspunse consulul.

— Vom nega. Vom spune că este un provocator hitlerist. Să încerce să ne dovedească contrariul.

— Da — consulul lovi cu pumnul în masă, aprobator. — Aceasta este cea mai bună, mai mult chiar, singura ieșire din această situație...

Iată dece Dasco, care se grăbea atât de mult să se întoarcă la consulat, mergea la urma urmei în întâmpinarea înfrângerii sale de neînlăturat, înfrângere pe care i-o pregătise colonelul Vsevolodov.

Atât timp cât se mai afla în Clenov, Dasco nu știa și nici nu putea să știe că Vsevolodov prevăzuse toate posibilitățile la care el ar putea recurge. Deocamdată se gândea să-și găsească măcar un adăpost unde să poată dormi până la plecarea trenului.

Nu se putea duce la Cundiuc, deasemeni nici la preot sau la Tâschiv, fără a se teme de vreo cursă.

„Ce animal și popa ăsta! N'a putut să-mi dea adresa exactă. Acum poftim și caută! Pe strada Peratschi, în spatele fostei uzine Grottar. Și strada se numește acum altfel și-apoi unde-o fi uzina asta, unde s'o găsesc?“ — Cufundat în gânduri și blestemându-l pe Ivanio, Dasco mergea din ce în ce mai repede. Nădăjduia să întâlnească vreun trecător care să-l îndrepte spre această uzină.

Bătuse demult miezul nopții și în cartierul acesta muncitoresc, departe de centru, nu prea se zăreau trecători. Abia după ce ajunse aproape de capătul străzii, văzu pe trotuarul celălalt un flăcău de vreo optsprezece ani, care venea spre el. Se vede că mergea la uzină sau ieșea din schimbul de noapte.

Era îmbrăcat într'o salopetă neagră, pe cap avea o şapcă de aceeaşi culoare, iar cozorocul tras pe frunte îi acoperea o parte din faţă.

— Ei, ascultă! — îi strigă Dasco.

— Ce-i? — îi răspunse supărat flăcăul, oprindu-se. In glas se simţea o nemulţumire vădită faţă de acest fel nepoliticos de a se purta.

Dându-şi seama că făcuse o greşală, Dasco vorbi mai amabil, aproape mieros:

— Nu ştii pe unde vine fosta uzină Grottar?

— Fosta uzină Grottar? — sub cozorocul lăsat ochii flăcăului deveniră atenţi. — Dar dece?

Vocea muncitorului era severă şi serioasă. Dasco se simţi intimidat. Nu se aşteptase la asemenea întrebare.

— Un tovarăş de-al meu lucrează acolo — spuse Dasco. — Trebue să-l văd. Nu sunt de aici.

— Nu eşti de aici — flăcăul îl măsură din cap până'n picioare. — Dacă nu eşti de aici, cu atât mai mult ar trebui să stai noaptea acasă şi nu să cauţi uzine.

— Vin dela gară.

— Să fi stat acolo până dimineaţa.

— Aşa o să şi fac — spuse Dasco cu o nepăsare prefăcută.

— Aşa o să fie mai bine — îi spuse flăcăul.

Fără a mai spune ceva, el se îndepărtă de Dasco.

După ce făcu vreo douăzeci de paşi, spionul îşi întoarse capul şi văzu că flăcăul se oprise din nou şi se uita după el.

De n'ar fi fost întunericul nopţii, Dasco ar fi văzut când s'a uitat a doua oară înapoi că de muncitor se apropiară doi oameni. Aceştia erau Driga şi ajutorul său. După ce aflară dela el despre cele întrebate de necunoscut, Driga îi spuse ajutorului său:

— Eu o s'o iau pe o cale ocolită şi o să-i ies înainte, iar dumneata urmăreşte-l din urmă, cât poţi mai aproape.

Ajutorul lui Driga încuviinţă din cap.

...Un proverb oriental spune că o cămilă poate duce foarte multe greutăţi, dar că există un moment când e destul să mai adaugi un fir de pai, pentru ca animalul să se prăbuşească sub povara încărcăturii.

Ceva asemănător se întâmplă şi în conştiinţa lui Dasco. Intâlnirea cu flăcăul a fost acel fir de pai datorită căruia spionului îi dispărură obrăznicia şi încrederea în sine. Spaima care se născuse în el cu multe zile în urmă şi pe care nu vroise s'o recunoască îi cuprinse acum toate gândurile.

Intâlnirea şi scurta sa convorbire cu tânărul muncitor, care nu putea fi cechist şi care, deşi nu-l cunoştea, îl tratase cu neîncredere, îi arătase cu o limpezime necruţătoare adevăratele motive ale înfrângerii sale. Pricina insuccesului sta în faptul că împotriva lui nu luptau numai cechiştii, nu numai ei îl urmăreau. Impotriva lui lupta poporul, care stătea ca un perete puternic, de nestrăbătut şi de el se sfărâmaseră toate sforţările lui Dasco, Tâschiv, Ivanio, Cundiuc şi ale celorlalţi de teapa lor. După cum e cu neputinţă să dărâmi o stâncă cu un pumn de nisip, tot aşa nici acest pumn de oameni nu putuse dobândi vreo izbândă. Peste tot erau înconjuraţi de ură şi desgust.

Dasco simţi aproape fizic ura şi desgustul acesta. Până acum fusese obişnuit ca el să stârnească în sufletele oamenilor groază, dar acum se simţea el însuşi desarmat.

Dasco alerga ca ieşit din minţi pe strada întunecoasă şi pustie. Nu-şi mai alegea drumul, nu mai vedea nimic în jurul său. Simţea un singur lucru: spaimă amestecată cu o ură înverşunată. Dacă ar fi putut, ar fi aruncat în aer oraşul acesta, ar fi prefăcut întreaga ţară într'un pustiu întunecat. S'ar fi răzbunat pentru spaima, pentru neputinţa sa, pentru presimţirea apropierii sfârşitului de neînlăturat.

„Să-i distrug pe toţi, pe toţi — horcăia Dasco, înnăbuşindu-se din pricina fugii. — Pe toţi". Pe faţa lui cu ochii injectaţi, cu gura strâmbă şi înspumată pe la colţuri, nu mai rămăsese nimic omenesc. Devenise o fiară încolţită şi turbată.

Deodată Dasco se opri. Din partea opusă cineva venea spre el. La lumina slabă a felinarului Dasco îl recunoscu: era omul pe care credea că-l omorîse în intrarea întunecoasă de lângă biserica armenească.

Fără să se mai gândească la nimic, cuprins de o groază superstițioasă, Dasco se întoarse brusc și încercă să fugă înapoi, pe același drum pe care venise. Nu reuși să facă nimic: când se întoarse, văzu chiar în fața sa un alt om. De unde se ivise, de când mergea în spatele lui, Dasco nu-și putu da seama.

Simțind că forțele îl părăsesc, spionul își scoase pistolul, cu o ultimă sforțare de voință. In aceeași clipă niște degete de fier îl prinseră de mână. Pistolul „Colt" căzu cu zgomot pe trotuar. Dasco se smuci, dar cel care-l apucase îl ținea cu putere. Dându-și seama că totul e de prisos, încetă să se mai împotrivească.

Cei care-l urmăreau pe Dasco, strângând cercul în jurul lui, acționau după indicațiile colonelului Vsevolodov, care purta pe umerii săi întreaga răspundere. Deși colonelul credea în temeinicia dispozițiunilor sale, deși știa că subalternii săi sunt curajoși și execută întocmai ordinele sale, aștepta cu nerăbdare informații despre mersul acțiunii...

Ofițerul de serviciu, care primise ordine în această privință, îl introduse imediat pe Driga la Vsevolodov.

— Ei, ce e? — îl întrebă colonelul, deîndată ce Rostislav apăru în ușă.

— Permiteți-mi să raportez, tovarășe colonel! L-am arestat, pierderi nu sunt. — Driga vorbea cu o bucurie vădită, iar ochii îi străluceau.

— Bravo, căpitane. S'a împotrivit?

— A încercat, dar n'a izbutit, tovarășe colonel. Il cunoașteți pe sergentul Efremov! Poți să te împotrivești cât vrei, dacă pune el mâna, de scăpat tot nu mai scapi.

— Efremov este un flăcău zdravăn... Bine, să fie introdus individul.

Nimeni dintre foştii complici nu l-ar fi putut recunoaşte acum pe Roman Dasco. Agentul secret al gestapo-ului, a cărui privire o înfruntau cu greu chiar şi confraţii lui de veselie sângeroasă, spionul internaţional — crud şi norocos — se transformase în câteva ore într'un cetăţean posomorît şi cocoşat, care prin înfăţişarea sa exterioară nu se deosebea cu nimic de un bandit de rând, ba mai mult, semăna cu unul prins asupra faptului. Dasco îşi plecase capul, mâinile îi tremurau şi, ca o fiară în cuşcă, privea în jurul său, căutând un loc să se ascundă.

— Iată că ne-am întâlnit, domnule Dasco — îi spuse Vsevolodov liniştit. — Ultimul dumitale nume este Dasco, nu-i aşa? Timpul când te numeai Curepa probabil că l-ai uitat?

Dasco se aşeză în silă pe scaun. Sub privirea batjocoritoare a colonelului, spionul încercă să redevină obraznic.

— Nu ne-am fi întâlnit niciodată — spuse el, rostind cu greu cuvintele din pricină că gura îi era uscată — nu m'aţi fi prins niciodată, dacă n'ar fi fost această întâmplare prostească.

— Intâmplare? — zâmbi Vsevolodov. — Căpitanul Driga te poate convinge uşor de contrariu. Nu-i aşa, Rostislav Petrovici?

Dintr'un ofiţer dârz şi bine făcut, Driga se transformă brusc într'un bătrân. Lucirile din ochi i se stinseră, se cocoşă şi începu să vorbească rar, accentuând pe litera „o":

— Ascultă, pe unde se poate ajunge la strada Goşpitalnaia?

Dasco îşi aminti îndată de prima zi a sosirii sale în Clenov, de bătrânul care-i vorbise în timp ce mergea împreună cu Cundiuc.

— Atunci! — exclamă Dasco cu o voce tremurătoare. — Incă de atunci?

— Nu — îi răspunse Vsevolodov tăios. — Nu de atunci. Puteai fi arestat încă în momentul când ai sărit peste gardul consulatului pe care-l cunoşti. Dar a trebuit să aflăm precis dece-

ai venit aici şi care-ţi sunt complicii. Dumneata i-ai trădat unul după altul, iar ei îi vor trăda pe ceilalţi. La prima întâlnire cu dumneata, tovarăşul căpitan, care este nou în muncă, a trebuit să te examineze pentru a-şi întipări chipul dumitale şi pentru a te recunoaşte oriunde. Aşa că să nu-ţi faci idei amăgitoare; ai stat aici atât cât ţi-am permis noi. Iţi spun toate acestea pentru ca să iei seama atunci când vei sta de vorbă cu judecătorul de instrucţie şi pentru ca să nu-ţi dea prin cap să te împotriveşti.

Dasco fu condus afară din cabinet.

— Asta-i tot — spuse Vsevolodov gânditor. — Pentru astăzi e deajuns. Poţi pleca acasă. Desigur că eşti aşteptat.

— Sunt aşteptat — îi răspunse Driga cu o bucurie neascunsă.

— Pe când nunta? — In ochii lui Vsevolodov apărură scânteieri ştrengăreşti. — N'ai uitat că eu îţi voi fi naş?

— Chiar dacă aş fi uitat, Stefa o să-mi amintească — zâmbi Rostislav.

Driga plecă.

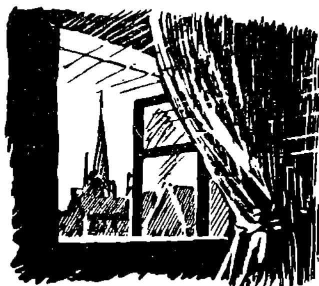
Vsevolodov se aşeză la birou, apăsă pe butonul soneriei, chemând ofiţerul de serviciu.

— Pregăteşte un raport în legătură cu cele petrecute ieri în casa nr. 3 de pe strada Puşchin. E o poveste neplăcută, trebue anchetată...

Colonelul fu cuprins din nou de gândurile sale obişnuite. Incepu să se plimbe prin birou, se apropie de fereastră şi o deschise larg. Se lumina de ziuă. Prima rază de soare alunecă pe vârful pleşuv al muntelui ce se înălţa deasupra oraşului, aurindu-l. Se desluşea frunzişul roşcat al arţarilor, veşmântul întunecat al brazilor din parcul dela poalele muntelui. Un minut mai târziu, razele luminoase poleiau străzile, strălucind în ferestrele caselor. Se auzi clopotul sfios al primului tramvai, căruia îi răspunse un claxon strident de maşină.

Se făcu dimineaţă. Dimineaţa proaspătă şi însorită a unei zile de lucru.

Mii de oameni se îndreptau spre munca lor. Printre ei eram și noi, cititorule. Ne-am petrecut liniştiţi noaptea şi la fel de liniştiţi am plecat la lucru. Păşeam cufundaţi în gândurile legate de munca noastră şi nu ne gândeam deloc la soldaţii frontului nevăzut, care ne păzeau această linişte.

CUPRINSUL

Юрий Усыченко

НЕВИДИМЫИ ФРОНТ

Военное Издательство
Военного Министерства Союза ССР
Москва — 1951

Lei 1,40